

דוח הדירקטוריון והנהלה

דין וחשבון לשנת 2016
בנק ירושלים בע"מ וחברות מאוחדות שלו

20	1. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה	.1
20	1.1 תיאור תמציתי של הבנק	
21	1.2 מידע כספי תמציתי עיקרי, לרבות רווח והפסד ומאזן רב תקופתי	
22	1.3 תיאור תמציתי של הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם	
24	1.4 יעדים ואסטרטגיה	
26	2. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי	.2
26	2.1 מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים	
28	2.2 התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר	
31	2.3 המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון	
36	2.4 מגזרי פעילות פיקוחיים	
43	2.5 חברות מוחזקות עיקריות	
44	3. סקירת הסיכונים	.3
44	3.1 סיכון אשראי	
61	3.2 סיכון שוק	
68	3.3 סיכון נזילות ומימון	
70	3.4 סיכון תפעולי	
72	3.5 סיכונים אחרים	
79	4. מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים:	.4
79	4.1 מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים	
81	4.2 אומדנים חשבונאיים קריטיים	
81	4.3 בקרות ונהלים	
82	5. מידע נוסף	.5
82	5.1 קוד אתי	
82	5.2 תרומות ופעילות קהילתית	

21	מידע כספי תמציתי על המצב הכספי ותוצאות הפעולות
22	שינויים בסעיפים עיקריים
23	טבלת ריכוז הסיכונים המתפתחים בבנק
28	פערי הריבית בין נכסים כספיים והתחייבויות במזגרי הצמדה השונים
28	היקף הפעילות והתרומה להכנסות ריבית נטו של מגזרי הצמדה השונים
29	יחס ההוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור נטו
30	ההוצאות וההשקעות במערך טכנולוגיות המידע
31	התפתחות תיק ניירות הערך
31	התפתחות תיק האשראי
32	הרכב פקדונות הציבור
33	הלימות הון
33	התפתחות ההון
35	יחס מינוף
37	יתרות הממוצעות של הנכסים וההתחייבויות ששימשו למגזרי פעילות
37	פירוט הרווח הנקי (הפסד) מפעולות רגילות לפי מגזרי פעילות
38	תמצית תוצאות הפעילות של מגזר משקי הבית
39	תמצית תוצאות הפעילות של מגזר בנקאות פרטית
40	תמצית תוצאות הפעילות של מגזר עסקים קטנים וזעירים
41	תמצית תוצאות הפעילות של מגזר עסקים בינוניים וגדולים
42	תמצית תוצאות הפעילות של מגזר גופים מוסדיים
43	תמצית תוצאות הפעילות של מגזר ניהול פיננסי
47	טבלה המציגה סיכון אשראי ונכסים שאינם מבצעים
48	פרטים בנוגע לתנועה תקופתית בחובות פגומים מאזניים
48	פרטים על הלוואות לדיור בפיגור
49	פרטים בנוגע לשיעורי הפרשה
50	סיכון האשראי לפי ענפי משק
52	התפתחות ביצועי האשראי לדיור ומדדי ביצוע עיקריים
53	פרטים בגין מאפייני סיכון שונים בתיק הלוואות לדיור
55	יתרת האשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור)
55	נתוני המחיקות החשבונאיות
56	התפתחות ביצועי הלוואות צרכניות סולו ומדדי ביצוע עיקריים
58	חשיפה למדינות זרות
59	חשיפות אשראי למוסדות פיננסיים זרים על בסיס מאוחד
61	אומדן ה-VaR
62	שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק
63	השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק
63	תמצית החשיפות לשינויים בלתי צפויים בריבית
64	חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית
66	משך החיים הממוצע (מח"מ) של הנכסים וההתחייבויות
66	המגבלות על שיעורי החשיפה בכל מגזר הצמדה
66	נתונים אודות רגישות השווי ההוגן של הבנק לשינויים במדד המחירים לצרכן
67	נתונים אודות רגישות הון הבנק לשינויים בשערי מטבע
69	פרטים אודות שיעבוד מזומנים וניירות ערך
74	השפעת גורמי הסיכון על עסקי התאגיד הבנקאי

דו"ח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2016

להלן הדין וחשבון השנתי של בנק ירושלים בע"מ. דין וחשבון זה יובא לדיון לפני האסיפה הכללית השנתית של בעלי המניות של הבנק.

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 28 בפברואר 2017, הוחלט לאשר ולפרסם את הדוחות הכספיים המאוחדים של בנק ירושלים בע"מ (להלן: "הבנק" או "בנק ירושלים") והחברות הבנות שלו לשנת 2016 (להלן: "שנת הדוח"). הדוחות ערוכים על פי הוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, והנתונים מוצגים בסכומים מדווחים.

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח הדירקטוריון, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות מהווה מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.

תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו, במידה ונכללו, במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה מאירועים כלכליים חריגים, כגון: שינויים קיצוניים בשיעורי הריבית, פיחות/תיסוף המטבע והאינפלציה וכן אירועים מדיניים/ביטחוניים בלתי צפויים אשר יכולים לשנות את התנהגות הציבור הן מההיבט של היקף לקיחת האשראי, פירעונו המוקדם, מיחזורו או קשיים בפירעונו השוטף בכל מגזרי הפעילות של הבנק והן מההיבט של יכולת גיוס המקורות. כמו כן, שינויים ברגולציה או בהוראות חקיקה, הוראות גורמי פיקוח והתנהגות מתחרים עשויים להשפיע על פעילות הבנק.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", "צפוי", "עשוי", "עלול", "הערכה" וביטויים דומים להם. המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא עובדות עבר.

ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר כוללים בין היתר:

- מיזוגים ורכישות במערכת הבנקאית והשפעתם על מבנה התחרות בענף.
- השפעת שינויים בהוראות רגולטוריות על טעמי הלקוחות ו/או על היקף הפעילות במערכת הבנקאית ומבנה התחרות בה ו/או על רווחיות הבנק.
- יכולת התממשות של תכניות הבנק על פי היעדים שנקבעו בהתאם לאסטרטגיה שלו.
- תגובות לא חזויות של גורמים נוספים (לקוחות, מתחרים ועוד) הפועלים בסביבה העסקית של הבנק.
- התממשות בעתיד של תחזיות ענפיות ושל תחזיות מאקרו כלכליות בהתאם להערכות מוקדמות של הבנק.
- תוצאות אפשריות של הליכים משפטיים.
- שינוי בטעמי הצרכנים ו/או בהתנהגותם.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על הערכות מקצועיות של הבנק, על תחזיות מאקרו כלכליות של חזאים בדבר מצב המשק והסביבה העסקית, על פרסומים והערכות של גורמים בענף ועל ניתוחים סטטיסטיים שעורך הבנק לגבי התנהגות לקוחותיו.

האמור משקף את נקודת המבט של הבנק והחברות הבנות שלו במועד עריכת הדוחות הכספיים בנוגע לאירועים עתידיים, המבוססת על הערכות שאינן ודאיות. מנתונים והערכות אלה נגזרות הערכות הבנק והחברות הבנות שלו והתכניות העסקיות שלהם. כאמור לעיל, התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי ולהשליך על התממשות התכניות העסקיות או להביא לשינוי בתכניות אלה.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה.

פרק 1 - סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

1.1 תיאור תמציתי של הבנק ותחומי הפעילות העיקריים שלו

בנק ירושלים בע"מ נוסד בשנת 1963 כחברה ציבורית, כהגדרתה על פי פקודת החברות נוסח חדש התשמ"ג-1983, בשם: בנק ירושלים לפיתוח ולמשכנתאות בע"מ. בשנת 1992 הציע הבנק את מניותיו לציבור, ובהתאמה הפך לחברה ציבורית, שמניותיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ. בשנת 1996 שונה שם הבנק לשמו הנוכחי. [לפרטים בדבר בעלי השליטה בבנק ראה במסגרת דוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים.](#)

הבנק הינו תאגיד בנקאי, בעל רשיון בנק על פי חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, ופועל כבנק מסחרי החל משנת 1998. הבנק נשען על בסיס לקוחות רחב של משקי בית, תושבי ישראל ותושבי חוץ ופועל בתחומי המשכנתאות, אשראי צרכני, חסכונות ופיקדונות, מימון בניה למגורים ופעילות בשוק ההון.

פעילות זאת מתבצעת באמצעות מגזרי הפעילות בהם פועל הבנק. [ראה להלן בפרק תיאור עסקי התאגיד לפי מגזרי פעילות פיקוחיים.](#)

הנהלת הבנק שוכנת בקרית שדה התעופה (איירפורט סיטי). נכון לתאריך פרסום הדו"ח הבנק פועל באמצעות 24 סניפים, הפזורים ברחבי הארץ.

1.2 מידע כספי תמציתי על המצב הכספי ותוצאות הפעולות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2012	2013	2014	2015	2016	
מדדי ביצוע עיקריים (באחוזים):					
4.9%	1.8%	9.0%	6.3%	7.0%	תשואת הרווח הנקי להון עצמי
4.8%	2.0%	10.8%	6.6%	4.8%	תשואת הרווח הכולל להון עצמי
0.28%	0.10%	0.49%	0.35%	0.39%	תשואה לנכסים
9.7%	9.3%	9.8%	9.7%	10.1%	יחס הון עצמי רוברד 1
(1) -	(1) -	(1) -	5.2%	5.3%	יחס המינוף
(1) -	(1) -	(1) -	403%	458%	יחס כיסוי הנזילות
75.1%	80.5%	75.8%	76.7%	75.6%	יחס יעילות (הוצאות תפעוליות ואחרות מסך כל ההכנסות)
מדדי איכות אשראי עיקריים (באחוזים מתוך האשראי לציבור):					
0.37%	0.57%	0.19%	0.41%	0.31%	שיעור הוצאה להפסדי אשראי
0.94%	1.12%	1.12%	1.12%	1.04%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי
3.71%	3.36%	2.64%	2.04%	2.01%	שיעור חובות פגומים או חובות בפיגור ל 90 ימים או יותר
0.39%	0.38%	0.20%	0.38%	0.37%	שיעור מחיקות חשבונאיות נטו
נתונים עיקריים מדוח רווח והפסד (במיליוני ש"ח):					
33.2	12.7	65.0	48.6	55.6	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
230.9	257.2	317.0	334.1	343.0	הכנסות ריבית, נטו
36.0	54.7	18.4	40.4	30.4	הוצאות בגין הפסדי אשראי
113.4	106.5	147.9	142.7	167.8	הכנסות שאינן מריבית
90.2	91.4	118.3	124.5	120.9	מזה: עמלות
258.4	292.6	352.4	365.8	386.5	הוצאות תפעוליות ואחרות
141.6	152.9	171.2	166.3	173.4	מזה: משכורות והוצאות נלוות
0.47	0.18	0.92	0.69	0.79	רווח נקי (בסיסי ומדולל) למניה (בש"ח)
נתונים עיקריים מהמאזן, לסוף שנת הדיווח (במיליוני ש"ח):					
12,287.7	13,459.8	14,084.8	14,219.5	14,202.0	סך כל הנכסים
1,360.6	2,833.4	3,278.0	2,071.9	2,522.0	מזה: מזומנים ופיקדונות בבנקים
1,163.0	676.6	902.4	1,779.5	1,434.5	ניירות ערך
9,581.4	9,626.6	9,566.5	9,889.3	9,790.1	אשראי לציבור, נטו
11,597.4	12,769.3	13,334.4	13,435.5	13,393.7	סך כל ההתחייבויות
63.3	51.5	42.5	39.4	36.5	מזה: פיקדונות מבנקים
9,813.7	11,071.1	10,977.2	11,019.0	10,868.3	פיקדונות מהציבור
1,581.0	1,406.0	1,503.1	1,634.8	1,582.1	איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
690.3	690.5	750.4	784.0	808.3	הון עצמי, המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
נתונים נוספים:					
484.9	559.0	705.0	707.0	769.4	מחיר מניה (בש"ח)
35.46	19.43	25.10	24.26	19.57	דיבידנד למניה (באגרות)
509	550	597	607	623	מספר עובדים
0.73%	0.68%	0.84%	0.88%	0.85%	יחס עמלות לנכסים

(1) הוראות גילוי זה חלה החל מיום 1.4.2015, על פי הוראות המפקח על הבנקים לא נדרש לתת גילוי למספרי השוואה.
 (2) מידע זה כולל תיקון מספרי השוואה לשנים 2012-2014 [לפרטים נוספים אודות תיקון מספרי השוואה ראה ביאור ו-11 לדוחות הכספיים](#).

להלן שינויים בסעיפים עיקריים (באחוזים):

2016 לעומת 2012	2016 לעומת 2015	
48.4%	7.1%	סך הכל הכנסות
49.6%	5.7%	סך הכל הוצאות תפעוליות ואחרות
(15.6%)	(24.8%)	הפרשה להפסדי אשראי
67.5%	14.4%	רווח נקי
2.2%	(1.0%)	אשראי לציבור, נטו
10.8%	(1.3%)	פקדונות הציבור
17.1%	3.1%	הון עצמי*
2.1 נקודות האחוז	0.7 נקודות האחוז	תשואת הרווח הנקי להון עצמי
0.4 נקודות האחוז	0.4 נקודות האחוז	יחס הון עצמי רובד 1

* 2016 לעומת 2015 לאחר חלוקת דיבידנד בסך 13.8 מיליוני ש"ח.
2016 לעומת 2012 לאחר חלוקת דיבידנד בסך 62.3 מיליוני ש"ח.

1.3 תיאור תמציתי של הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם

זיהוי גורמי סיכון מובילים ומתפתחים

בהתאם למסמכי מדיניות ניהול הסיכונים השונים של הבנק ולהוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל, מבוצע ניטור שוטף אחר הסיכונים אליהם חשוף הבנק. ניטור זה נועד להבטיח היערכות מתאימה לניהול הסיכון, מניעת התממשותו וניטור הימצאות הבנק בתחום המגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון ובנק ישראל. בנוסף, הבנק מבצע מעקב הדוק אחר ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים, בנתונים מאקרו כלכליים וברגולציה וחקיקה שחלות או עשויים לחול או להשפיע על הבנק, ואשר יחד עם האסטרטגיה העסקית ותמהיל הפעילות הקיים עשויים לחשוף את הבנק לסיכונים משמעותיים. בטיפול בסיכונים שזוהו, הבנק מבחין, בין היתר, בין הסיכונים המובילים לבין הסיכונים המתפתחים אשר מזוהים באופן הבא:

- **סיכון מוביל** - מייצג גורם סיכון משמעותי אליו חשוף הבנק בעקבות הפעילות הנוכחית שלו או ההסכמים שהבנק צד להם אשר מידת החשיפה של הבנק אליו מדורגת, בהתאם למדיניות הבנק, כחשיפה ברמה "בינונית" או חמורה יותר. לפירוט בדבר גורמי הסיכון ודירוג מידת החשיפה/השפעה על הבנק [ראה להלן בפרק הסיכונים ודרכי ניהולם](#).
- **סיכון מתפתח** - הינו סיכון אשר קיימת אי ודאות בקשר להתממשותו, אם בכלל, עם זאת, סיכון זה יקבל תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק בהתוויית האסטרטגיה העסקית ומסגרת ניהול הסיכון המתאימה.

להלן טבלה המרכזת את הסיכונים המתפתחים בבנק:

הסיכון	תיאור הסיכון
סיכון רגולטורי	השלכות הרגולציה בכל הקשור להטלת מגבלות משמעותיות על פעילות הבנק והצבת דרישות מכבידות נוספות
סיכון ציות	הסיכון שעל תאגיד תוטל סנקציה חוקית או רגולטורית, הפסד פיננסי מהותי או פגיעה במוניטין כתוצאה מכישלון שלו לציית להוראות צרכניות, חוקי מיסוי, ודרישות בתחום הלבנת הון ומימון טרור.
סיכון סייבר	אפשרות תקיפת הסייבר על מערכות IT של הבנק ואתרי הבנק
סיכון מקרו-כלכלי וסיכון משקי	סיכון שהבנק עשוי להיות מושפע ממנו בעקבות הרעה בנתונים מקרו כלכליים בישראל וסיכונים משקיים אחרים ובעיקר בגין שיעורי האבטלה.

תיאור הסיכונים המתפתחים וניהולם

- **סיכון רגולטורי:** בשנים האחרונות גובשו מספר יוזמות רגולטוריות שעניינן בין היתר, יישום הוראות באזל 3, הטלת מגבלות על מתן הלוואות לדיור ודרישות בנוגע ליחס המינוף של הבנק. דרישות נוספות או לחילופין הקשחת הדרישות הקיימות בתחומים אלה עלולות להוות מגבלה אפקטיבית במידה ויפעלו באופן נוקשה על הבנק ועשויים להקשות להוציא אל הפועל את האסטרטגיה העסקית של הבנק.
הבנק מנהל את הפעילות העסקית במסגרת תכנון הון המותאם בהתאם לדרישות הפיקוח תוך שמירה על יעדי הון מעבר לדרישה המזערית הנדרשת. במקביל, פועל הבנק ליישום כלים להפחתת נכסי הסיכון, שיפור פרקטיקות ניהול הסיכונים ולהפחתת דרישות הון. למידע בדבר תכנון הון של הבנק [ראה להלן פרק הון והלימות הון](#).
בנוסף, קיימות יוזמות של הפיקוח על הבנקים שמטרתן, בין היתר, הגברת התחרותיות והתייעלות תפעולית במערכת הבנקאית בישראל. היוזמות והמגמות הרגולטוריות עשויות להשפיע על המערכת הבנקאית בכלל ועל הבנק בפרט. בשלב זה מוקדם להעריך ולאמוד השפעתן על הבנק.
- **סיכון ציות:** המשך מגמת הטלת קנסות ועיצומים על בנקים בהקשר להפרות של הנחיות רגולטוריות, כגון בדבר סיוע בהעלמות מס ומניעת מימון טרור והלבנת הון מהווה מוקד תשומת הלב של הנהלת הבנק בכל הקשור למאמץ מתמשך של הבנק בחיזוק הפרקטיקות לניהול סיכונים אלה ומניעתם. בנוסף, הבנק מקדיש תשומת לב מוגברת לסיכון ההולך ומתגבש בכל הקשור ליחסי בנק-לקוח ופרקטיקות של פניה יזומה ללקוחות ומתן שירות ללקוח (conduct risk). לבנק פונקציית ציות אשר אמונה לפעול למניעה וניהול סיכונים אלה בעקביות עם מדיניות ממסל תאגידי של הבנק ובהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו.
- **סיכון סייבר:** הבנק, כמו יתר הבנקים במערכת הבנקאית בישראל חשופים להתקפות סייבר ותקריות קיברנטיות. זהו אחד הסיכונים הלא פיננסיים המהותיים אליהם חשופים הבנקים בשל אפשרות תקיפת הסייבר על מערכות IT של הבנק ואתרי הבנק, אשר עשויה לגרום לפגיעה ביכולת להמשיך לספק שירות או לגרום עיכוב במתן שירות, גניבת נתוני הלקוחות ופגיעה במוניטין הבנק. הנזקים בגין אירועים אלה עשויים להיות גם חשיפת הבנק לתביעות משפטיות ו/או פגיעה בבסיס הלקוחות. [לפרטים בדבר ארוע סייבר שהתרחש בשנת 2016 ראה ביאור 35 לדוחות הכספיים](#).
- **סיכון מאקרו כלכלי וסיכון משקי:** פעילות הבנק תלויה בעיקר בסביבה העסקית ומקרו-כלכלית בישראל. מצב הכלכלה בישראל, מצב המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור וכפועל יוצא רמת ההכנסה של משקי הבית ושיעור האבטלה הם גורמי הסיכון המרכזיים לאיכות תיק האשראי בבנקים שפועלים באשראי קמעונאי ואשראי לדיור. בשלב זה הבנק סבור שלא נשקף סיכון משמעותי, זאת לאור מדדים מקרו כלכליים טובים של ישראל. עם זאת, התוכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק ומודלים לביצוע תרחישי קיצון, מביאים בחשבון, בזהירות המתחייבת את הסיכונים שעדיין קיימים בכלכלה במשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי ביצועים לתכנון הון שמרני וזהיר וכן בין שיקולי תשואה לסיכון.

1.4 תיאור היעדים והאסטרטגיה העסקית

לבנק תוכנית אסטרטגית אשר במרכזה צמיחה מבוקרת תוך מיקוד בפעילות קמעונאית מתמחה במשכנתאות והמשך פיתוח האשראי הצרכני, התוכנית האסטרטגית עודכנה בחודש יוני 2016 על-ידי דירקטוריון הבנק ומהווה המשך לאסטרטגיה הקודמת, אשר הושקה בשנת 2011 (להלן בדוח זה: "התכנית" או "התכנית האסטרטגית").

התוכנית גובשה תוך התייחסות למכלול השינויים בסביבה העסקית והתחרותית בה פועל הבנק. סביבה אשר מושפעת משינויים בהרגלי הצרכן, שינויים טכנולוגיים מואצים, שינויים רגולטורים ורפורמות מבניות מתוכננות. הבנק התאים את התוכנית האסטרטגית לשינויים אלה ורואה בהם אתגר לצד הזדמנות לפיתוח אפשרויות עסקיות חדשות.

בבסיסה של התכנית האסטרטגית, שמירה על פרופיל סיכון נמוך הבא לידי ביטוי בתמהיל הפעילות העסקית, לצד גיוון הלקוחות ומקורות ההכנסה המימוניים והתפעוליים.

התוכנית מאזנת בין שיקולי תשואה לסיכון ונועדה להביא לשמירה על יציבותו וחוסנו של הבנק, השגת רווחיות נאותה וצמיחה מדודה, וכל זאת תוך השאת ערך ללקוחות ולמחזיקי העניין.

להלן עיקרי יעדי הבנק כפי שהוגדרו בתוכנית האסטרטגית:

- השאת ערך לבעלי המניות, תוך שמירה על יציבות וחוסן הבנק, השגת רווחיות נאותה, צמיחה מדודה ומדיניות חלוקת דיבידנד של כ- 30% מהרווח הנקי
- מיקוד בפעילות קמעונאית מתמחה במשכנתאות, תוך המשך פיתוח האשראי הצרכני, יחד עם חדשנות מוצרית-שרותית
- שמירה על פרופיל סיכון נמוך - הלימות הון, נזילות ורמת מינוף מעל למינימום הרגולטורי הנדרש
- התייעלות תפעולית
- טיפוח ההון האנושי, מנהלים ועובדים

לצורך הגשמת יעדי התכנית כאמור לעיל פועל הבנק במספר קווי פעולה שהוגדרו בתכנית האסטרטגית:

- הרחבת פעילותו של הבנק בתחום האשראי לדיור, אשר עומד בליבת העסקים של הבנק. הבנק רואה באשראי לדיור את מנוע הצמיחה העיקרי שלו ובהתאם לכך, ימשיך להשקיע מאמצים בפיתוח ובהרחבת הפעילות.
- בתחום האשראי הצרכני, ממשיך הבנק את המהלך אשר החל בשנת 2010, למתן אשראי צרכני ללקוחות הבנק וללקוחות חדשים. מהלך זה מביא בהדרגה לפיזור תיק האשראי של הבנק אשר מרוכז במשכנתאות. הדירקטוריון והנהלה ממשיכים לעקוב אחר סיכון האשראי הנובע מפעילות זו ובכלל זה פועלים לשיפור מודלי החיתום וביצוע תהליך מתמשך של הפקת לקחים.
- הרחבת הפעילות והעמקת ההתמחות של הבנק בתחומי ניירות ערך, תוך מינוף היכולות המקצועיות. הבנק ימשיך להציע שירותים באיכות גבוהה והצעת ערך פיננסית טובה ומשמעותית ללקוחות קמעונאים קטנים ויפעל להרחבת בסיס הלקוחות שלו.
- הבנק מעמיד אשראי למימון פרויקטי נדל"ן למגורים במסגרת ליווי סגור, בדגש על פוטנציאל צמיחה וללא עליה ברמת הסיכון הקיימת. לצורך כך, פועל הבנק ליצירת שיתופי פעולה בין הבנק לבין חברות ביטוח וגופים מוסדיים אחרים לשם מתן אשראי לליווי פרויקטים (מודל האופרטור) והנפקת בטוחות לפי חוק מכר (דירות) וערביות אחרות. שיתופי פעולה אלו מאפשרים לבנק להגדיל את התשואה להון הנובעת מפעילות זו, תוך הקטנת הסיכון, ולהשתמש במומחיות שנצברה לניהול פרויקטים בהיקפים גדולים.
- הבנק יפעל להרחבת בסיס ההכנסות התפעוליות וזאת על-ידי מיזמים תפעוליים להרחבת השרותים הבנקאיים.
- הבנק מוודא כי הוא עומד בפרופיל הסיכון שקבע לעצמו, תוך מעקב וניהול מוקפד של יחס הלימות ההון, יחס הנזילות ובחינה שוטפת של תמהיל תיק האשראי ואיכותו.
- הבנק פועל לשיפור יחס היעילות התפעולי, תוך קיום בסיס עלויות צר ומיטבי כחלק מהתרבות הארגונית של הבנק.
- הבנק ממשיך להשקיע ביכולות המחשוב שלו, לצד שימוש באמצעים טכנולוגיים בכדי לאפשר תקשורת רב ערוצית עם הלקוח, תוך דגש על חווית הלקוח.
- הבנק פועל להרחבת ערוצי המכירה הדיגיטליים, תוך גישה לקהלים שאינם בסביבת הלקוחות הנוכחית שלו. הבנק ימשיך לפעול להקטנת התלות בפעילות הסניפים הפיזיים באמצעות שכלול היכולות לשיווק פתרונות בנקאים באופן דיגיטלי מלא ללא הגעה לסניף. בהתאם לכך במחצית הראשונה של 2016 השיק הבנק מודול לפתיחת חשבון למתן אשראי ופיקדון באמצעות המובייל.

- הצמיחה המדודה תתבסס על גיוס לקוחות למוצרים פיננסיים ללא קשר למיקום בו מנוהל חשבון העו"ש העיקרי של הלקוח. תפיסה זו עומדת בהלימה לחוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל, אשר בלבו רפורמה שנועדה לעודד ולהקל על הצרכן לרכוש מוצרים מגוונים שאינם מנוהלים בבנק בו הלקוח מנהל את העו"ש העיקרי.
  - הבנק רואה בעובדיו שותפים לדרך וימשיך לחתור להשגת יעדיו באמצעות פתיחות ושיתוף פעולה עם עובדי ומנהלי הבנק.
- תהליך הערכת הלימות ההון (ICAAP) ותכנון ההון הינו חלק מרכזי בניהול התכנית העסקית וניהול הסיכונים של הבנק בראייה צופה פני עתיד. במסגרת תהליך תכנון ההון נבחנת השפעת היעדים האסטרטגיים והעסקיים על פרופיל הסיכון ועל ההון הנדרש של התאגיד.
- דירקטוריון הבנק עוקב אחר ביצוע התוכנית האסטרטגית, ומוודא התאמתה להתפתחויות הרגולטוריות והמשקיות. תכניות והערכות הבנק המפורטות לעיל, הינן בבחינת מידע צופה פני עתיד והן מתבססות על הנחות ועל תחזיות שונות שהיו בפני דירקטוריון הבנק. מידע זה יכול שלא יתממש בשל שינויים העשויים לחול בשל גורמים שונים שאינם בשליטת הבנק בלבד. הגורמים המשפיעים כוללים תחזיות והערכות לגבי התפתחויות כלכליות בארץ ובעולם, במיוחד לגבי המצב הכלכלי במשק, כולל השפעת תנאים מאקרו כלכליים וגאו-פוליטיים ושינויים בשוקי ההון, וכן גורמים שונים נוספים המשפיעים על החשיפה לסיכונים: העדפות הציבור, הוראות גורמי פיקוח ואחרים, היבטים הקשורים בתדמית הבנק, התפתחויות טכנולוגיות ונושאי כוח אדם.

פרק 2 - הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

2.1 מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

התפתחויות בסביבה הכלכלית

המשק הישראלי צמח בשנת 2016 בשיעור של כ-4.5% (אומדן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה). שיעור האבטלה בישראל בסוף שנת 2016 עמד על 4.3%, לעומת שיעור של 5.2% בסוף שנת 2015.

בחודש מרץ 2015 הוריד בנק ישראל את הריבית ב-0.15%, לשיעור של 0.1% והיא נותרה ברמה זו עד סוף שנת 2016. בשנת 2016 מדד ת"א 25 רשם ירידה של כ-3.8%. מדד ת"א 100 רשם ירידה של כ-2.5% ואילו מדד איגרות החוב הממשלתיות רשם עליה של כ-0.9%. השנה הסתכמו הנפקות והקצאות של מניות על ידי חברות ישראליות בארץ ובחו"ל בכ-29.3 מיליארד שקלים, ירידה של כ-25.4% לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

מדד המחירים לצרכן (מדד בגין) בשנים עשר החודשים האחרונים ירד בשיעור של 0.2%. שער השקל מול הדולר התחזק מתחילת השנה בשיעור של כ-1.5%, ומול האירו ב-4.8%.

על פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בשנה האחרונה (מחודש נובמבר 2015 ועד חודש נובמבר 2016) מדד מחירי הדירות רשם עליה של 8.1%. ב-11 החודשים הראשונים של שנת 2016 נמכרו כ-27,130 דירות חדשות, ירידה של כ-7.0% לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

במהלך הרבעון הראשון של 2016 הודיע בנק ישראל על מתן הקלות רגולטוריות לגבי הלוואות לדיור לזכאים במרכזי "מחיר למשתכן". על פי התיקון, בהלוואות לדיור הניתנות לרכישת דירות אלו, תאגיד בנקאי רשאי לחשב את יחס המימון של ההלוואה בהתבסס על הערכת שמאי במקום על מחיר הרכישה בפועל. כלומר התיקון מאפשר מתן משכנתאות לדירות אלו ביחס מימון של עד 75% מהמחיר בהערכת שמאי, דהיינו, למעלה מ-75% מהמחיר בפועל. עם זאת, טרם ניכרת השפעת המהלך על מחירי הדירות.

בשנת 2016 בוצעו במערכת הבנקאית הלוואות לדיור במגזר השקלי בשיעור ריבית ממוצע של 2.86% ובמגזר צמוד המדד בשיעור ריבית ממוצע של 3.17%, זאת לעומת 2.35% ו-2.23% בשנת 2015 (עלייה של כ-0.51 נקודות האחוז ושל 0.94 נקודות האחוז בהתאמה).

על פי נתוני הכונס הרשמי, במהלך שנת 2015 ניתנו 14,756 צווי כינוס, עלייה של 12% לעומת שנת 2014, ועלייה של 31% לעומת שנת 2013. בראייה רב-שנתית מדובר בגידול נמשך במספר צווי הכינוס, המבטא עלייה של 43% בפרק זמן של שלוש שנים, ועלייה בשיעור של 137% בפרק זמן של חמש שנים.

הבנק נערך הן מבחינת תהליכי חיתום האשראי והגבייה במטרה לשמור על פרופיל הסיכון שהוגדר על ידי הדירקטוריון. ביום 12 בינואר 2016, פרסם המפקח על הבנקים מכתב לתאגידי הבנקאים, בנושא ההתייעלות התפעולית של המערכת הבנקאית בישראל. במכתב זה הביע המפקח עמדה כי רמת היעילות בבנקים נמוכה בהשוואה למערכות בנקאיות במדינות מתקדמות אחרות, ולפיכך הוא רואה בהליכי התייעלות יעד חשוב להבטחת יציבות הבנקים. לאור האמור לעיל, נדרש כי דירקטוריון הבנק יתווה תכנית רב שנתית להתייעלות, כולל יעדי ביניים מוגדרים, אשר תשקף מחויבות ארוכת טווח להתייעלות המתאימה לסביבה הכלכלית הנוכחית.

בהתאם למכתב המפקח, אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות, אשר הבנק פועל ליישומה במהלך עסקיו השוטף. במסגרת תהליכי התייעלות האמורים שם הבנק דגש על חיזוק הערך ללקוח ומכירת פתרונות פיננסיים בערוצים דיגיטליים ללקוחות כל הבנקים. הואיל ובנק ירושלים הנו בנק קמעונאי המתמחה במתן אשראי למשקי בית, נכון לבחון את יחסי היעילות שלו בהשוואה ליחס ההכנסה להוצאה במגזר הקמעונאי במערכת הבנקאית. השוואה זו מלמדת על יחס יעילות בבנק ירושלים הדומה למגזר הקמעונאי במערכת.

[לפרטים נוספים אודות מכתב המפקח ראו בדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים בפרק עדכוני חקיקה.](#)

ביום 31 בינואר 2017 פרסם החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה) התשע"ז-2017.

החוק מעגן בחקיקה את המלצות הועדה להגברת התחרות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים אשר הוקמה ביום 3 ביוני 2015 ("ועדת שטרומ", במטרה להסיר חסמים שקיימים כיום במערכת הבנקאית, להביא ליצירת שחקנים עצמאיים וחדשים שיוכלו להתחרות במערכת הבנקאית הקיימת ולחולל תחרות בשוק השירותים הבנקאיים והפיננסיים למגזר הקמעונאי).

במקביל לכך, פרסם הפיקוח על הבנקים מדיניות חדשה להסרת חסמי כניסה לבנקאות תוך הגדרת מתווה להקמת בנק חדש בישראל. מדיניות זו יחד עם המלצות ועדת שטרומ מצטרפים לחוק נתוני אשראי, שאושר בכנסת בחודש אפריל 2016. חוק נתוני אשראי קובע כי יוקם מאגר נתוני אשראי מרכזי, תחת אחריותו של בנק ישראל, אשר יכיל נתונים על

משקי בית ועסקים קטנים. מאגר זה יסייע להגברת התחרות בשוק האשראי הקמעונאי, ירחיב את הנגישות לאשראי ויאפשר הרחבת המידע העומד לרשות נותני האשראי בכאם להעריך את רמת סיכון האשראי של הלקוח. הבנק בוחן את השלכות הצעת החוק על פעילותו. חלק מהוראות החוק צפויות להגביר את התחרות בשוק הבנקאי, ויכולות להוות הזדמנות עבור הבנק. [לפרטים נוספים ראה דוח ופרטים נוספים בפרק עדכוני חקיקה.](#)

מאפייני הפעילות של הבנק בתקופה המדווחת

- פעילותו העסקית של הבנק התבצעה בשנת 2016 בעיקר בחטיבה הקימעונאית, בסקטור הנדל"ן ובחטיבה הפיננסית.
- **החטיבה הקמעונאית** משרתת באמצעות מערך הסינוף, לקוחות משקי הבית, הבנקאות הפרטית והעסקים הקטנים. היא אחראית על הפעלת שירותים בערוצים הישירים ומרכזת את תחומי המשכנתאות, האשראי הצרכני, נכסי הלקוחות וחשבונות העו"ש. החטיבה פועלת באמצעות סניפים מסורתיים, סניפי VC, מוקד טלפוני ויחידות גבייה המספקים את מכלול השירותים הבנקאיים.
  - **סקטור הנדל"ן** מרכז בתוכו ליווי פרוייקטים לבניה למגורים בפריסה ארצית בעיקר בשיטת הליווי הסגור, מימון פרוייקטים של התחדשות עירונית (לרבות תמ"א 38 לסוגיה) ומימון קבוצות רכישה. הסקטור פועל במחלקה היושבת במטה הבנק המרכז את הפעילות הכוללת בתחום.
  - **החטיבה הפיננסית** אחראית על ניהול המקורות לפעילותו של הבנק, ניהול החשיפות הפיננסיות והנזילות של הבנק הנובעות מפעילויות עסקיות, ובכלל זה ניהול חדרי עסקאות, ניהול נוסטרו וניהול הקשר עם מוסדות פיננסיים ישראלים וזרים. הפעילות מתחלקת בין מספר מחלקות: מחלקת ניהול פיננסי, חדר עסקאות, מחלקת ניירות ערך ומחלקת תפעול בניירות ערך ונגזרים.

שינויים במבנה הקבוצה ובאופן ניהולה

בשנת הדוח לא היו שינויים במבנה הקבוצה, לגבי שינויים באופן ניהול הקבוצה [ראה בדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים.](#)

הפניית תשומת הלב בחוות דעתו של רואה החשבון של התאגיד הבנקאי על הדוחות הכספיים

לאחר קבלת אישור הפיקוח על הבנקים, במהלך הרבעון הראשון של שנת 2016, מכר הבנק איגרות חוב אשר סווגו כאגרות חוב המוחזקות לפדיון. מכירה זאת בוצעה לאחר דיון מקדמי אשר קיים הבנק עם הפיקוח על הבנקים בסופו קיבל הבנק את דרישת הפיקוח אשר קבעה כי מכירה זו תעשה בכפוף להצגה מחדש (Restatement) של הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2014 ולשנה שנסתיימה באותו תאריך על מנת לשקף למפרע תיקון טעות בסיווג אגרות החוב מהתיק המוחזק לפדיון לתיק הזמין למכירה למועד הרכישה, [לפרטים ראה ביאור 1.1 לדוחות הכספיים. במסגרת חוות דעת של רואה החשבון לשנת 2016 נכללה הפניית תשומת הלב בנושא זה.](#)

שינויים במדיניות חשבונאית קריטית, באומדנים חשבונאים קריטיים שיש להם השפעה (או שצפויה להיות להם השפעה) מהותית על מצב התאגיד הבנקאי ועל תוצאות פעילותו

בשנת הדוח לא היו שינויים מהותיים במדיניות חשבונאית קריטית, באומדנים חשבונאים קריטיים שיש להם השפעה (או שצפויה להיות להם השפעה) מהותית על מצב התאגיד הבנקאי ועל תוצאות פעילותו. [לפרטים אודות מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים ראה להלן בפרק 4 לדוח זה.](#)

2.2 התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר

רווח ורווחיות

הרווח הנקי הסתכם בשנת 2016 ב-55.6 מיליוני ש"ח, לעומת 48.6 מיליוני ש"ח אשתקד גידול של כ-14%, תשואת הרווח הנקי על ההון העצמי הממוצע הייתה 7.0% לעומת 6.3% בתקופה המקבילה אשתקד.

הרווח השנתי לשנת 2016 הושפע בין היתר ממימוש אג"ח זמינות למכירה אשר תרם כ-16.8 מיליוני ש"ח, נטו לאחר מס (הרווח מהמכירה בניכוי הפסד הריבית השוטפת הפוטנציאלית) כמפורט [בביאור 11](#) לדוחות הכספיים ומנגד מהוצאות מיסים בסך 9.2 מיליוני ש"ח כתוצאה מקיטון ביתרת המיסים הנדחים עקב שינוי בשיעור המס כמפורט [בביאור 8](#) לדוחות הכספיים.

הכנסות והוצאות ריבית

הכנסות ריבית, נטו בשנת הדוח הסתכמו ב-343.0 מיליוני ש"ח, לעומת 334.1 מיליוני ש"ח בשנת 2015 - גידול של כ-3%. הגידול נובע בעיקר מהמשך גידול ביתרת האשראי הצרכני ומשיפור במרווחי הריבית בהלוואות לדיור אשר קוזז חלקית מהתייקרות עלות המקורות.

התפתחויות בשיעורי הכנסות והוצאות

להלן פערי הריבית בין נכסים כספיים שהניבו הכנסות בניכוי עלויות על התחייבויות במזגרי הצמדה השונים:

2015	2016	
2.74%	3.03%	לא צמוד
2.35%	2.25%	צמוד למדד ⁽¹⁾
1.91%	1.64%	מט"ח וצמוד מט"ח ⁽²⁾
2.51%	2.63%	סך הכול פער הריבית

להלן היקף הפעילות והתרומה להכנסות ריבית נטו של מגזרי הצמדה השונים

2015			2016			
תרומה להכנסות ריבית, נטו		היקף פעילות	תרומה להכנסות ריבית, נטו		היקף פעילות	
במיליוני ש"ח	באחוזים	באחוזים	במיליוני ש"ח	באחוזים	באחוזים	
217.8	65%	60%	234.3	68%	60%	לא צמוד
81.3	24%	28%	79.1	23%	28%	צמוד ⁽¹⁾
35.0	11%	12%	29.6	9%	12%	מט"ח ⁽²⁾
334.1	100%	100%	343.0	100%	100%	סה"כ

(1) הכנסות המגזר הצמוד כוללות גם הפרשי הצמדה

(2) הכנסות מגזר המט"ח אינן כוללות הפרשי שער על הקרן והשפעת מכשירים נגזרים.

לפירוט נרחב [ראה נספח 1 - שיעורי הכנסות והוצאות ריבית לדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים.](#)

הוצאות בגין הפסדי אשראי

ההוצאות בגין הפסדי אשראי בשנת הדוח הסתכמו בכ-30.4 מיליוני ש"ח, לעומת כ-40.4 מיליוני ש"ח אשתקד. קיטון של כ-25%. עיקר הקיטון נובע מירידה בהפרשה המחושבת לפי עומק פיגור בגין האשראי לדיור בשל קיטון ביתרות חובות בעייתיים.

להלן יחס ההוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור נטו (כולל סיכון אשראי חוץ מאזני):

31 בדצמבר		
2015	2016	
0.41%	0.31%	הוצאות בגין הפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור, נטו
0.10%	(0.02%)	מזה: הוצאות בגין הפרשה קבוצתית מתוך האשראי לציבור, נטו*
0.30%	0.23%	הוצאות בגין הפסדי אשראי מתוך כלל סיכון האשראי

* כולל הפרשה בגין הלוואות לדיור שנמדדה לפי עומק פיגור

לפרטים נוספים ראה להלן במסגרת הדיון על התפתחות האשראי לציבור והדיון על סיכון האשראי המופיעים בפרק ג - סקירת הסיכונים, וכן ביאורים 13 ו-30 לדוח הכספי.

הכנסות שאינן מריבית

הכנסות שאינן מריבית הסתכמו ב-167.8 מיליוני ש"ח לעומת 142.7 מיליוני ש"ח בשנה המקבילה אשתקד. גידול של כ-18% הנובע בעיקר מהסיבות כדלהלן:

הכנסות מימון שאינן מריבית בשנת הדוח הסתכמו ב-35.4 מיליוני ש"ח, לעומת 0.9 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עיקר הגידול נובע ממימוש אגרות חוב זמינות למכירה.

העמלות בשנת הדוח הסתכמו ב-120.9 מיליוני ש"ח, לעומת 124.5 מיליוני ש"ח בשנה המקבילה אשתקד, קיטון של כ-3%, עיקר הקיטון נובע מקיטון בעמלות בגין פעילות בניירות ערך בסך של כ-8.4 בין היתר בשל קיטון במחזורי המסחר. מנגד חל גידול בעמלות מילוי פרויקטים בסך 3.7 בשל גידול בהיקף הפרוייקטים המנוהלים.

הכנסות אחרות בשנת הדוח הסתכמו ב-11.5 מיליוני ש"ח, לעומת 17.3 מיליוני ש"ח בשנה המקבילה אשתקד, קיטון של כ-33%, ההכנסות אשתקד כללו הכנסות ממכירת מבנים.

הוצאות

ההוצאות התפעוליות והאחרות בשנת הדוח הסתכמו ב-386.5 מיליוני ש"ח, לעומת 365.8 מיליוני ש"ח בשנה המקבילה אשתקד. גידול של כ-6%. עיקר הגידול נובע מגידול בהוצאות פחת ובהוצאות המחשוב על רקע גידול בהשקעה במערכות המחשוב של הבנק בשנים האחרונות וכן מגידול בהוצאות שכר.

הוצאות השכר בשנת הדוח הסתכמו ב-173.4 מיליוני ש"ח לעומת 166.3 מיליוני ש"ח בתקופה מקבילה אשתקד. עיקר הגידול נובע מעידכון הסכם שכר.

לפרטים נוספים ראה ביאורים 6, 7 ו-16 בדוחות הכספיים.

הוצאות והשקעות בגין מערך טכנולוגיות מידע⁽¹⁾⁽²⁾

להלן פרטים אודות הוצאות וההשקעות במערך טכנולוגיות המידע:

2015	2016	
		הוצאות שנרשמו בדוח רו"ח והפסד
16.6	17.2	הוצאות בגין שכ"ע ונלוות
40.5	47.5	הוצאות בגין פחת (עלויות תוכנה וציוד מחשוב)
49.2	54.9	מחשוב (הוצאות אחרות) ⁽³⁾
106.3	119.6	סה"כ
		עלויות שנרשמו כנכסים
13.8	14.5	היוון בגין שכ"ע ונלוות
36.0	36.4	עלויות תוכנה נוספות וציוד מחשוב
49.8	50.9	סה"כ
		יתרת נכסים בגין מערך טכנולוגיית מידע
116.3	121.0	עלות מופחתת (עלויות תוכנה)
5.5	3.9	עלות מופחתת (ציוד מחשוב)
121.8	124.9	סה"כ

(1) מערך טכנולוגיית המידע כמשמעותו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 357 "ניהול טכנולוגיית המידע".

(2) [לפרטים נוספים אודות מערך טכנולוגיות המידע בבנק ראה להלן בדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים.](#)

(3) כולל תשלומים עבור מערכת פלטפורמת תשתיות ומסחר בניירות ערך.

הפרשה למיסים

ההפרשה למיסים על הרווח מפעולות רגילות הסתכמה בשנת 2016 בסך של 38.3 מיליון ש"ח. שיעור המס האפקטיבי בשנת 2016 הגיע לכ-40.8% בהשוואה לשיעור מס סטטוטורי במסודות כספיים של 35.9% ובהשוואה לשיעור מס אפקטיבי של 31.2% אשתקד. הגידול בשיעור המס מול שיעור המס הסטטוטורי נובע בעיקר מגידול בהוצאות מיסים נדחים בסך 9.2 מיליון ש"ח כתוצאה משינוי בשיעור המס כמפורט [בביאור 8](#) לדוחות הכספיים.

התפתחויות בסעיפי רווח כולל אחר

הרווח הכולל האחר (לאחר השפעת המס) הסתכם בשנת הדוח בהפסד בסך 17.5 מיליון ש"ח לעומת רווח של 2.1 מיליון ש"ח בשנת 2015 קיטון של כ-19.7 מיליון ש"ח, עיקר השינוי נובע ממימוש ברווח של אגרות חוב זמינות למכירה בתקופת הדוח, [לפרטים ראה ביאור 10](#) לדוחות הכספיים.

[לפרטים אודות קרן הונית שלילית בחלוקה לטווחים של משך הזמן ושיעור הירידה ראה ביאור 12](#) לדוחות הכספיים.

סך הכל הרווח הכולל הסתכם בשנת 2016 בסך של 38.1 מיליון ש"ח לעומת 50.7 מיליון ש"ח בשנת 2015.

[לפרטים נוספים אודות סעיפי רווח והפסד לתקופות הביניים ולנתונים הרב שנתיים ראה נספחים 2 ו-3 לדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים.](#)

2.3 המבנה והתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

סך כל המאזן ליום 31 בדצמבר 2016, הסתכם ב-14,202 מיליוני ש"ח, לעומת 14,220 מיליוני ש"ח בתום שנת 2015. קיטון של 0.1%.

מזומנים, פיקדונות בבנקים וניירות ערך

יתרת הנכסים הנזילים (מזומנים, פיקדונות בבנקים וניירות ערך) ליום 31 בדצמבר 2016, הסתכמה ב-3,956 מיליוני ש"ח, לעומת 3,851 מיליוני ש"ח בתום שנת 2015, גידול של כ-3%. יתרת המזומנים והפיקדונות בבנקים ליום 31 בדצמבר 2016, הסתכמה ב-2,522 מיליוני ש"ח, לעומת 2,072 מיליוני ש"ח בתום שנת 2015, גידול של כ-22%.

להלן התפתחות תיק ניירות הערך (במיליוני שקלים):

	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016	שינוי יתרות - %	תנועות שוטפות ⁽¹⁾	שערך ⁽²⁾	יתרה ליום 31 בדצמבר 2015
ניירות ערך זמינים למכירה	876.9	(28%)	(330.7)	(3.8)	1,211.4
ניירות ערך למסחר	557.6	(2%)	(10.5)	-	568.1
סך הכל	1,434.5	(19%)	(341.2)	(3.8)	1,779.5

(1) כולל קניות, מכירות, פדיונות ותקבולי ריבית.
(2) כולל רווחים שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בניירות ערך זמינים למכירה ובניירות ערך למסחר, הכנסות מריבית, הפרשי שער ושערך.

אשראי לציבור

יתרת האשראי לציבור נטו, הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2016, ב-9,790 מיליוני ש"ח, לעומת 9,889 מיליוני ש"ח בתום שנת 2015, קיטון של כ-1%.

להלן התפתחות תיק האשראי (במיליוני שקלים):

	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016	שינוי יתרות - %	פירעונות ומכירות תיקים בתקופה ⁽²⁾	ביצועים בתקופה ⁽¹⁾	יתרה ליום 31 בדצמבר 2015
אשראי לדיור	7,014	(0.1%)	(1,142)	1,132	7,024
אשראי צרכני סולו	935	8%	(565)	634	866
סך הכל אשראי לדיור וצרכני	7,949	1%	(1,707)	1,766	7,890
אשראי עסקי למעט נכסים מסחריים	954	(16%)	(1,148) ⁽³⁾	970	1,132
אשראי לרכישת נכסים מסחריים	461	(6%)	(140)	112	489
אחר	529	8%	(175)	214	490
סך הכל אשראי לציבור ברוטו	9,893	(1%)	(3,170)	3,062	10,001
הפרשה להפסדי אשראי	(103)				(112)
סך הכל אשראי לציבור נטו	9,790	(1%)			9,889

(1) לא כולל מיחזורים.
(2) בניכוי צבירת ריבית, הפרשי הצמדה והפרשי שער.
(3) כולל מכירת תיק אשראי לחברת ביטוח בסך של כ-109 מיליוני ש"ח.

לפרטים נוספים ראה להלן במסגרת הדיון על התפתחות האשראי לציבור והדיון על סיכון האשראי המופיעים בפרק 3.1, לדוח על הסיכונים המוצג באתר האינטרנט של הבנק וכן בביאורים 13 ו-30 לדוחות הכספיים.

פיקדונות הציבור

יתרת פיקדונות הציבור הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2016 ב-10,868 מיליוני ש"ח, לעומת 11,019 מיליוני ש"ח בתום שנת 2015. קיטון של כ-1%.
להלן הרכב פיקדונות הציבור:

	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2015	השינוי באחוזים
פיקדונות של אנשים פרטיים ⁽¹⁾	8,450	8,357	1%
פיקדונות של גופים מוסדיים	1,361	1,379	(1%)
פיקדונות של תאגידים ואחרים	1,057	1,283	(11%)
סה"כ פיקדונות הציבור	10,868	11,019	(1%)

(1) מזה סך של 2,636 מיליוני ש"ח לאנשים פרטיים אשר יש להם חשבון עו"ש פעיל בבנק (-2015 2,458 מיליוני ש"ח).
[לפרטים נוספים אודות סוגי פיקדונות ופיקדונות לפי סדר גודל ראה ביאור 19 פיקדונות הציבור.](#)

פעילות חוץ מאזנית בניירות ערך המוחזקים בידי הציבור

נכון ליום 31 בדצמבר 2016 מספר הלקוחות המחזיקים תיקי ניירות ערך במשמרת הבנק עומד על כ-15 אלפי לקוחות לעומת כ-14 אלפי לקוחות בסוף שנת 2015. שווי תיקי ניירות ערך של לקוחות אלה ליום 31 בדצמבר 2016 עומד על כ-10 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-12.8 מיליארדי ש"ח בסוף שנת 2015. הקיטון בשווי התיק נובע בעיקרו מסגירת תיק של לקוח מוסדי, יצוין כי אין לסגירת התיק השפעה מהותית על הכנסות הבנק.

ניירות ערך שהושאלו

יתרת ניירות ערך שהושאלו הסתכמו ביום 31 בדצמבר 2016 בכ-590 מיליוני ש"ח (מזה 312 מיליוני ש"ח עבור תיק הנוסטרו), לעומת כ-387 מיליוני ש"ח בתום שנת 2015 (מזה 259 מיליוני ש"ח עבור תיק הנוסטרו). הגידול נובע מפעילות מול תיק הנוסטרו ומול לקוחות.

אגרות חוב וכתבי התחייבויות נדחים

יתרת אגרות חוב וכתבי התחייבויות נדחים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2016, ב-1,582 מיליוני ש"ח (מזה - יתרת כתבי התחייבות נדחים בסך של 465 מיליוני ש"ח), לעומת 1,635 מיליוני ש"ח בתום שנת 2015 (מזה - יתרת כתבי התחייבות נדחים בסך של 406 מיליוני ש"ח).

השינוי ביתרה נובע מפדיון של אגרות חוב על פי תנאי הפירעון המקורי שלהן ומנגד הנפקה של הבנק באמצעות חברת בת של כתבי התחייבויות נדחים מסוג COCO בסך 128.4 מיליוני ש"ח, כמפורט להלן [בפרק הון והלימות הון \(הון רובד 2\)](#). כמו כן בתאריך 29 בדצמבר 2016 הונפק על ידי הבנק שטר חוב צמוד אשראי (CLN) בסך 98.3 מיליוני ש"ח כמפורט להלן בדוחות הכספיים [ביאור 21](#).

נדחים והתחייבויות בגין מכשירים נגזרים

יתרת נכסים בגין מכשירים נגזרים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2016 ב-151 מיליוני ש"ח (מזה כ-144 הינם עבור פעילות לקוחות), לעומת 195 מיליוני ש"ח בתום שנת 2015. (מזה כ-191 מיליוני ש"ח הינם עבור פעילות לקוחות).

יתרת התחייבויות בגין מכשירים נגזרים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2016 ב-147 מיליוני ש"ח (מסכום זה כ-144 הינם עבור לקוחות), לעומת 195 מיליוני ש"ח בתום שנת 2015 (מזה כ-191 מיליוני ש"ח הינם עבור פעילות לקוחות).

התפתחויות מהותיות בסעיפים חוץ מאזניים נוספים

יתרת הלוואות מפיקדונות לפי מידת גביה (הלוואות לזכאים מכספי ממשלה) הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2016 ב-954 מיליוני ש"ח, לעומת 1,152 מיליוני ש"ח בתום שנת 2015, קיטון של כ-17%. הקיטון נובע מפירעונות של הלוואות ומצמצום משמעותי בהיקף ביצועי הלוואות לזכאים. ההכנסות מעמלות גביה לפי מידת גביה הסתכמו בשנת 2016 ב-11.0 מיליוני ש"ח, לעומת 12.3 מיליוני ש"ח בשנת 2015.

נתונים רבעוניים ורב שנתיים (רווח והפסד ומאזן)

לפירוט אודות נתונים רבעוניים [ראה נספח 2 לדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים](#).
לפירוט אודות נתונים רב שנתיים [ראה נספח 3 לדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים](#). וכן [בפרק 1.2 לדוח הדיסקטוריון וההנהלה](#).

הון והלימות הון

להלן יחס ההון לרכיבי סיכון:

31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני ש"ח		
א - הון לצורך חישוב יחס ההון		
778.6	800.4	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
-	-	הון רובד 1 נוסף, לאחר ניכויים
292.1	352.1	הון רובד 2, לאחר ניכויים
1,070.7	1,152.5	סך הכל הון כולל
ב - יתרות משוקללות של נכסי סיכון		
7,201.1	7,148.4	סיכון אשראי
72.0	21.2	סיכוי שוק
740.7	753.9	סיכון תפעולי
8,013.8	7,923.5	סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון
ג - יחס ההון לרכיבי סיכון		
9.7	10.1	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.4	14.5	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.3	9.8	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ע"י המפקח על הבנקים
12.8	13.3	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש ע"י המפקח על הבנקים

להלן התפתחות ההון בשנת 2016:

הון כולל	הון רובד 2	הון עצמי רובד 1	הון עצמי	
1,070.7	292.1	778.6	784.0	יתרה ליום 31 בדצמבר 2015
55.6	-	55.6	55.6	רווח נקי לתקופה ⁽¹⁾
(13.8)	-	(13.8)	(13.8)	דיבידנד
(17.5)	-	(17.5)	(17.5)	רווח כולל אחר, נטו לאחר השפעת המס ⁽²⁾
(66.2)	(66.2)	-	-	קיטון ביתרת כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון רובד 2
128.4	128.4	-	-	הנפקת כתבי התחייבות נדחים מסוג CoCo
(2.2)	(2.2)	-	-	קיטון בהפרשה קבוצתית המוכרת כהון רובד 2
(2.5)	-	(2.5)	-	אחר
1,152.5	352.1	800.4	808.3	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016

(1) ראה לעיל פירוט רווח ורווחיות בפרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר.
 (2) ראה לעיל פירוט התפתחויות בסעיפי רווח כולל אחר בפרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר.

ביום 30 במאי 2013 פרסם בנק ישראל הוראות נוהל בנקאי תקין מעודכנות המאמצות את המלצות באזל II ובאזל III החל מיום 1 בינואר 2014 במערכת הבנקאית בישראל (הוראות ניהול בנקאי תקין 201 - 211).

בהוראות הנוהל הבנקאי נקבע כי על התאגידים הבנקאיים וחברות האשראי:

- לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי לנכסי סיכון משוקללים של 9% עבור כלל המערכת הבנקאית החל מיום 1 בינואר 2015, ועבור תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית לעמוד ביחס הון כולל מזערי של 10% החל מיום 1 בינואר 2017.
- לעמוד ביחס הון כולל מזערי לנכסי סיכון משוקללים של 12.5% עבור כלל המערכת הבנקאית החל מיום 1 בינואר 2015 ועבור תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית לעמוד ביחס הון כולל מזערי של 13.5% החל מיום 1 בינואר 2017.

ביום 28 בספטמבר 2014, פרסם המפקח על הבנקים הנחיות בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור, בהתאם להנחיות המערכת הבנקאית נדרשת להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור. מועד התחילה לעמידה ביעד ההון המזערי הנדרש הינו 1 בינואר 2017. על הבנקים להגדיל את יעד ההון המזערי בשיעורים רבעוניים של 0.125% מיתרת הלוואות לדיור החל מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017.

כתוצאה מיישום ההוראה הוסיף הבנק באופן הדרגתי את הדרישה להון נוסף סך של כ-9 מיליוני ש"ח המהווים כ-0.1% תוספת ליעד ההון המזערי שקבע המפקח על הבנקים כל רבעון. בחישוב מצטבר ליום 1 בינואר 2017 יתווסף סך של כ-70 מיליוני ש"ח המהווים כ-0.9% תוספת לדרישת ההון המזערי.

יצוין כי כל שינוי ביתרת תיק הלוואות לדיור ישנה את תוספת ההון הנדרש.

בהתאם להנחיות המפקח המצויינות לעיל, יחס הון עצמי רובד 1 מזערי של הבנק ליום 31 בדצמבר 2016 עומד על 9.8%. קביעת יעדי ההון מהווה שלב התחלתי ומהותי בתהליך תכנון ההון כאשר, יתר השלבים נגזרים ממנו שכן יעד ההון המזערי שקבע בנק ישראל מהווה, למעשה, מגבלת תכנון. יעד ההון נקבע תוך התחשבות בסביבה הרגולטורית, העסקית והארגונית של הבנק. בהמשך לאמור לעיל ובמסגרת דיוניו, הנחה הדירקטוריון את ההנהלה להכין תכנית פעולה ליחסי הלימות הון ארוכי טווח הבנויים על מתווה עולה בו יחס הון רובד 1 יגיע לשיעור של 10.5% בסוף שנת 2019.

הון רובד 2

סך הון רובד 2 לאחר ניכויים מסתכם ב- 352.1 מיליוני ש"ח לעומת 292.1 מיליוני ש"ח לסוף 2015, מזה יתרת כתבי התחייבויות נדחים שהונפקו לציבור ופיקדונות נדחים שגויסו ממשקי בית ומלקוחות מוסדיים, הנכללת בהון רובד 2 לאחר ניכויים לצורך חישוב יחס ההון לרכיבי הסיכון, הסתכמה ב-31 בדצמבר 2016 ב-263 מיליוני ש"ח, לעומת 201 מיליוני ש"ח בתום שנת 2015.

ביום 9 ביוני 2016 הנפיקה ירושלים מימון והנפקות (2005) בע"מ, חברת בת בשליטה ובבעלות מלאה של הבנק (להלן: "חברת הבת"), 128.4 מיליוני ש"ח כתבי התחייבות נדחים מותנים, סדרה 11 מסוג COCO (Contingent Convertibles) הכוללים גם מנגנון לספיגת הפסדים באמצעות מחיקת קרן. כתבי התחייבות הונפקו באמצעות דוח הצעת מדף מיום 7 ביוני 2016 והודעה משלימה מיום 9 ביוני 2016.

כתבי התחייבות הנדחים עומדים לפירעון בתשלום אחד ביום 7 ביוני 2026 עם אופציה אשר הינה בידי חברת הבת, לפירעון מוקדם לא לפני 7 ביוני 2021 ולא לאחר 7 ביולי, 2021, צמודים למדד אפריל 2016, נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 3.2% לשנה, עד למועד הפירעון המוקדם. במועד זה, וככל שהחברה לא תממש את זכותה לפדיון מוקדם, תעודכן הריבית הנקובה באגרת בהתאם להפרש בין ריבית העוגן (התשואה השנתית הממוצעת של אג"ח ממשלתית שהתקופה הנותרת לפירעונה הינה 5 שנים) במועד ההנפקה לבין זו שבמועד עדכון הריבית.

בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן כמפורט בתשקיף, תבצע החברה מחיקה של קרן כתבי התחייבות.

אירוע מכונן יקרה במידה ויחס ההון העצמי של בנק ירושלים בע"מ ירד מ-5% או כמוקדם מבין: (1) הודעת המפקח על הבנקים כי מחיקה הכרחית על מנת לא להגיע לנקודת אי קיימות, או, (2) החלטת המפקח על הבנקים לבצע הזרמת הון מהמגזר הציבורי, או תמיכה שוות ערך, שבלעדיה יגיע הבנק לנקודת אי קיימות, כפי שקבע המפקח על הבנקים.

כתבי התחייבות עומדים בתנאי הוראות נב"ת 202 ומוכרים על-ידי המפקח על הבנקים כהון רובד 2.

יחס מינוף

31 בדצמבר 2016	
800.4	הון עצמי רובד 1
14,290.8	סך חשיפות מאזניות
648.6	חשיפות חוץ מאזניות אחרות (לאחר מקדמי המרה לחשיפות מאזניות)
41.6	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכלל העסקאות בגין נגזרים
(7.9)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון עצמי רובד 1
14,973.1	סך החשיפות
5.3%	יחס מינוף
5.0%	יחס המינוף המזערי הנדרש ע"י המפקח על הבנקים

ביום 28 באפריל 2015 פרסם הפיקוח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדדה משלימה ואמינה לדרישות ההון מבוססות סיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי.

יחס המינוף מוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון עצמי רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקאות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים. ככלל, המדידה הינה עקבית עם הערכים החשבונאיים ולא מובאים בחשבון משקלי סיכון. כמו-כן, לא ניתן להשתמש בביטחונות פיזיים או פיננסיים, ערבויות או טכניקות אחרות להפחתת סיכון אשראי, כדי להפחית את מדידת החשיפות, אלא אם כן מצוין אחרת בהוראה. נכסים מאזניים שנוכו מהון עצמי רובד 1 (בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 202) מנוכים ממדידת החשיפות. בהתאם להוראה, החשיפה בגין נגזרים מחושבת בהתאם לנספח ג' להוראות ניהול בנקאי תקין 203, והחשיפות בגין פריטים חוץ-מאזניים מחושבות על-ידי המרה של הסכום סך החשיפות הרעיוני של הפריטים במקדמי המרה לאשראי כפי שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 203.

בהתאם להוראה, תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. בהתאם לאמור לעיל, יחס המינוף המזערי שיידרש מהבנק הוא 5%.

תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס המינוף החל מיום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי, אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה של יחס המינוף המזערי החל עליו, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה.

הבנק עומד ביחס המינוף הקבוע בהוראה.

מדיניות חלוקת דיבידנדים

ביום 29 באוגוסט 2013 החליט דירקטוריון הבנק על אימוץ מדיניות חלוקת דיבידנד של עד 30% מהרווח הנקי של הבנק בכל שנה, כמפורט בדוח המידי שפרסם הבנק ביום 29 באוגוסט 2013 (אסמכתא: 132396-01-2013), אשר המידע המופיע בו מובא על דרך ההפניה. (בפועל חלוקת הדיבידנד בוצעה בדרך כלל על בסיס רבעוני לפי 30% מהרווח הנקי הרבעוני).

יחד עם זאת, השיקולים לחלוקת הדיבידנד וחלוקתו בפועל, ככל שתהיה, יושפעו מהצורך בעמידה ביעדי ההון המעודכנים שיקבע הדירקטוריון (ראה להלן בפרק הלימות הון אשר בפרק הסיכונים ודרכי ניהולם) וכפופים להוראות המפקח על הבנקים, שייקבעו מעת לעת ולהוראות הדין ובהתקיים נסיבות מסויימות יכול וימנעו מהבנק את האפשרות לחלק דיבידנד.

חלוקת הדיבידנד מתבצעת בכפוף להוראות חוק החברות, התשנ"ט-1999 ולהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 331 הדנה בחלוקת דיבידנדים בתאגידי בנקאיים. המפקח על הבנקים הודיע לבנקים ביום 30 ביוני, 2010 כי בנוסף להוראות ניהול בנקאי תקין מס' 331, בנק שאינו עומד ביעד ההון של 7.5% או שחלוקת הדיבידנד תגרום לו שלא יעמוד ביעד, אינו רשאי לחלק דיבידנד, אלא לאחר קבלת אישור המפקח על הבנקים.

אין באמור לעיל בדבר חלוקת דיבידנד כדי ליצור התחייבות כלשהי כלפי צד שלישי כלשהו (לרבות לעניין חלוקת דיבידנד בפועל ו/או מועדי תשלום דיבידנד ו/או שיעורו).

המידע האמור לעיל בדבר חלוקת הדיבידנד מהווה מידע צופה פני עתיד, העשוי שלא להתממש כולו או חלקו או להתממש באופן שונה מכפי שנצפה. מידע זה מתבסס על הערכות ותחזיות שונות שהיו בפני דירקטוריון הבנק. מידע

זה יכול שלא יתממש בשל שינויים העשויים לחול בגורמים שונים שאינם בשליטת הבנק בלבד. הגורמים המשפיעים כוללים תחזיות והערכות לגבי שינויים במצב הכלכלי במשק, חקיקה, הוראות גורמי פיקוח ואחרים ושינויים ברווחיות הבנק בתכנית האסטרטגית, ובתכנית העבודה.

בשנת 2016 חולקו דיבידנדים בסך 13.8 מיליוני ש"ח.

[לפרטים נוספים אודות חלוקת דיבידנדים ראה להלן ביאור 25 לדוחות הכספיים.](#)

2.4 מגזרי פעילות פיקוחיים

בהתאם לחוזר הפיקוח על הבנקים, מיום 3 בנובמבר, 2014, החל מהדוח הכספי לשנת 2015, הדיווח על מגזרי פעילות פיקוחיים מתבצע בהתאם למתכונת ולסיווגים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים.

הגילוי המלא נכלל לראשונה בדוח ליום 31 במרץ 2016 ומספרי ההשוואה סווגו מחדש בהתאם לסיווג הלקוחות למגזרי פעילות פיקוחיים, נכון ליום 1 בינואר, 2016.

הבנק פועל באמצעות מטה הבנק, סניפיו וחברות בנות ומספק מגוון שירותים בנקאיים בחמישה מגזרי פעילות עיקריים

גישת ההנהלה לפילוח פעילות הבנק אינה שונה מהותית מגישת פילוח המגזרים הפיקוחית כמתואר להלן:

- **מגזר משקי הבית** - לקוחות המגזר הינם אנשים פרטיים (למעט אלה הנכללים במגזר בנקאות פרטית).
- **מגזר בנקאות פרטית** - לקוחות המגזר הינם אנשים פרטיים להם יתרת תיק נכסים פיננסיים העולה על 3 מיליוני ש"ח.
- **מגזר עסקי** - לקוחות המגזר הינם חברות בניה, קבלנים וחברות נדל"ן, תאגידיים ועמותות.
- **מגזר מוסדיים** - לקוחות המגזר כוללים חברי בורסה המנהלים כספי לקוחות, חברות ביטוח וגופים מוסדיים נוספים.
- **מגזר ניהול פיננסי** - המגזר כולל את פעילות הנוסטרו של הבנק ופעילות ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק.

הכללים העיקריים שיושמו בחלוקת תוצאות הפעילות בין המגזרים השונים:

- **הכנסות ריבית, נטו** - מרווח המתקבל מההפרש בין הריבית הנגבית על האשראי שהועמד ללקוחות המגזר לבין מחיר הכסף (מחיר ההעברה הכלכלי התואם את מגזר ההצמדה ואת מח"מ האשראי).
- וכן רווח המתקבל מההפרש בין הריבית המשולמת על הפיקדון ללקוחות המגזר לבין מחיר הכסף (מחיר ההעברה הכלכלי התואם את מגזר ההצמדה ואת מח"מ הפקדון).
- **הכנסות שאינן מריבית** - הכנסות שאינן מריבית נזקפות ישירות למגזר בו מסווגת פעילות הלקוח.
- הוצאות בגין הפסדי אשראי - ההפרשה נזקפה למגזר הפעילות בו מסווגת פעילות הלקוח אשר בגינה בוצעה ההפרשה. באופן דומה, גביה מהפרשה שבוצעה או הקטנתה יוחסה אף היא למגזר בו מסווגת פעילות הלקוח.
- **הוצאות תפעוליות ואחרות** - הוצאות ישירות הניתנות לזיהוי, נזקפו ספציפית למגזרי הפעילות. יתרת ההוצאות העקיפות או ההוצאות הישירות שלא ניתן היה לשייכן באופן ישיר, יוחסו על פי מודל לפיו הוצאות אלו מיוחסות בהתאם לחלקן היחסי של המשרות הישירות במגזר מסך המשרות בבנק המהווה אומדן מיטבי להיקף פעילות הלקוח במגזר הפעילות.
- **מיסים על הכנסה** - המיסים חושבו על פי שיעור המס האפקטיבי, ויוחסו בהתאם לכלל מגזר.

[לפרטים אודות הכללים העיקריים שיושמו בחלוקת תוצאות הפעילות בין המגזרים השונים ראה גם ביאור 29 לדוחות הכספיים.](#)

להלן פירוט היתרות הממוצעות של הנכסים וההתחייבויות ששימשו למגזרי פעילות:

מגזרים	התחייבויות			נכסים		
	שינוי	2015	2016	שינוי	2015	2016
	%	מיליוני ש"ח		%	מיליוני ש"ח	
משקי בית	(2)	7,032.9	6,866.5	5	7,937.0	8,323.6
בנקאות פרטית	(3)	1,631.5	1,583.5	40	4.7	6.6
עסקים קטנים וזעירים	(29)	1,134.3	808.6	19	1,130.0	1,350.1
עסקים בינוניים וגדולים*	28	294.1	376.1	(25)	795.3	595.6
גופים מוסדיים	23	1,143.2	1,407.2	509	6.8	41.4
מגזר ניהול פיננסי	19	1,970.2	2,348.8	(6)	4,105.9	3,873.0
סה"כ	1	13,206.2	13,390.7	2	13,979.7	14,190.3

* מגזר זה כולל את הפעילויות עם העסקים הגדולים, אשר היקפן אינו מהותי.

להלן פירוט הרווח הנקי (הפסד) לפי מגזרי פעילות:

מגזרים	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	שינוי	2015	2016
	%	מיליוני ש"ח	
משקי בית	-	(0.4)	8.7
בנקאות פרטית	-	(3.4)	(3.4)
עסקים קטנים וזעירים	(5)	22.2	21.1
עסקים בינוניים וגדולים*	(35)	10.7	7.0
גופים מוסדיים	48	(5.8)	(8.6)
מגזר ניהול פיננסי	43	21.4	30.8
סכומים שלא הוקצו (מכירת מבנה)	-	3.9	-
סה"כ	14	48.6	55.6

* מגזר זה כולל את הפעילויות עם העסקים הגדולים, אשר היקפן אינו מהותי.

מגזר משקי בית

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

במסגרת פעילות מגזר משקי הבית מספק הבנק מגוון של שירותים ומוצרים פיננסיים עבור אנשים פרטיים (למעט אלו המיוחסים למגזר "בנקאות פרטית"). המוצרים העיקריים העומדים לרשות לקוחות הבנק במסגרת מגזר פעילות זה כוללים: הלוואות לרכישת דירת מגורים, הלוואות לכל מטרה בביטחון דירת מגורים, הלוואות צרכניות וכרטיסי אשראי, חשבונות עו"ש, פיקדונות וחשכונות, מסגרות עובר ושכ, פעילות בשוק ההון בניירות ערך וייעוץ השקעות.

מרבית לקוחות הבנק המשתייכים למגזר פעילות זה, מקבלים מהבנק שירותי בנקאות באמצעות סניפי הבנק ובאמצעות מוקד הלקוחות של הבנק.

[לפרטים אודות הלוואות לדיור ראה להלן בפרק הסיכונים בתיק הלוואות לדיור.](#)

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מגזר משקי הבית (במיליוני ש"ח):

2015		2016				
סה"כ	אחר	הלוואות לדיור	סה"כ	אחר	הלוואות לדיור	
336.0	116.8	219.2	374.2	132.3	241.9	הכנסות ריבית מחיצוניים
26.4	26.4	-	40.9	40.9	-	הוצאות ריבית לחיצוניים
						הכנסות ריבית, נטו
309.6	90.4	219.2	333.3	91.4	241.9	מחיצוניים
(66.8)	34.6	(101.4)	(67.3)	43.9	(111.2)	בימגזרי
242.8	125.0	117.8	266.0	135.3	130.7	סך הכנסות ריבית, נטו
70.4	38.8	31.6	65.9	38.5	27.4	הכנסות שאינן מריבית - מחיצוניים
313.2	163.8	149.4	331.9	173.8	158.1	סה"כ הכנסות (לפני הפסדי אשראי)
41.5	40.8	0.7	29.4	37.3	(7.9)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
156.6	126.6	30.0	162.0	131.2	30.8	הוצאות ישירות
115.7	85.3	30.4	125.6	91.9	33.7	הוצאות עקיפות
(0.6)	(88.9)	88.3	14.9	(86.6)	101.5	רווח (הפסד) לפני מיסים
(0.2)	(27.3)	27.1	6.2	(35.4)	41.6	הוצאות (הכנסות) מיסים
(0.4)	(61.6)	61.2	8.7	(51.2)	59.9	רווח נקי (הפסד) לאחר העמסת הוצאות עקיפות
80.6	(2.5)	83.1	84.3	3.2	81.1	רווח נקי - לפני העמסת הוצאות עקיפות
7,937.0	1,064.4	6,872.6	8,323.6	1,283.3	7,040.3	יתרה ממוצעת של נכסים
7,032.9	7,032.9	-	6,866.5	6,866.5	-	יתרה ממוצעת של התחייבויות
5,261.5	1,267.2	3,994.3	5,576.9	1,445.3	4,131.6	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
4,804.5	3,558.1	1,246.4	4,186.6	3,145.6	1,041.0	יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול

מגזר משקי בית רשם בשנת 2016 רווח נקי של 8.7 מיליוני ש"ח בהשוואה להפסד של 0.4 מיליוני ש"ח בשנת 2015. עיקר הגידול ברווח נובע מגידול בהכנסות ריבית בתתי המגזר הלוואות לדיור ואחר ומריקברי בפעילות הלוואות לדיור.

הכנסות מגזר זה מהוות כ- 65% מכלל הכנסות הבנק, והוצאות מגזר זה מהוות כ- 74% מכלל הוצאות הבנק.

בתת מגזר הלוואות לדיור חלה עלייה של כ- 11% בהכנסות ריבית בשל שיפור במרווח המשכנתאות וירידה בהוצאות בגין הפסדי אשראי במקביל לירידה בחובות שבפיגור.

בתת מגזר משקי בית - אחר, הכנסות הריבית גדלו בשיעור של כ- 8% בעיקר בשל גידול ביתרת התיק של הלוואות צרכניות סולו.

מגזר בנקאות פרטית

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

הפעילות הבנקאית במגזר בנקאות פרטית מספקת שירותים ומוצרים הניתנים לאנשים פרטיים להם תיק נכסים פיננסיים העולה על 3 מיליוני ש"ח.

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מגזר בנקאות פרטית (במיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
0.2	-	הכנסות ריבית מחיצוניים
11.8	13.4	הוצאות ריבית לחיצוניים
		הכנסות ריבית, נטו
(11.6)	(13.4)	מחיצוניים
14.7	15.9	בימגזרי
3.1	2.5	סך הכנסות ריבית, נטו
5.2	6.4	הכנסות שאינן מריבית - מחיצוניים
8.3	8.9	סה"כ הכנסות (לפני הפסדי אשראי)
-	0.1	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
5.7	5.9	הוצאות ישירות
7.6	8.6	הוצאות עקיפות
(5.0)	(5.7)	רווח (הפסד) לפני מיסים
(1.6)	(2.3)	הוצאות (הכנסות) מיסים
(3.4)	(3.4)	רווח נקי (הפסד) לאחר העמסת הוצאות עקיפות
1.6	1.7	רווח נקי - לפני העמסת הוצאות עקיפות
4.7	6.6	יתרה ממוצעת של נכסים
1,631.5	1,583.5	יתרה ממוצעת של התחייבויות
23.4	23.9	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
3,113.7	2,447.5	יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול

מגזר בנקאות פרטית רשם בשנת 2016 הפסד בסך של כ-3 מיליוני ש"ח, בדומה לשנה קודמת. הכנסות מגזר זה מהוות כ-2% מכלל הכנסות הבנק והוצאות מגזר זה מהוות כ-4% מכלל הוצאות הבנק.

מגזר עסקי

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

המגזר העסקי מספק שירותים בנקאיים ללקוחות עסקיים. שירותים אלה מועמדים ללקוחות הבנק, באמצעות סקטור הנדל"ן ובאמצעות החטיבה הקמעונאית. המגזר כולל פעילות בסקטור הנדל"ן של ליווי פרויקטים לבניה למגורים בעיקר בשיטת הליווי הסגור, בין היתר, מימון פרויקטים לפי תמ"א 38 לסוגיה. בנוסף, מנהל הבנק אשראי הניתן למימון פרויקטים בתחום האנרגיה הסולארית, בין אם על ידו בלבד ובין אם במימון משותף עם גופים פיננסיים.

המגזר העסקי מחולק לתתי מגזרים להלן:

- מגזר עסקים קטנים וזעירים - עסקים שמחזור פעילותם קטן מ-50 מיליוני ש"ח.
- מגזר עסקים בינוניים וגדולים* - עסקים שמחזור פעילותם גדול או שווה ל-50 מיליוני ש"ח.

* מגזר זה כולל את הפעילויות עם העסקים הגדולים, אשר היקפן אינו מהותי.

להלן תוצאות הפעילות של המגזר העסקי לפי תתי מגזרים

מגזר עסקים קטנים וזעירים (במיליוני ש"ח):

לתקופה של שנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר						
2015			2016			
סה"כ	אחר	בינוני ונדל"ן	סה"כ	אחר	בינוני ונדל"ן	
43.5	2.9	40.6	42.6	1.6	41.0	הכנסות ריבית מחיצוניים
0.7	0.7	-	1.5	1.3	0.2	הוצאות ריבית לחיצוניים
						הכנסות ריבית, נטו
42.8	2.2	40.6	41.1	0.3	40.8	מחיצוניים
(9.4)	2.1	(11.5)	(8.1)	2.1	(10.2)	בינמגזרי
33.4	4.3	29.1	33.0	2.4	30.6	סך הכנסות ריבית, נטו
23.2	10.3	12.9	29.3	12.7	16.6	הכנסות שאינן מריבית - מחיצוניים
56.6	14.6	42.0	62.3	15.1	47.2	סה"כ הכנסות (לפני הפסדי אשראי)
(1.1)	0.3	(1.4)	(0.4)	0.2	(0.6)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
11.2	5.5	5.7	11.4	5.7	5.7	הוצאות ישירות
14.1	5.4	8.7	15.5	6.2	9.3	הוצאות עקיפות
32.4	3.4	29.0	35.8	3.0	32.8	רווח (הפסד) לפני מיסים
10.2	1.1	9.1	14.7	1.3	13.4	הוצאות (הכנסות) מיסים
22.2	2.3	19.9	21.1	1.7	19.4	רווח נקי (הפסד) לאחר העמסת הוצאות עקיפות
32.6	6.2	26.4	30.8	5.5	25.3	רווח נקי - לפני העמסת הוצאות עקיפות
1,130.0	177.0	953.0	1,350.1	295.4	1,054.7	יתרה ממוצעת של נכסים
1,134.3	704.7	429.6	808.6	433.0	375.6	יתרה ממוצעת של התחייבויות
1,370.3	102.5	1,267.8	1,436.4	66.8	1,369.6	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
936.9	927.6	9.3	1,310.9	1,296.5	14.4	יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול

מגזר עסקים בינוניים וגדולים (במיליוני ש"ח):

מגזר זה כולל את הפעילויות עם העסקים הגדולים, אשר היקפן אינו מהותי.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר						
2015			2016			
סה"כ	אחר	בינוני ונדל"ן	סה"כ	אחר	בינוני ונדל"ן	
13.9	-	13.9	15.5	-	15.5	הכנסות ריבית מחיצוניים
-	-	-	0.1	0.1	-	הוצאות ריבית לחיצוניים
						הכנסות ריבית, נטו
13.9	-	13.9	15.4	(0.1)	15.5	מחיצוניים
(2.1)	0.1	(2.2)	(3.6)	0.1	(3.7)	בינמגזרי
11.8	0.1	11.7	11.8	-	11.8	סך הכנסות ריבית, נטו
10.8	0.3	10.5	8.8	0.3	8.5	הכנסות שאינן מריבית - מחיצוניים
22.6	0.4	22.2	20.6	0.3	20.3	סה"כ הכנסות (לפני הפסדי אשראי)
-	-	-	1.3	-	1.3	הוצאות בגין הפסדי אשראי
2.8	-	2.8	2.8	-	2.8	הוצאות ישירות
4.3	-	4.3	4.7	-	4.7	הוצאות עקיפות
15.5	0.4	15.1	11.8	0.3	11.5	רווח (הפסד) לפני מיסים
4.8	0.1	4.7	4.8	0.1	4.7	הוצאות (הכנסות) מיסים
10.7	0.3	10.4	7.0	0.2	6.8	רווח נקי (הפסד) לאחר העמסת הוצאות עקיפות
13.9	0.3	13.6	9.9	0.2	9.7	רווח נקי - לפני העמסת הוצאות עקיפות
795.3	190.0	605.3	595.6	101.9	493.7	יתרה ממוצעת של נכסים
341.6	198.1	143.5	376.1	108.6	267.5	יתרה ממוצעת של התחייבויות
598.9	1.0	597.9	559.7	3.7	556.0	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
4,015.4	3,851.3	164.1	3,460.9	3,279.3	181.6	יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול

המגזר העסקי (עסקים קטנים, בינוניים וגדולים) רשם בשנת 2016 רווח של 28.1 מיליוני ש"ח בהשוואה ל-32.9 מיליוני ש"ח בשנת 2015.

הכנסות שאינן מריבית גדלו בכ-12% בהשוואה לשנת 2015. כתוצאה מעלייה בהיקף העמלות מלווי בניה. ההוצאות בגין הפסדי אשראי עלו ב-2.0 מיליוני ש"ח בהשוואה לשנת 2015 בשל גידול ביתרת חובות הפגומים. הכנסות מגזר זה מהוות כ-16% מכלל הכנסות הבנק והוצאות מגזר זה מהוות כ-9% מכלל הוצאות הבנק.

מגזר גופים מוסדיים

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

לקוחות המגזר כוללים חברי בורסה המנהלים כספי לקוחות, חברות ביטוח וגופים מוסדיים נוספים.

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מגזר גופים מוסדיים (במיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
-	-	הכנסות ריבית מחיצוניים
9.4	8.3	הוצאות ריבית לחיצוניים
		הכנסות ריבית, נטו
(9.4)	(8.3)	מחיצוניים
10.6	10.8	בינמגזרי
1.2	2.5	סך הכנסות ריבית, נטו
26.4	22.0	הכנסות שאינן מריבית - מחיצוניים
27.6	24.5	סה"כ הכנסות (לפני הפסדי אשראי)
-	-	הוצאות בגין הפסדי אשראי
21.0	22.0	הוצאות ישירות
15.3	17.3	הוצאות עקיפות
(8.7)	(14.8)	רווח (הפסד) לפני מיסים
(2.9)	(6.2)	הוצאות (הכנסות) מיסים
(5.8)	(8.6)	רווח נקי (הפסד) לאחר העמסת הוצאות עקיפות
4.1	1.5	רווח נקי - לפני העמסת הוצאות עקיפות
6.8	41.4	יתרה ממוצעת של נכסים
1,143.2	1,407.2	יתרה ממוצעת של התחייבויות
7.3	49.1	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
12.5	134.8	יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול

מגזר המוסדיים רשם בשנת 2016 הפסד של 8.6 מיליוני ש"ח בהשוואה ל-5.8 מיליוני ש"ח בשנת 2015. עיקר הגידול בהפסד נובע מקיטון בעמלות שנגבו מלקוחות המגזר בהשוואה לשנה קודמת. הכנסות מגזר זה מהוות כ-5% מכלל הכנסות הבנק והוצאות מגזר זה מהוות כ-10% מכלל הוצאות הבנק.

מגזר ניהול פיננסי

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

הפעילויות במגזר זה כוללות את הניהול הכספי של הבנק, ואינן כוללות פעילות מול לקוחות הבנק. תחומי הפעילות העיקריים במגזר זה הם:

- ניהול ההון הפיננסי הפנוי של הבנק.
- ניהול נכסים והתחייבויות.
- ניהול תיק הנוסטרו של הבנק.
- ניהול החשיפות לסיכונים שוק לרבות חשיפות בסיס, ריבית ונזילות.
- פעילות מול בנקים בארץ ובחול.

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מגזר ניהול פיננסי (במיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
12.7	6.0	הכנסות ריבית מחיצוניים
23.9	31.1	הוצאות ריבית לחיצוניים
		הכנסות ריבית, נטו
(11.2)	(25.1)	מחיצוניים
53.0	52.3	בינמגזרי
41.8	27.2	סך הכנסות ריבית, נטו
0.9	35.4	הכנסות שאינן מריבית - מחיצוניים
42.7	62.6	סה"כ הכנסות (לפני הפסדי אשראי)
-	-	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
9.9	8.4	הוצאות ישירות
1.6	2.3	הוצאות עקיפות
31.2	51.9	רווח (הפסד) לפני מיסים
9.8	21.1	הוצאות (הכנסות) מיסים
21.4	30.8	רווח נקי (הפסד) לאחר העמסת הוצאות עקיפות
23.0	32.5	רווח נקי - לפני העמסת הוצאות עקיפות
4,105.9	3,873.0	יתרה ממוצעת של נכסים
1,922.7	2,348.8	יתרה ממוצעת של התחייבויות
643.1	485.4	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון

מגזר ניהול פיננסי רשם בשנת 2016 רווח של 30.8 מיליוני ש"ח בהשוואה ל-21.4 מיליוני ש"ח בשנת 2015. עיקר הגידול ברווח נובע ממימוש אג"ח (ראה ביאור 1.1).

הכנסות מגזר זה מהוות כ-12% מכלל הכנסות הבנק והוצאות מגזר זה מהוות כ-2% מכלל הוצאות הבנק.

2.5 חברות מוחזקות עיקריות

במהלך התקופה המדווחת לא חלו התפתחויות מהותיות בפעילות של חברות מוחזקות. למעט הנפקת כתבי התחייבות נדחים מותנים מסוג COCO בסך 128.4 מיליוני ש"ח באמצעות חברת בת, כמפורט לעיל [בפרק הון והלימות הון](#). ולמעט פרסום תשקיף מדף חדש באמצעות חברת בת על בסיס דוחותיה הכספיים ליום 30 ביוני 2016. [לפרטים על חברות מוחזקות עיקריות ראה ביאור 15 לדוחות הכספיים](#).

פרק 3 - סקירת הסיכונים

3.1 סיכון אשראי

סקירה של הסיכון ושל אופן ניהולו

סיכון האשראי הוא הסיכון לפגיעה בשווי הבנק הנובע מהפוטנציאל שלוה או צד נגדי של הבנק ייכשל בעמידה בהתחייבויותיו ביחס לתנאים שסוכמו או עקב הרעה באיכות הלווים ושווי הביטחונות שהועמדו על ידם.

פעילות האשראי לציבור מנוהלת במספר מגזרים עיקריים הנבדלים ביניהם במאפייני הלקוחות והשירותים הבנקאיים הנדרשים להם וכן ביחידה הארגונית האחראית לטיפול בכל אחד מסוגי הלקוחות:

- מגזר משקי הבית, לקוחות הפעילות הבינלאומית ולקוחות מסחריים נמצאים באחריות החטיבה הקמעונאית.
  - מגזר עיסקי, בעיקר בתחום ליווי פרויקטים בנדל"ן, נמצאים באחריות מחלקת סקטור הנדל"ן הכפופה למנכ"ל הבנק.
- סיכון האשראי הוא הסיכון העיקרי של הבנק. מהותיות סיכון זה תואמת את עסקי הליבה של הבנק. הסיכון בא לידי ביטוי בפעילות בעיקר מול לקוחות קמעונאיים, כ-90% מהפעילות, אך גם מול לקוחות עסקיים. על מנת לנהל את סיכון האשראי, מוגדרות בבנק מדיניות ניהול סיכונים אשראי ומדיניות אשראי המאפשרות מדי שנה על-ידי הדירקטוריון.
- מדיניות ניהול סיכונים אשראי מתארת את הגורמים היוצרים, מנהלים ומבקרים סיכון זה, את עקרונות ומגבלות ניהול הסיכון, הכלים להפחתת הסיכון וכלי בקרה לניהול הסיכון. כמו כן מתואר בה תהליך קביעת הסמכויות, תהליך הדיווח הסדר ודיווח חריגות.

מסמך מדיניות האשראי המאושר על-ידי דירקטוריון הבנק, מתווה את מדיניות מתן האשראי של הבנק ומפרט את העקרונות למתן אשראי, כולל המגבלות והביטחונות. במסגרת המדיניות נקבעים גם עקרונות וכללים לניהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו ולמזער את הסיכון הגלום בו. עקרונות אלה מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים והן ברמת ענפי המשק וקווי העסקים. מדיניות האשראי נבחנת במהלך השנה לאור שינויים מאקרו כלכליים והתפתחויות בסביבה העסקית בה פועל הבנק, ובהתאמה נערכים בה עדכונים במקרה הצורך.

בתהליך מתן האשראי נבחנים נתוני העסקה בהתאם לקריטריונים שנקבעו בנהלי הבנק. מנגנון חיתום ואישור האשראי הינו היררכי, מרמת הסניף ועד לרמת ההנהלה הבכירה על פי מדרג סמכויות שאושר על-ידי הדירקטוריון.

הבנק פועל במספר מישורים כדי לעקוב ולהפחית את סיכון האשראי ככל שניתן, החל בשלב חיתום האשראי, אישורו, הביטחונות הנדרשים בהתאם למדיניות האשראי ולנהלים הרלוונטיים ועד למעקב ולבקורות השוטפות המבוצעות ביחידות העסקיות המהוות את קו ההגנה הראשון וביחידות הבקרה הייעודיות. הבנק משקיע מאמצים רבים לשיפור המקצועיות והמומחיות של העוסקים במתן אשראי וניהולו וכן בפיתוח כלים ממוחשבים שיסייעו בניהולו היעיל, כמו כן, הוכנסו שיפורים בתהליכי הגבייה.

לצורך ניהול ובקרה של סיכון האשראי הבנק עושה שימוש במספר מערכות ממוחשבות. מערכות המחשב מספקות כלי בקרה לקו ההגנה הראשון וכן לקו השני והשלישי, לאיתור סיכונים אשראי.

בין המערכות העיקריות ניתן למנות את מערכת האשראי המסחרי, מערכת ניהול המשכנתאות, מערכות תומכות לקבלת החלטות אשראי קמעונאי ומערכות לדירוג פנימי של התיק האשראי.

לבנק מספר מערכות פנימיות לדירוג לווים התומכות בקבלת החלטות אשראי: בתחום ליווי הפרויקטים משלבת המערכת פרמטרים מדוחות החשיפה של הפרויקטים כגון בחינת קצב ההתקדמות, מצב הנזילות, שחיקת הרווחיות, שווי המלאי ועוד. באשראי קמעונאי מדורג הלקוח בהתאם למודלי דרוג המתבססים על מאפייני הלקוח בעת בקשת האשראי. הוטמעו בבנק מודלים סטטיסטיים נפרדים ללקוחות קיימים ולקוחות חדשים. המודלים מתוקפים ומנוטרים באופן שוטף.

בנוסף, ברשות הבנק מודלים התנהגותיים באשראי צרכני ובמשכנתאות החוזים את ההסתברות לכשל בתיק האשראי הקיים בבנק. מודלים אלו משמשים למעקב אחר סיכון התיק הקיים ובנוסף היוו בסיס לבניית סולם דירוג פנימי אחיד עבור האשראי המאזני לציבור כנדרש בנהל בנקאי תקין 314.

הנהלת הבנק ממשיכה לשכלל את כלי המדידה, הדיווח והבקרה לשם קבלת מידע מקיף יותר המסייע בניהול סיכון האשראי.

במסגרת הפחתת סיכון האשראי הבנק דורש בטחונות בהתאם למדיניות האשראי שאושרה. הבטוחה המרכזית הניתנת לבנק היא שיעבוד נדל"ן. כמו כן מתקבלים בבנק בטחונות נוספים: שעבוד רכב, פיקדונות וני"ע, ערבויות בנקאיות מצדדים שלישיים, ערבויות אישיות של ערבים לחוב ועוד. במדיניות הבנק נקבעו כללי השענות על כל אחד מסוגי הבטוחות, בהתאם לאופי הבטוחה, סחירותה, מהירות המימוש והמעמד המשפטי של הבטוחה. הביטחונות מותאמים לנסיבות ההלוואה.

בנהלי הבנק נקבעו כללים לניהול הביטחונות ולעדכון ערכם. בשנת 2016 הבנק נקט בצעדים נוספים להפחתת סיכון האשראי באמצעות הקשחת מדיניות האשראי. שיפור תהליכי חיתום והידוק מגבלות לחשיפות מסוימות.

תיאור הגורמים הפעילים היוצרים, מנהלים ומבקרים את סיכון האשראי

הבנק אימץ מסגרת עבודה לניהול ובקרת סיכונים המבוססת על מעגל פיקוח ושלושה "קווי הגנה". מעגל הפיקוח כולל את הדירקטוריון ואת ועדותיו הרלוונטיות (ועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים וועדת ביקורת) וכן את ההנהלה. קו ההגנה הראשון כולל את נוטלי ומנהלי הסיכון כגון ועדת האשראי הפנימית, מנהל החטיבה הקמעונאית, סקטור הנדל"ן, מוסמכי האשראי ויחידת הגבייה. קו ההגנה השני כולל את פונקציות ניהול הסיכון בחטיבת הסיכונים בראשות מנהל חטיבת הסיכונים שמשמש כמנהל הסיכונים הראשי של הבנק. הקו השני כולל גם את אגף הכספים של הבנק. הקו השלישי כולל את הביקורת הפנימית.

לתיאור נרחב של מסגרת העבודה לניהול ובקרת סיכון האשראי [ראה את דו"ח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים.](#)

ריכוזיות

- סיכון הריכוזיות הוא סיכון הנובע מהיעדר פיזור בתיק האשראי. לסיכון ריכוזיות האשראי בבנק מספר היבטים עיקריים:
- **סיכון ריכוזיות לווים** - סיכון הנובע מאשראי הניתן ללווה או מספר לווים המשתייכים לאותה קבוצת לווים. ככל שהפיזור של תיק האשראי בין הלווים השונים רחב יותר, סיכון ריכוזיות הלווים קטן יותר. במטרה לצמצם את סיכון הריכוזיות פועל הבנק לפיזור תיק האשראי בין לווים רבים מענפי משק שונים. הבנק מנהל מעקב שוטף אחרי הלווים הגדולים והעמידה במגבלות שקבע הדירקטוריון.
  - מתוך רצון הבנק להגביל את חשיפת הבנק ללווים גדולים קבע דירקטוריון הבנק מגבלות חשיפה ללווים גדולים שהינן מחמירות ביחס להוראות המפקח על הבנקים.
  - **סיכון ריכוזיות ענפי משק** - סיכון הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללווים המשתייכים לסקטור כלכלי (ענף משק) מסוים.
  - לצורך הפחתת סיכון האשראי הנובע מריכוזיות ענף הבניה בתחום ליווי הפרוייקטים הבנק משתף פעולה עם חברות ביטוח המנפיקות פוליסות מכר לרוכשי הדירות בפרוייקטים ו/או בטוחות לבעלי קרקע בעסקאות קומבינציה וחולקות עם הבנק בטוחות משותפים - "פארי פסו".
  - כמו כן הבנק משתף פעולה עם גופים פיננסיים, בתחום ליווי פרויקטים ובתחום אנרגיה סולארית, גופים אלה מעמידים אשראי יחד עם הבנק ביחס שנקבע מראש.
  - **סיכון ריכוזיות גיאוגרפית** - סיכון הנובע מחשיפה ללווים המרוכזים באזור גיאוגרפי מסוים או בטוחות המרוכזים באזור גיאוגרפי מסוים. במדיניות האשראי של הבנק נקבעו מגבלות בנוגע לפיזור גיאוגרפי אשר מטרתן להפחית סיכון זה. עיקר הריכוזיות הגיאוגרפית הוא במרכז הארץ ובירושלים רבתי.
  - **סיכון ריכוזיות מגזרי** - סיכון הנובע מחדלות פירעון של לווים השייכים לאותו מגזר אוכלוסייה.
- לבנק פעילות רחבה עם לקוחות המגזר החרדי והערבי
- הבנק בוחן חשיפתו למגזרי אוכלוסייה אלו באופן שוטף ומבצע ניתוחי תרחישים מהם עולה כי לא צפוי לבנק הפסד חריג כתוצאה מחשיפת הבנק למגזרים אלו. תוצאות הבחינה מוגשות לדירקטוריון הבנק במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני.

תהליך ביצוע האשראי בבנק

רוב תיקי האשראי בבנק מנוהלים בחטיבה הקמעונאית, האשראי בתחום ליווי פרויקטים ומימון בניה, מנוהלים במחלקת סקטור הנדל"ן הכפופה ישירות למנכ"ל. בשתי היחידות קיימת חלוקה ברורה לסמכויות אשראי, סוגי אשראי, סוגי לקוחות וסכומי אשראי. תהליך חיתום האשראי אף הוא מוגדר, וכל בקשת אשראי נבחנת ומאושרת על פי מדרג סמכויות ובהתאם לעקרונות שאושרו על-ידי דירקטוריון הבנק.

בחטיבה הקמעונאית פועל מרכז חיתום, המאשר או מביא לאישור בפני מדרג הסמכויות לאישור האשראי, כל בקשת משכנתא או אשראי צרכני, החורגת מסמכות אישור מנהל סניף.

בנוסף, בבנק קיים מערך בחינה מרכזי הבוחן תיק משכנתא טרם ביצעו בפועל. תהליך הבחינה מתמקד בסקירת מסמכי מתן האשראי והביטחונות, עמידה בהתניות שנקבעו בעת אישור האשראי, וכל זאת מתוך מטרה לקיים פונקציית ניטור על תהליך הייצור של הלוואה, להפחית את החשיפה לסיכון התפעולי בפעילות המשכנתאות ולהביא את הבנק כולו לעבודה על פי סטנדרטים אחידים ומבוקרים. מערך הבחינה כפוף לחטיבת המשאבים ובכך קיימת הפרדה ניהולית בין תהליך אישור האשראי והעברת המסמכים לבין בחינתם.

[לפרטים נוספים על תהליך מתן האשראי לדיוור ראה להלן בפרק סיכונים בתיק הלוואות לדיוור בהמשך פרק זה.](#)

הלוואות לפרטיים במסגרת פעילות האשראי הצרכני, לרבות מסגרות בעו"ש ובכרטיסי אשראי, מאושרות ומבוצעות בסניפי הבנק בהתאם למודל דירוג והמלצה לחשיפה הניתנת על ידי מערכת חיתום האשראי. בקשות שאינן בסמכות הסניף מועברות לדיון ואישור מרכז חיתום במטה החטיבה הקמעונאית.

[לפרטים נוספים על תהליך מתן האשראי לאנשים פרטיים \(שאינו לדיוור\) ראה להלן בפרק סיכונים בתיק הלוואות לאנשים פרטיים \(שאינו לדיוור\) בהמשך פרק זה.](#)

במחלקת סקטור הנדל"ן נערכות בקשות האשראי על-ידי צוות בקרה ודוחות, ולא על-ידי הרפרנטים (יוצרי הסיכונים), והן עוברות בחינה של יחידת נס"א (ניהול סיכון אשראי) הכפופה למנהל חטיבת הסיכונים, בטרם הן מוגשות לאישור בוועדות האשראי הרלוונטיות על פי מדרג הסמכויות שנקבע.

במסגרת בחינת תיקי האשראי והביטחונות, יחידת הנס"א אף בודקת את הימצאות כל המסמכים והביטחונות הנדרשים, טרם מתן האשראי, ומאשרת לצוותי האשראי להעמיד אשראי ללקוח. במסגרת ניתוח סיכוני אשראי, יחידת נס"א נותנת חוות דעת נוספת ובלתי תלויה על בקשת האשראי המוגשת לאישור במוסדות הבנק במסמך נפרד ועצמאי (להלן - "מסמך נס"א"). יודגש כי בקשות אשראי אינן מובאות לדיון במוסדות הבנק ללא מסמך נס"א שהוגש במקביל לבקשה. מנהל יחידת נס"א מדווח לחטיבת הסיכונים על מסמכי נס"א שהוכנו על ידו.

במחלקת ליווי הפרויקטים ומימון בניה, מתנהל כל פרויקט בליווי צמוד של מפקח בניה, המדווח דיווחים תקופתיים על מצב התקדמות הפרויקט. אשראי נוסף הנדרש לצורך השלמת הבניה מאושר רק לאחר בחינת דוח החשיפה המעודכן של הפרויקט, בהתחשב בקצב ההתקדמות שלו ובתנאי שהלווה עומד בפרמטרים ובאבני הדרך שנקבעו. בנוסף, במהלך חיי הפרויקט, בדרך כלל אחת לחודש (עם קבלת דוח הביצוע של המפקח), נבדקת איתנותו הפיננסית של הפרויקט על-ידי הרפרנטים באגף.

זיהוי וטיפול באשראי בעייתי

כחלק מהאמצעים שמפעיל הבנק לניהול סיכוני האשראי, קיימת מתודולוגיה לאיתור זיהוי חובות בעייתיים המיושמת בכל קווי העסקים. המתודולוגיה כוללת תהליך שוטף מסודר ומובנה, שבמסגרתו נערכת סריקה יסודית של תיקי האשראי, תוך שימוש בקריטריונים המהווים התראה מוקדמת להפיכתו של חוב לבעייתי.

במסגרת הסקירה מאותרים לקוחות בעלי תסמינים שליליים כגון חוב בפיגור, קשיים תזרימיים המתבטאים בקושי בתשלומי הקרן ו/או הריבית בהלוואות, הרעה בפעילות העסקית וכד', ונבחן הצורך במתן המלצת סיווג חדש ללקוח או שינוי סיווג ללקוח בעל סיווג קיים או הכללתו ברשימת מעקב (לקוחות בעלי תסמינים שליליים, על פי קריטריונים שהוגדרו בנהלי הבנק, ואשר הוחלט כי אין צורך בסיווגם). ההמלצות מוגשות לוועדות לחובות בעייתיים על פי מדרג הסמכויות שנקבע, אשר דנות בהן ומקבלות לגביהן החלטות על סיווג או ביצוע הפרשה.

כאשר הלוואה לאנשים פרטיים נכנסת לפיגור - מוקד הגביה או הסניף מטפלים בגביית פיגורים בשלבים הראשונים של הפיגור, עם העמקת הפיגור הטיפול בהלוואה מועבר לטיפול מחלקת הגביה. במקרים חריגים בהם יש חשש לזיוף או הרמה העברת התיק על-ידי הסניף למחלקת הגביה מתבצעת מיידית.

כאשר מזהה מחלקת סקטור הנדל"ן או היחידה לבנקאות מסחרית שבמערך אשראי ותפעול סניפים כי לווה נקלע לקשיים או עולה חשש כי הוא עלול להיקלע לקשיים מתקיים דיון מידי בהשתתפות הגורמים העיקריים המטפלים בלקוח ומתקבלות החלטות מיידיות באם להעבירו לטיפול מחלקת הגביה בבנק, טיפול משפטי מחוץ לבנק, הטלת כינוס, פירוק או עריכת הסדר על החוב.

בקורות אירועים מהותיים העלולים להשפיע על קבוצת לקוחות או על תיק האשראי, הבנק בוחן את השפעת האירוע על תיק האשראי ומגיב בהתאם. התגובה יכולה להיות בדרך של שינוי המדיניות או בדרך של פעולה מול הלווים הקיימים. מחלקת הגביה מרכזת את כל ההליכים במסגרת פעולת הגביה בבנק, ומפקחת על עבודת עורכי הדין וקבלני המשנה המעורבים בהליכי הגביה. במהלך שנת 2017 מתוכנן שינוי ארגוני ביחידות הגביה. הבנק שואף להסדיר עם לוויים שבפיגור את חובם לבנק ואת ההמשך השוטף של התשלומים החודשיים, ובלבד שבתיק ההלוואה קיימים בטחונות מספיקים. במקרים בהם הלווים אינם משתפים פעולה ו/או נמנעים מתשלום החוב, יינקטו הליכי כינוס שהם בבחינת מוצא אחרון לסילוק החוב. הבנק פועל בהתאם למערך נהלים מסודר הדין באיתור, סיווג וטיפול בחובות בעייתיים וקיימת מערכת קשרי עבודה משותפים בין מנהלי האשראי למחלקת הגביה. הדירקטוריון וועדותיו מקבלים דיווחים תקופתיים בדבר התפלגות האשראי, פילוחו למגזרים, לוויים גדולים ופרמטרים נוספים המודדים את החשיפה לסיכון האשראי.

הפרשה להפסדי אשראי

להלן טבלה המציגה סיכון אשראי ונכסים שאינם מבצעים:

יתרת סיכון אשראי ³ ליום					
31 בדצמבר 2015			31 בדצמבר 2016		
כולל	חוץ מאזני	מאזני	כולל	חוץ מאזני	מאזני
1. סיכון אשראי בעייתי⁽¹⁾:					
28.0	2.3	25.7	50.8	4.9	45.9
18.1	0.9	17.2	16.9	0.6	16.3
177.1	-	177.1	148.9	-	148.9
223.2	3.2	220.0	216.6	5.5	211.1
סך הכל סיכון אשראי בעייתי*					
178.4	-	178.4	153.1	-	153.1
*מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 יום או יותר (בעיקר דיור) ⁽³⁾					
2. נכסים שאינם מבצעים:					
15.8	2.3	13.5	38.4	4.9	33.5
15.8	2.3	13.5	38.4	4.9	33.5
סך הכל נכסים שאינם מבצעים					

- (1) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
(2) לרבות בגין הלוואות שבגינן הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 יום או יותר.
(3) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצג לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לוויים.
(4) לא כולל חובות שהכרת הכנסות בגינן נעשית על בסיס מזומן.

להלן פרטים בנוגע לתנועה תקופתית בחובות פגומים מאזניים במיליוני ש"ח:

25.7	יתרת חובות פגומים ליום 31 בדצמבר 2015
31.0	חובות שסווגו כחובות פגומים במהלך השנה
(5.1)	מחיקות חשבונאיות
(5.7)	גבייה על בסיס מזומן
45.9	יתרת חובות פגומים ליום 31 בדצמבר 2016

יתרת חובות בארגון מחדש של חובות בעייתיים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2016 ב-21.8 מיליוני ש"ח, לעומת 23.3 מיליוני ש"ח בתום שנת 2015.

יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין חובות פגומים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2016 ב-11.1 מיליוני ש"ח, לעומת 9.4 מיליוני ש"ח בתום שנת 2015. עיקר הגידול נובע מחובות שסווגו כפגומים בענף בינוי ונדל"ן (לפרטים נוספים ראה ביאור 1330 לדוחות הכספיים).

להלן פרטים על הלוואות לדיור בפיגור לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314:

ליום 31 בדצמבר 2016 (מיליוני ש"ח)								
סך הכל	יתרות בגין הלוואות בפיגור שמוחזרו ⁽³⁾	בפיגור של 90 ימים או יותר						בפיגור של 30 ועד 89 ימים
		סך הכל מעל 90 ימים	מעל 33 חודשים	מעל 15 חודשים עד 33 חודשים	מעל 6 חודשים עד 15 חודשים	90 ימים ועד 6 חודשים		
16.2	-	15.7	9.6	2.2	1.9	2.0	0.5	סכום הפיגור
3.1	-	3.1	3.0	0.1	-	-	-	מזה: יתרת ההפרשה לריבית ⁽¹⁾
166.7	7.9	129.5	10.2	16.8	38.0	64.5	29.3	יתרת חוב רשומה
20.4	0.8	19.6	7.6	7.4	4.6	-	-	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ⁽²⁾
146.3	7.1	109.9	2.6	9.4	33.4	64.5	29.3	יתרת חוב נטו ליום 31.12.16
166.7	8.4	126.1	1.7	13.8	34.5	76.1	32.2	יתרת חוב נטו ליום 31.12.15

(1) בגין ריבית על סכומים שבפיגור.

(2) לא כולל יתרת ההפרשה לריבית.

(3) הלוואות בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואה שטרם הגיע מועד פרעון, ללא ויתור על ההכנסה.

יתרת חובות נטו בפיגור ליום 31 בדצמבר 2016 עומדת על כ-146 מיליוני ש"ח, קיטון של כ-12% לעומת אשתקד.

להלן פרטים בנוגע לשיעורי הפרשה:

2015 בדצמבר 31	2016 בדצמבר 31	
0.13%	0.34%	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית מיתרת האשראי לציבור ⁽¹⁾
1.78%	1.55%	שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום שנמצא בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור
1.12%	1.04%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור
827%	305%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית בתוספת יתרת אשראי לציבור אשר נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר ⁽¹⁾
58%	55%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית בתוספת יתרת אשראי לציבור אשר נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר
1.88%	1.87%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור
0.41%	0.31%	שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור ⁽²⁾
0.37%	0.40%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור הממוצעת ⁽²⁾
32.9%	38.4%	שיעור המחיקות נטו בגין האשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור ⁽²⁾

[לפרטים נוספים וגילוי איכותי נוסף אודות זיהוי וטיפול באשראי בעייתי והפרשה להפסדי אשראי, ראה ביאורים 1, 13 ו-30 בדוח הכספי.](#)

(1) השינוי ביחס לתקופה קודמת נובע מגידול יתרות החובות הפגומים בענף הבינוי וענף הנדל"ן
 (2) היחס מושפע מהרכב תיק האשראי של הבנק שהינו מוטת הלואות לדיור, כאשר לרוב סיווג חוב פגום אינו רלוונטי להלוואות לדיור.

סיכון האשראי לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2016										
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾						סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾				
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾										
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבוניות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	מזה			סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁷⁾	סך הכל		
			פגום	בעייתי ⁽⁵⁾	חובות ⁽²⁾					
ציבור - מסחרי										
5.6	-	-	23.5	24.1	953.8	1,861.3	24.1	1,729.0	1,861.3	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁶⁾
3.5	0.1	0.8	11.0	17.5	460.9	471.5	17.5	454.0	471.5	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
0.4	-	0.1	-	-	321.2	558.6	-	702.9	702.9	שירותים פיננסיים
0.1	0.1	(0.2)	0.6	0.6	18.7	34.1	0.6	34.3	34.9	אחרים
9.6	0.2	0.7	35.1	42.2	1,754.6	2,925.5	42.2	2,920.2	3,070.6	סך הכל מסחרי
44.8	7.7	(7.7)	-	137.4	7,014.1	7,237.4	137.4	6,819.3	7,237.4	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
51.0	31.5	37.4	15.7	37.0	1,123.9	1,291.5	37.0	1,195.1	1,291.5	אנשים פרטיים - אחר
105.4	39.4	30.4	50.8	216.6	9,892.6	11,454.4	216.6	10,934.6	11,599.5	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	5.7	5.7	בנקים בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	1,168.4	1,168.4	ממשלת ישראל
105.4	39.4	30.4	50.8	216.6	9,892.6	11,454.4	216.6	12,108.7	12,773.6	סך הכל פעילות בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	1.1	1.1	בנקים בחו"ל
-	-	-	-	-	-	-	-	259.2	259.2	ממשלות בחו"ל
105.4	39.4	30.4	50.8	216.6	9,892.6	11,454.4	216.6	12,369.0	13,033.9	סך הכל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות מכשירים נגזרים. כולל: חובות - 9,892.6 מיליוני ש"ח, אג"ח - 1,428.4 מיליוני ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים 151.1 - מיליוני ש"ח, וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה - 1,561.8 מיליוני ש"ח.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (5) סיכון אשראי מאזני וחוף מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (6) כולל הלוואות לדיור אשר הועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה בסך של 152.5 מיליוני ש"ח ומסגרות שהועמדו לקבוצות אלו בסך של 219.7 מיליוני ש"ח (ליום 31.12.15 : 76 מיליוני ש"ח ו-145.2 מיליוני ש"ח, בהתאמה,).
- (7) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (8) יתרה נמוכה מ-0.1 מיליוני ש"ח אינה מוצגת בתוספת זו.

31 בדצמבר 2015										
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾						סיכון אשראי כוללי ⁽¹⁾				
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾										
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	מזה			סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁷⁾	בעייתי ⁽⁵⁾	סך הכל	
			פגום	בעייתי ⁽⁵⁾	חובות ⁽²⁾					
ציבור - מסחרי										
5.6	-	(0.8)	7.6	8.4	1,131.6	1,834.1	8.4	1,749.7	1,834.1	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁶⁾
2.8	-	0.2	3.1	7.1	488.9	515.9	7.1	508.8	515.9	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
0.3	0.1	0.1	-	-	165.8	372.7	-	564.6	564.6	שירותים פיננסיים
0.4	0.6	0.1	1.3	1.4	99.3	113.1	1.4	124.3	125.7	אחרים
9.1	0.7	(0.4)	12.0	16.9	1,885.6	2,835.8	16.9	2,947.4	3,040.3	סך הכל מסחרי
60.2	4.8	0.5	-	170.1	7,023.9	7,537.4	170.1	7,255.8	7,537.4	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
45.1	31.2	40.3	16.0	36.2	1,091.4	1,326.2	36.2	1,264.8	1,326.2	אנשים פרטיים - אחר
114.4	36.7	40.4	28.0	223.2	10,000.9	11,699.4	223.2	11,468.0	11,903.9	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	2.5	2.5	בנקים בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	1,299.4	1,299.4	ממשלת ישראל
114.4	36.7	40.4	28.0	223.2	10,000.9	11,699.4	223.2	12,769.9	13,205.8	סך הכל פעילות בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	1.6	1.6	בנקים בחו"ל
-	-	-	-	-	-	-	-	458.1	458.1	ממשלות בחו"ל
114.4	36.7	40.4	28.0	223.2	10,000.9	11,699.4	223.2	13,229.6	13,665.5	סך הכל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות מכשירים נגזרים. כולל: חובות - 10,000.9 מיליוני ש"ח, אג"ח - 1,771.0 מיליוני ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 195.1 מיליוני ש"ח, וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה - 1,698.5 מיליוני ש"ח.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (5) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (6) כולל הלוואות לדיור אשר הועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה בסך של 76.0 מיליוני ש"ח ומסגרות שהועמדו לקבוצות אלו בסך של 145.2 מיליוני ש"ח.
- (7) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (8) יתרה נמוכה מ-0.1 מיליוני ש"ח אינה מוצגת בתוספת זו.

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

במסגרת ניהול סיכוני אשראי, הבנק נוקט אמצעים שונים להפחתת סיכונים הנובעים ממתן אשראי לדיור. הבנק קבע במסגרת מדיניות האשראי מגבלות שונות על פעילות האשראי לדיור בהתחשב בגורמי הסיכון המרכזיים. הפרמטרים העיקריים להגדרת תיאבון הסיכון בתחום הלוואות לדיור הינם: שיעור המימון (LTV), מיקום הנכס, יחס החזר מהכנסה (PTI), מטרת הלוואה ותקופת הלוואה. הבנק מנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות לנוכח תיאבון הסיכון שקבע.

להלן פרטים בנוגע להתפתחות ביצועי האשראי לדיור⁽¹⁾ ומדדי ביצוע עיקריים (במיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2012	2013	2014	2015	2016	
1,224	1,206	1,064	1,053	955	ביצועים במטבע ישראלי
252	158	105	190	177	ביצועים במט"ח
1,476	1,364	1,169	1,243	1,132	סה"כ ביצוע⁽²⁾
(1%)	(8%)	(14%)	6%	(9%)	אחוז השינוי ביחס לשנה קודמת
22%	26%	28%	29%	30%	ביצועים רביבית משתנה בתדירות קצרה מ-5 שנים
221	215	208	215	245	תקופת הלוואה ממוצעת בחודשים
4,136	4,450	4,708	4,460	4,410	הכנסה לנפש בממוצע (ש"ח)
התפלגות סכום ביצוע לפי שיעור מימון הנכס⁽²⁾ (LTV)					
92%	85%	87%	87%	87%	0%-60%
7%	14%	12%	13%	13%	61%-75%
1%	1%	1%	(3) -	(3) -	מעל 75%
התפלגות סכום ביצוע לפי שיעור החזר מהכנסה (PTI) בהלוואות למטרת מגורים⁽²⁾					
72%	70%	90%	93%	93%	0%-40%
28%	30%	10%	7%	7%	40% מעל
4%	8%	4%	1%	1%	מזה: אחוז הביצועים בעלי שיעור מימון מעל 60%
התפלגות מספר הסכמים על פי סכום ביצוע (באלפי ש"ח):					
74%	70%	68%	64%	59%	0-500
18%	21%	21%	24%	28%	500-1,000
8%	9%	10%	12%	13%	מעל 1,000
510	450	426	450	559	סכום הלוואה ממוצעת
הלוואות בסך העולה על 2 מיליון ש"ח להלוואה:					
113	51	30	48	30	מספר הלוואות
394	159	107	138	103	סכום כולל (מיליוני ש"ח)

(1) הלוואות חדשות בלבד

(2) הנתונים לפי דיווח 876 לפיקוח על הבנקים

(3) מצוין סכום הנמוך מ- 1%

להלן פרטים בגין מאפייני סיכון שונים בתיק ההלוואות לדיור (במיליוני ש"ח):

יתרה ליום 31 בדצמבר 2016								
גיל ההלוואה (זמן שחלף ממועד מתן ההלוואה) ⁽¹⁾								
סך הכל	10 שנים ומעלה	5-10 שנים	2-5 שנים	1-2 שנים	3 חודשים עד שנה	עד 3 חודשים	שיעור ההחזר מההכנסה הקבועה	שיעור מימון
1,950.8	81.9	361.8	627.6	439.4	388.7	51.4	עד 40%	עד 45%
201.4	12.7	52.2	94.1	27.8	13.8	0.8	40%-50%	
189.7	16.5	71.1	78.7	9.8	11.7	1.9	50%-80%	
55.8	6.6	25.3	23.3	-	0.5	0.1	מעל 80%	
2,397.7	117.7	510.4	823.7	477.0	414.7	54.2	סך הכל	
2,485.4	246.3	563.7	812.4	445.1	371.2	46.7	עד 40%	45%-60%
349.7	34.1	101.1	156.0	44.3	14.1	0.1	40%-50%	
303.7	33.9	114.3	124.9	14.3	16.0	0.3	50%-80%	
111.7	6.3	55.4	48.9	1.1	-	-	מעל 80%	
3,250.5	320.6	834.5	1,142.2	504.8	401.3	47.1	סך הכל	
899.3	56.6	381.4	195.4	141.8	115.8	8.3	עד 40%	60%-75%
102.0	11.3	49.0	30.6	7.2	3.9	-	40%-50%	
112.2	11.0	63.5	29.1	7.2	1.4	-	50%-80%	
28.5	4.9	15.0	8.6	-	-	-	מעל 80%	
1,142.0	83.8	508.9	263.7	156.2	121.1	8.3	סך הכל	
142.4	29.6	35.3	25.2	15.7	11.3	25.3	עד 40%	מעל 75%
21.2	6.8	6.4	7.7	0.2	-	0.1	40%-50%	
30.1	4.4	16.6	7.7	0.2	1.2	-	50%-80%	
13.1	1.0	6.1	6.0	-	-	-	מעל 80%	
206.8	41.8	64.4	46.6	16.1	12.5	25.4	סך הכל	
12.0	1.4	0.3	0.3	1.3	6.3	2.4	עד 40%	שיעבודים אחרים
2.0	0.3	0.1	-	-	0.2	1.4	40%-50%	
2.9	-	2.9	-	-	-	-	50%-80%	
0.2	-	0.2	-	-	-	-	מעל 80%	
17.1	1.7	3.5	0.3	1.3	6.5	3.8	סך הכל	
7,014.1	565.6	1,921.7	2,276.5	1,155.4	956.1	138.8		סך הכל

(1) כאשר מדובר במיחזור הגיל הינו מיום ביצוע המיחזור.

מאפייני תיק האשראי לדיור של הבנק

לקוחות הבנק בתחום הלוואות לדיור נמנים עם אוכלוסיות מהעשירון האמצעי ומעלה. ככלל עדיפות הבנק ללקוחות בעלי הכנסה משפחתית ברוטו שאינה פוחתת מההכנסה הממוצעת במשק ולרכישת נכסים ביישובים בעלי סחירות נכסים גבוהה, כאשר 52% מהאשראי ניתן לנכסים באזור גוש דן וירושלים רבתי.

ביום 29 באוגוסט 2013 פרסם המפקח על הבנקים הוראת הנחיות המגבילות, בהתייחס להלוואות לדיור, את שיעור ההחזר מן ההכנסה, את חלק ההלוואה שניתן בריבית משתנה ואת התקופה הסופית לפירעון ההלוואה. בחודש ספטמבר 2014 פרסמו על-ידי בנק ישראל הנחיות מרכזות בנושא מגבלות על הלוואות לדיור. הבנק פועל על פי הוראות המפקח. שיעור ההחזר מההכנסה בהלוואה לדיור משמש מדד ליכולתו של הלקוח להיפרע מההלוואה אותה נטל. שיעור יחס החזר להכנסה הממוצע עמד על כ-23% בביצועים של שנת 2016, בדומה לתקופה המקבילה אשתקד. כמו כן, בכ-5% מתיק האשראי לדיור ניתן ללקוחות בעלי יחס החזר להכנסה גבוה מ-40% ששיעור המימון שלהם היה גבוה מ-60%.

שיעור המימון הממוצע בבנק, המבטא את יתרת ההלוואה חלקי שווי הנכסים המשוערך ליום 31 בדצמבר 2016, כפי שנבדק ביחס לתיק האשראי הקיים בבנק, נמוך ועומד על כ-28% (שווי הנכסים המשוערך מחושב ממועד השמאות האחרונה, על פי מדד מחירי הדיור שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בחלוקה על פי אזורים גיאוגרפיים ועפ"י מספר חדרים).

בשנים האחרונות על פי מדיניות האשראי הבנק הקטין את החשיפה לסיכוני אשראי על-ידי הגבלת שיעור המימון המרבי, עד ל-75% מערך הנכס המשועבד. כמו כן, על פי מדיניות האשראי, הבנק לא מעניק הלוואות בהן קיים אלמנט של דחיית תשלומי קרן וריבית לתקופות ארוכות.

יתרת הלוואות המובטחות בשעבוד משני או כאשר זכות הביטחון של הבנק אינה מובטחת אינה מהותית. אין בבנק הלוואות לדיור בהן המידע אינו שלם.

בשנת 2016 כ-7% מסך ביצועי האשראי לדיור (80 מיליוני ש"ח) ניתנו לתקופה העולה על 25 שנים בריבית קבועה, לעומת כ-13.5% (192 מיליוני ש"ח) בתקופה המקבילה אשתקד.

תקופת ההלוואה המקורית של 93% מיתרת תיק האשראי לדיור נמוכה מ-25 שנים. הבנק לא מעניק הלוואות לתקופה העולה על 30 שנים.

תהליך מתן אשראי לדיור

פעילות המשכנתאות כוללת בעיקר מתן הלוואות לדיור וכנגד שעבוד דירת מגורים לתושבי ישראל בבסיסי הצמדה שונים ועל-פי מגוון מסלולי ריבית ולתושבי חוץ במט"ח במטבעות עיקריים (בעיקר דולר ארה"ב, לירה שטרלינג ואירו).

בתיק ההלוואות לדיור קיימים שני סוגי הלוואות: הלוואות מכספי בנק, והלוואות מכספי ממשלה ובאחריותה לזכאי משרד הבינוי והשיכון (להלן: "הלוואות תקציב") אשר הסתכמו ליום 31 בדצמבר 2016 בסך של כ-954 מיליוני ש"ח. לבנק אין סיכון אשראי על הלוואות התקציב.

תהליך הערכת ואישור האשראי בשעבוד דירת מגורים הינו תהליך מובנה וסטנדרטי. האישור להלוואה מבוצע בסניף ו/או מועבר לדרג מאשר בכיר יותר, על-פי מדרג הסמכויות שקבע דירקטוריון הבנק.

תהליך מחייב הפרדת תפקידים (קצין האשראי אינו רשאי לאשר את הבקשות אותן הוא מעריך - מערכת המחשב חוסמת אפשרות זו) כך שגם בקשות בסמכות הסניף אינן יכולות להתבצע על-ידי בעל תפקיד אחד.

בקשות החורגות מסמכות מנהל סניף מועברות לאישור מרכז חיתום. תפקיד מרכז החיתום הוא לבחון את הבקשה מחדש, לאשרה או לדחותה. במידה ובקשת האשראי בסמכות גבוהה מסמכות מרכז החיתום, מרכז חיתום מגבש המלצה ומעבירה לאישור גורם בכיר (מנהל אגף, מנכ"ל או ועדות האשראי) לפי הסמכות הרלוונטית.

כחלק מתהליך ייצור ההלוואה, תיקי האשראי במסגרת פעילות המשכנתאות נבדקים על-ידי יחידת בחינה מרכזית הבודקת את שלמות התיק לאחר שאושר וקבלת כל המסמכים והביטחונות הנדרשים. יחידה זו כפופה למערך התפעול האחורי בחטיבת המשאבים, ובכך קיימת הפרדה ניהולית בין תהליך אישור האשראי והעברת המסמכים ובין בחינתו בטרם ביצוע.

פעילות הלוואות לדיור נתמכת באופן הדוק בליווי משפטי של עורכי דין מהמחלקה המשפטית בבנק, אשר בוחנים, בין השאר, את הנאותות המשפטית של הסכמים וסוגי הביטחונות.

למידע המפורט האיכותי והכמותי על סיכוני אשראי הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על [ראו בדוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.](#)

סיכונים בתיק ההלוואות לאנשים פרטיים ללא הלוואות לדיור

להלן יתרת האשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור):

ליום 31 בדצמבר			
2014	2015	2016	
729.7	866.4	935.1	הלוואות צרכניות סולו
262.4	225.0	188.8	אשראי קמעונאי אחר ⁽¹⁾
992.1	1,091.4	1,123.9	סה"כ אשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור)
957.4	1,055.4	1,087.0	*מזה לא בעייתיים
11.0	9.4	10.6	בעייתיים פחות מ 90 יום
11.4	10.7	10.6	בעייתיים יותר מ 90 יום
3.5	6	7.2	פגומים שצוברים הכנסות ריבית
8.8	9.9	8.5	פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית
992.1	1,091.4	1,123.9	סה"כ אשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור)
			(1) הרכב:
18.7	17.9	18.5	יתרות עו"ש בחובה
243.7	207.1	170.3	רכב, כרטיסי אשראי ואחר
262.4	225.0	188.8	סה"כ אשראי קמעונאי אחר

בשנת 2016 יתרת האשראי הצרכני סולו גדלה בשיעור של כ-8% בעוד סך יתרת האשראי הקמעונאי עלתה בשיעור של 3%.

להלן נתוני המחיקות החשבונאיות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2014	2015	2016	
30.5	37.1	41.3	מחיקות חשבונאיות
(6.7)	(5.9)	(9.8)	גביית חובות שנמחקו בשנים קודמות
23.8	31.2	31.5	סה"כ מחיקות

כ-3% מתוך יתרת האשראי לסוף שנת 2016 מסווג כבעייתי ובמהלך השנה המחיקות החשבונאיות היו בשיעור של 2.8% מסך האשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור).

להלן התפתחות ביצועי הלוואות צרכניות סולו ומדדי ביצוע עיקריים:

2014	2015	2016	
667	687	634	ביצועים במהלך התקופה (מיליוני ש"ח)
שיעור ביצוע יחס החזר הלוואה שבוצעה מההכנסה הכוללת של הלווה			
98%	97%	95%	יחס החזר עד ל- 20%
2%	3%	5%	יחס החזר מעל ל- 20%
שיעור ביצוע לפי תקופה מקורית של הלוואה			
99.6%	99.6%	99.8%	עד 6 שנים
0.4%	0.4%	0.2%	מעל 6 שנים
4.6	4.9	5.4	תקופת הלוואה ממוצעת (שנים)
סכומי הלוואות (באלפי ש"ח)			
83%	75%	71%	עד 50
6%	7%	6%	בין 50 ל 60
3%	7%	10%	בין 60 ל 70
7%	8%	7%	בין 70 ל 80
1%	3%	6%	מעל 80 אש"ח
44	42	40	סכום הלוואה ממוצע (באלפי ש"ח)

מאפייני תיק האשראי ללקוחות הלוואות צרכניות סולו של הבנק

הלוואות צרכניות סולו ניתנות בעיקר ללקוחות פרטיים, תושבי ישראל המבקשים לקבל אשראי לכל מטרה, לתקופה קצובה. לקוחות אלו ברובם מדורגים בדירוגים גבוהים על פי מודל החיתום ביום מתן הלוואה בבנק.

עיקר האשראי ניתן ללקוחות שמנהלים את חשבון העו"ש שלהם בבנק אחר. כך שיתרת הלוואות הצרכניות סולו ללקוחות עו"ש פעילים בבנק ליום 31 בדצמבר 2016 עומדת על כ- 202 מיליוני ש"ח (כ- 20% מיתרת האשראי) לעומת יתרה של כ- 231 מיליון ליום 31 בדצמבר 2015 (כ- 25% מיתרת האשראי).

הפעילות מאופיינת בפוזר רב של לקוחות אשר לכל אחד מהם ניתן אשראי בהיקף נמוך יחסית (כ- 40 אלף ש"ח בממוצע), ולכן אין לבנק תלות מהותית בלקוח בודד.

הלוואות אלו ניתנות על בסיס ריבית הפריים ולפיכך חשופות לשינויים בריבית. עם זאת, תקופת הלוואה ככלל הינה עד 6 שנים כאשר המח"מ הממוצע עומד על 2.7 שנים (ללא הנחת פירעון מוקדם), ולכן חשיפת הלקוח לגידול בתשלומים הינה בסיכון נמוך יחסית.

כמו כן הרוב המחולט של ביצועי האשראי הצרכני סולו מאופיין ביחס החזר הלוואה מבוקשת להכנסה הכוללת בשיעור של עד 20%. בהתאם למדיניות האשראי של הבנק, הבנק בוחן גם היחס בין סך החזר של כלל התחייבויות הלקוח לבין סך ההכנסה הכוללת של הלקוח.

ככלל, הבנק מעניק הלוואות לתקופה מקסימלית של עד שש שנים ולפיכך 99.8% הלוואות ניתנות לתקופה זו. כמו כן, מרבית הלוואות בבנק ניתנות בסכום של עד 50 אלף ש"ח, והסכום הממוצע להלוואה ב- 3 השנים האחרונות נע בין 40 ל 44 אלפי ש"ח.

תהליך מתן אשראי להלוואות צרכניות סולו

תהליך מתן האשראי ללקוחות מבוצע באחד מהערוצים הבאים: המוקד הטלפוני, אתר האינטרנט או סניפי הבנק. הגורמים המוסמכים בבנק רשאים לאשר אשראי צרכני סולו תוך בחינת הבקשה באמצעות מערכת חיתום האשראי. מערכת חיתום האשראי כוללת את כללי מדיניות האשראי ואת מודל הדירוג ועל בסיסם מתקבלת המלצה לאישור האשראי.

כמו כן, בחינת מתן אשראי תבוצע על פי מדיניות הבנק, בדגש על הכללים הבאים:

- הבנת צורכי האשראי של הלקוח ויכולת החזר שלו.

- הבנה וניתוח מקור הכנסותיו הקבועות של הלקוח וסכומן וכן סך התחייבויות שלו.
- הבנה וניתוח של רמת סיכון הלקוח בהתאם לקבוצת הדרוג על פי מודל הדרוג.
- ניסיון הבנק בפעילות עם הלקוח, ככל שקיים, וניסיון מול פלח הלקוחות הרלוונטי. בעת מתן הלוואה צרכנית סולו ללקוחות חדשים מתקבל בבנק חומר חיתומי מלא.
- בעת מתן הלוואה ללקוחות קיימים הבנק מתבסס בין היתר על חומר חיתומי קיים, על ההכרות עם הלקוח ועל הצהרותיו, ומקבל עדכון לחומר החיתומי במידת הצורך.
- הבנק קבע כללים לפנייה יזומה לשיווק ומתן אשראי בהתאם לחוזר בנק ישראל מיום 23 ביוני 2015. קהלי היעד אליהם מתבצעת פנייה יזומה כוללים את הלקוחות הקיימים בבנק אשר עומדים במדיניות האשראי של הבנק כפי שמפורט לעיל. ככלל, בפנייה יזומה למתן הלוואות צרכניות סולו מבוצעת בחינת אינדיקטורים מצביעי סיכון. בחינה זו מבוצעת טרם הפנייה ללקוח ובכפוף לעמידתו בקריטריונים.

פיקוח ומעקב אחר מאפייני הסיכון

במסגרת פעילות זו, בבנק מבוצעים בקרה וניטור הסיכון ומדווחים להנהלה ולדירקטוריון באופן שוטף וביניהם:

- דיווח ממצאי בקרות חיתום וניהול האשראי.
- מעקב ודיווח על שיעורי הפיגור וההפרשה מהפעילות.
- דיווח על מאפיינים ומגמות בתיק האשראי ועמידה בכל המגבלות שנקבעו במדיניות האשראי.

אשראי למימון הקמת פרויקטי נדל"ן

הבנק נותן אשראי למימון הקמת פרויקטים למגורים בשיטת הליווי הסגור וכן מעמיד ערבויות לסוגיהן בהתאם לצרכים הספציפיים של כל פרויקט ועל פי מאפייניו. בשיטת הליווי הסגור מופרד הפרויקט משאר פעילות הלקוח. לפרויקט נפתח חשבון ייעודי המשמש לצורכי הפרויקט בלבד ואליו מופקדים כספי התקבולים מרוכשי יחידות הדיור, ההון העצמי ואשראי הבנק. כספים אלו משמשים לביצוע הפרויקט ומשוחררים לפי קצב התקדמות הבניה ע"פ דוחות מפקח מומחה. במסגרת מימון הפרויקט לבנייה מעמיד הבנק גם ערבויות ביצוע, ערבויות כספיות וערבויות חוק מכר לרוכשי יחידות בפרויקט. המקרקעין והתקבולים משועבדים לטובת הבנק. במרבית העסקאות מונפקות בטוחות חוק המכר על ידי חברות ביטוח עימן קיים לבנק הסכם שיתוף פעולה.

הבנק משתף פעולה עם גופים פיננסיים בהעמדת אשראי לפרויקט לצורך ניצול מיטבי של ההון והשאת הרווחיות, תוך פיזור סיכונים האשראי ועמידה במגבלות רגולטוריות נדרשות.

הבנק מנהל נכון לסוף 2016 כ-280 פרויקטים מהם כ-50 פרויקטים בשת"פ באשראי כספי. היקף תיק מנוהל כ-7 מיליארד ש"ח מזה כ-1 מיליארד באחריות הבנק והיתרה בחברות הביטוח.

הבנק מממן את הפרויקטים החל משלב רכישת הקרקע, דרך שלבי הבנייה השונים. נכון ליום 31 בדצמבר 2016 האשראי שניתן לפרוייקטים שנמצאים בשלב קרקע מהווה 51% במונחי חבות מתיק הנדל"ן של הבנק. יצוין כי 77% מהאשראי הקיים בפרוייקטים שנמצאים בשלב הקרקע ניתן לפרוייקטים הזמינים לבניה תוך 12 חודשים. האשראי למימון קרקעות ניתן לקרקעות שזמן בנייתן הצפוי לא יעלה על 24 חודש מיום מימון הקרקע.

נכון ליום 31 בדצמבר 2016 האשראי שניתן לפרוייקטים באזור מרכז הארץ מהווה 58% במונחי היקפי אשראי מתיק הנדל"ן של הבנק, 14% בירושלים רבתי ו 28% בשאר הארץ.

[לפרטים נוספים ראה דוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים בפרק מגזרי פעילות.](#)

חשיפה למדינות זרות (במיליוני ש"ח):

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאוחד או מעל 20% מהון, לפי הנמוך

31 בדצמבר 2016												
חשיפה חוץ מאזנית ^{(3),(2)}						חשיפה מאזנית ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾			מזה: סיכון אשכנזי			סך כל החשיפה המאזנית	חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים			חשיפה מאזנית מעבר לגבול		המדינה
לפרעון מעל שנה	לפרעון עד שנה	אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	סיכון אשכנזי חובות פגומים בעייתי	סיכון אשכנזי חובות פגומים בעייתי	358.2	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	לאחרים	לבנקים ⁽⁴⁾	149.2
290.9	67.3	-	-	-	-	358.2	-	-	-	149.3	14.7	149.2
151.9	136.6	-	5.3	-	-	288.5	-	-	-	165.4	13.1	110.0
442.8	203.9	-	5.3	-	-	646.7	-	-	-	359.7	27.8	259.2
מזה: סך כל החשיפות למדינות זרות												
4.5	-	-	-	-	-	4.5	-	-	-	4.5	-	-
מזה: סך כל החשיפות למדינות ה-GIIPS ⁽⁵⁾												
3.4	-	-	-	-	-	3.4	-	-	-	3.4	-	-

31 בדצמבר 2015												
חשיפה חוץ מאזנית ^{(3),(2)}						חשיפה מאזנית ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾			מזה: סיכון אשכנזי			סך כל החשיפה המאזנית	חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים			חשיפה מאזנית מעבר לגבול		המדינה
לפרעון מעל שנה	לפרעון עד שנה	אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	סיכון אשכנזי חובות פגומים בעייתי	סיכון אשכנזי חובות פגומים בעייתי	629.7	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	לאחרים	לבנקים ⁽⁴⁾	366.8
354.1	275.6	-	21.1	-	-	629.7	-	-	-	262.8	0.1	366.8
126.1	186.0	-	26.1	-	-	312.1	-	-	-	130.8	89.9	91.4
480.2	461.6	-	47.2	-	-	941.8	-	-	-	393.6	90.0	458.2
מזה: סך כל החשיפות למדינות זרות												
5.4	-	-	-	-	-	5.4	-	-	-	5.4	-	-
מזה: סך כל החשיפות למדינות ה-GIIPS ⁽⁵⁾												
1.0	-	-	-	-	-	1.0	-	-	-	1.0	-	-

- (1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטוחות נזילים ונגזרי אשכנזי.
- (2) סיכון אשכנזי מאזני חוץ מאזני, סיכון אשכנזי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשכנזי, ולפני השפעת בטוחות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
- (3) סיכון אשכנזי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (4) ממשלות, מוסדות, רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (5) החשיפה למדינות ה-GIIPS כוללת את המדינות: פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד.

חלק ב' - מידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך

ליום 31 בדצמבר 2016

לא קיים.

ליום 31 בדצמבר 2015

מדינת חשיפה: גרמניה

סך החשיפה המאזנית המצרפית בחלק זה הינה 116.7 מיליון ש"ח (מזה סך של 71.6 מיליון ש"ח לבנקים).

חלק ג' - מידע בדבר חשיפה מאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות לשנת 2016

א. תנועה בסכום החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות:

ליום 31 בדצמבר 2016							
סך הכל	פורטוגל	אירלנד	ספרד	רוסיה	ארגנטינה	ונצואלה	
10.0	-	-	1.0	0.8	3.7	4.5	סכום החשיפה בתחילת תקופת הדיווח
0.7	-	2.4	-	(0.5)	(0.6)	(0.6)	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
10.7	-	2.4	1.0	0.3	3.1	3.9	סכום חשיפה בסוף תקופת הדיווח

ליום 31 בדצמבר 2015							
סך הכל	פורטוגל	אירלנד	ספרד	רוסיה	ארגנטינה	ונצואלה	
19.9	2.4	4.2	1.1	3.2	4.1	4.9	סכום החשיפה בתחילת תקופת הדיווח
(9.9)	(2.4)	(4.2)	(0.1)	(2.4)	(0.4)	(0.4)	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
10.0	-	-	1.0	0.8	3.7	4.5	סכום חשיפה בסוף תקופת הדיווח

ב. לבנק אין חשיפות למדינות זרות, שעברו ארגון מחדש.

חשיפות⁽²⁾⁽¹⁾ אשראי למוסדות פיננסיים⁽³⁾ זרים על בסיס מאוחד (במיליוני ש"ח):

סך חשיפת אשראי ¹		
ליום 31 בדצמבר 2015	ליום 31 בדצמבר 2016	דרוג אשראי חיצוני ⁽²⁾
15	26	AAA עד AA-
11	13	A+ עד A-
100	25	BBB+ עד BBB-
62	2	ללא דרוג
188	66	סך הכול חשיפה

- 1 בנקים, חברות אחזקה של בנקים, בנקים להשקעות וברוקרים.
- 2 פיקדונות ויתרות עו"ש בבנקים, אין לבנק סיכונים אשראי חוץ מאזני, דירוג עפ"י חברת הדירוג S&P, יתרות נמוכות מ-1 מיליוני ש"ח אינן מוצגות.
- 3 פקדונות ויתרות עו"ש בבנקים, אין לבנק סיכון אשראי חוץ מאזני
- 4 לא קיימים מוסדות פיננסיים אשר מסווגים כחוב פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת וכן לא קיימת הפרשה להפסדי אשראי. היתרות הנכללות בטבלה לעיל כוללות בעיקר מוסדות הפועלים בארה"ב, בלגיה ושווייץ.

הבנק קבע מגבלות על החשיפה המרבית המותרת למוסדות פיננסיים בחו"ל, ומנהל מעקב שוטף על חוסנם של גופים אלה בהסתמך על דירוג החברות ונתוני שוק אחרים המעידים על מצבן הכלכלי.

חשיפה לסיכונים סביבתיים

הפעילות הנוכחית של הבנק מתמקדת בלוחים מהמגזר הקמעונאי אשר להם חשיפה נמוכה לסיכון הסביבתי. כפועל יוצא חשיפת הבנק לסיכון זה אינה משמעותית. גם פעילות הבנק במתן אשראי בתחומי הבניה, הנדל"ן ופעילות מסחרית לתאגידים ויחידים אינה חושפת את הבנק לסיכון סביבתי משמעותי בין היתר לאור הימנעות הבנק ממתן אשראי בענפים המועדים לזיהום הסביבה.

סיכוני סליקה וסיכון צד נגדי

סיכון סליקה הוא הסיכון שצד נגדי לא יקיים את חלקו ולא יעביר לבנק במועד הקבוע לכך את הסכום הנדרש בעת סליקת עסקה. החשיפה לסיכון סליקה היא למשך זמן קצר ובדרך כלל היא תוך יומית.

המקור העיקרי לחשיפת הבנק לסיכונים סליקה הינו סליקת עסקאות בנגזרים (OTC). הבנק אינו פועל מול לקוחותיו בנגזרות OTC, אלא במכשירים נגזרים הנסחרים בבורסות שונות, בהם סיכון הסליקה מזערי. הבנק חשוף לסיכונים סליקה בפעילותו עבור עצמו, ואולם היקפי הפעילות הללו אינם מהותיים. בנוסף, לבנק חשיפה לסיכונים סליקה הנובעים ממסחר בניירות ערך זרים המתבצע מול ברוקרים באמצעות תהליכי סליקה מסוג Non-DVP. היקף העסקאות אשר אינן נסלקות DVP קטן יחסית.

עיקר חשיפות הבנק לסיכון צד נגדי מתהווה מול בנקים בארץ ובחול' ומוסדות פיננסיים מוכרים בחול' בגין סליקת עסקאות בנגזרים (OTC) ומול ברוקרים ונותני שירות קסטודיאן בניירות ערך בגין סליקת עסקאות בניירות ערך זרים. מסגרות הפעילות עם מוסדות אלו מאושרות לפחות אחת לשנה בדירקטוריון הבנק כחלק ממסגרות האשראי של אותם מוסדות. במהלך השנה לא התממשו סיכונים סליקה או סיכון צד נגדי בבנק.

הפחתת סיכון - הבנק חתם על הסכמי ISDA ועל נספחי CSA מול רוב הבנקים מולם מתבצעת הפעילות בנגזרים. הדבר מאפשר קיזוזים של העסקאות, כך שהסכום שיעבור בין הצדדים לעסקה הוא סכום החשיפה נטו, ועל-ידי כך להקטין את החשיפה של כל אחד מהצדדים. נספחי CSA מסדירים העברות של כספים בין הצדדים לעסקה כל אימת שהחשיפה מגיעה להיקף מסוים שנקבע מראש, ועל-ידי כך קטנה החשיפה לצד הנגדי.

[לפרטים נוספים ראה ביאור 1 לדוחות הכספיים.](#)

3.2 סיכון שוק

סקירת סיכוני השוק ואופן ניהולם

התוצאות העסקיות השווי ההוגן של הנכסים, התחייבויות, ההון העצמי ותזרימי המזומנים חשופים לסיכוני שוק שמקורם בתנודתיות בשיעורי הריבית, בשער החליפין, במדד המחירים, במחירי נירות ערך בארץ ובחול ובממדים כלכליים נוספים. בקבוצת סיכונים זו כלולים מספר סוגי סיכונים ספציפיים, המפורטים בהמשך והמונהלים בבנק באופן דומה, על בסיס מסגרת עבודה, מדיניות ומגבלות שקבע הדירקטוריון.

לתיאור נרחב של מסגרת העבודה לניהול ובקרת ניהול סיכוני שוק [ראה את דו"ח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים.](#)

VaR

הבנק מכמת את סיכוני השוק על פי מתודולוגית הערך הנתון לסיכון - VaR.

ה-VaR אומד את ההפסד המקסימאלי הצפוי לבנק בשל התממשות סיכוני השוק בתקופת זמן נתונה וברמת בטחון סטטיסטית קבועה מראש על פי תנאי השוק שנצפו בעבר. החישוב בבנק מבוצע, אחת לחודש, לתקופת החזקה של 10 ימים וברמת מובהקות של 99%. הבנק מודד את הסיכון הכולל שלו באמצעות ה-VaR של סך התיק הבנקאי וכן את החשיפה לסיכון של התיק למסחר שלו באמצעות מערכת זו. בנוסף לניהול ובקרה באמצעות מודל ה-VaR, משתמש הבנק גם במודלים אחרים לכימות הסיכונים.

הסיכון נמדד ע"י VaR מתייחס לנזק הפוטנציאלי מהחזקת הפוזיציות המאזנית והחוץ מאזנית ובכלל זה הפוזיציות של התיק למסחר החשופות לסיכוני שוק.

להלן אומדן ה-VaR:

אומדן ה VaR לשנה שהסתיימה ביום			
31 בדצמבר 2015		31 בדצמבר 2016	
ערך מקסימלי במהלך השנה ⁽¹⁾	סוף תקופת הדיווח	ערך מקסימלי במהלך השנה	סוף תקופת הדיווח
12.0	10.1	8.9	7.9
20.0	20.0	20.0	18.0

חשיפה בפועל
מגבלת הבנק

מדיניות גידור /או הפחתת סיכונים

מדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים של הבנק מבוססת על ניהול החשיפות לסיכוני שוק ונזילות על-ידי קביעת מגבלות כמותיות התואמות את תאבון הסיכון של הבנק. האמצעים בהם נעשה שימוש לצורך העמידה במגבלות כוללים בין השאר: קנייה ומכירה של נירות ערך סחירים (בעיקר אגרות חוב של ממשלת ישראל), גיוס של פיקדונות לא סחירים (מלקוחות פרטיים ומוסדיים), גיוס פיקדונות סחירים ופעילות במכשירים פיננסיים נגזרים.

סיכון הריבית

סקירת הסיכון ואופן ניהולו

סיכון הריבית נובע מההבדל שבין רגישות הנכסים לשינויים בשיעורי הריבית לבין רגישות זו של ההתחייבויות, הנובע מהפער בין מועדי הפירעון ומועדי שינוי הריבית של הנכסים וההתחייבויות בכל אחד מהמגזרים. שינויים אלה עלולים לפגוע ברווחיות ו/או להביא לשחיקת ההון של הבנק. פעילות הבנק כמתווך פיננסי יוצרת חשיפה לסיכון זה, והבנק פועל להקטנתה. החשיפה העיקרית של הבנק היא במגזר השקלי הלא צמוד בשל הגידול בהיקף הפעילות בתחום האשראי עקב הוראות בנק ישראל שמגבילות את היקף ההלוואות לדיור בריבית משתנה, ובתיק הנוסטרו. חשיפה קיימת גם במגזר הצמוד למדד, שכן במגזר זה מרבית הנכסים וההתחייבויות הם בריבית קבועה לטווח ארוך.

הבנק מנהל מעקב אחר מדדים מקובלים לאמידת סיכון הריבית של ההלוואות כנגד הפיקדונות, במטרה להתאים את ההשפעה של שינוי אפשרי בשיעורי הריבית על שווי התזרים הפיננסי הנקי שלו לתיאבון הסיכון של הבנק. בין כלים אלו נמדדים פערי מח"מ, מבוצע כימות באמצעות VaR ונאמדת החשיפה במגוון של תרחישים. כמו כן עוקב הבנק אחר היקף הפירעונות המוקדמים בהלוואות, להם השפעה מהותית על המח"מ האפקטיבי.

מדיניות הבנק, בניהול החשיפה לסיכון ריבית, נקבעת בהתחשב בציפיות להתפתחות בשיעורי הריבית השונים, תוך

בחינת העלויות לצמצום החשיפה לסיכון זה ובהתחשב באומדן שיעור הפירעון המוקדם בהלוואות ובגורמים המשפיעים עליו. ההערכה של שיעור הפירעון המוקדם מתבצעת על סמך נתוני העבר ועל בסיס הנחות הבנק על מספר גורמים המשפיעים על שיעור זה, ובהם בעיקר שיעור הריבית. הנחת הפירעון המוקדם של ההלוואות משמשת במגזר הצמוד למדד לצורך חישוב פערי המח"מ והחשיפה לסיכון ריבית.

להערכת הבנק, בהתחשב בהיקף הפירעונות המוקדמים בשנים האחרונות ובחשיפות בכל מגזרי ההצמדה, החשיפה לסיכון כתוצאה משינוי לא צפוי של 1 נקודת האחוז בשיעור הריביות נמוכה, וזאת יחסית לשווי התזרים הנקי המהוון של הבנק. הערכה זו של הבנק הינה "מידע צופה פני עתיד" העשויה להתממש באופן שונה מכפי שנצפה לאור העובדה כי היא מבוססת על היקף הפירעונות המוקדמים בשנים האחרונות והחשיפות בכל מגזרי ההצמדה וייתכן כי היקף הפירעונות בפועל בעתיד, יהיה שונה.

מידע לגבי השמעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו (במיליוני ש"ח):

א. שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות המאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים (לפני שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית):

ליום 31 בדצמבר 2016					
סה"כ	מטבע חוץ ⁽²⁾		מטבע ישראלי		
	אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
13,726.0	356.3	1,147.8	3,340.2	8,881.7	נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
399.5	60.9	196.2	-	142.4	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
13,251.4	372.3	1,199.6	3,302.4	8,377.1	התחייבויות פיננסיות
395.1	43.3	139.3	50.0	162.5	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
479.0	1.6	5.1	(12.2)	484.5	שווי הוגן נטו

ליום 31 בדצמבר 2015					
סה"כ	מטבע חוץ ⁽²⁾		מטבע ישראלי		
	אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
13,885.9	289.1	1,485.5	3,528.8	8,582.5	נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
624.0	43.5	223.6	198.2	158.7	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
13,275.7	298.2	1,532.3	3,711.8	7,733.4	התחייבויות פיננסיות
624.1	34.6	177.9	-	411.6	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
610.1	(0.2)	(1.1)	15.2	596.2	שווי הוגן נטו

- (1) לא כולל יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים.
 (2) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ
 (3) סכומים לקבל (לשלם) בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, כשהם מהוונים בריבית אשר שימשו לחישוב השווי ההוגן.

ב. השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים:

ליום 31 בדצמבר 2016						
שינוי בשווי הוגן		שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי ריבית (במיליוני ש"ח)				
באחוזים	במיליוני ש"ח	מטבע חוץ ⁽²⁾		מטבע ישראלי		
סה"כ	סה"כ	אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	השינוי בשיעורי הריבית
(3.03%)	(14.5)	(0.4)	5.0	(20.6)	480.5	גידול מידי מקביל של אחוז אחד
(0.33%)	(1.6)	1.4	5.1	(13.1)	484.0	גידול מידי מקביל של 0.1 אחוז
4.18%	20.0	3.6	4.8	(2.2)	492.8	קיטון מידי מקביל של אחוז אחד

ליום 31 בדצמבר 2015						
שינוי בשווי הוגן		שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי ריבית (במיליוני ש"ח)				
באחוזים	במיליוני ש"ח	מטבע חוץ ⁽²⁾		מטבע ישראלי		
סה"כ	סה"כ	אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	השינוי בשיעורי הריבית
(0.30%)	(1.80)	(1.4)	(0.8)	30.4	580.1	גידול מידי מקביל של נקודת אחוז אחד
(0.03%)	(0.20)	(0.3)	(1.1)	16.8	594.5	גידול מידי מקביל של 0.1 אחוז
0.60%	3.65	1.1	(1.7)	(0.8)	615.1	קיטון מידי מקביל של נקודת אחוז אחד

(1) לא כולל יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים.
 (2) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ
 (3) סכומים לקבל (לשלם) בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, כשהם מהווים בריביות אשר שימשו לחישוב השווי ההוגן.

ג. להלן תמצית החשימות לשינויים בלתי צפויים בריבית (במיליוני ש"ח):

השינוי הפוטנציאלי בשווי הכלכלי - רווח (הפסד)		השינוי הפוטנציאלי ברווח (הפסד) השנתי - רווח (הפסד)			
ליום 31 בדצמבר					
		2015		2016	
		עלייה 1%	ירידה 1%	עלייה 1%	ירידה 1%
לא צמוד	השפעת שינוי מידי מקביל בעקום התשואות	(4.0)	8.3	(16.1)	17.2
צמוד		(8.4)	10.0	(16.0)	(2.2)
מטח		(2.1)	1.7	(0.9)	7.3
סה"כ		(14.5)	20.0	(1.8)	22.3
מגבלה		(40.0)	20.0	(60.0)	(20.0)
מקסימום במהלך התקופה		10.9	22.8	0.2	23.4
מינימום במהלך התקופה		(19.6)	(10.6)	(12.3)	15.2

[לפרטים נוספים ראה דוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.](#)

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

31 בדצמבר 2016					
מעל 5 שנים	מעל 3 שנים	מעל שנה	מעל 3 חודשים	מעל חודש	עם דרישה עד חודש
עד 10 שנים	עד 5 שנים	עד 3 שנים	עד שנה	עד 3 חודשים	עד חודש
מיליוני ש"ח					
מטבע ישראלי לא צמוד					
364.6	235.4	788.2	1,109.2	203.1	6,056.6
2.6	-	-	114.5	19.1	6.2
367.2	235.4	788.2	1,223.7	222.2	6,062.8
(9.3)	(534.9)	(840.2)	(484.2)	(393.4)	(6,113.7)
-	-	(1.0)	-	-	(161.5)
(9.3)	(534.9)	(841.2)	(484.2)	(393.4)	(6,275.2)
מכשירים פיננסיים, נטו					
357.9	(299.5)	(53.0)	739.5	(171.2)	(212.4)
361.3	3.4	302.9	355.9	(383.6)	(212.4)
החשיפה המצטברת במגזר					
מטבע ישראלי צמוד למדד					
304.1	621.8	1,022.0	751.3	157.4	231.0
-	-	-	-	-	-
304.1	621.8	1,022.0	751.3	157.4	231.0
(283.3)	(808.5)	(738.6)	(815.2)	(382.1)	(273.8)
-	-	-	(50.0)	-	-
(283.3)	(808.5)	(738.6)	(865.2)	(382.1)	(273.8)
מכשירים פיננסיים, נטו					
20.8	(186.7)	283.4	(113.9)	(224.7)	(42.8)
(263.9)	(284.7)	(98.0)	(381.4)	(267.5)	(42.8)
מטבע חוץ⁽²⁾					
59.0	119.1	222.8	203.1	68.1	808.9
-	-	-	-	2.2	253.8
59.0	119.1	222.8	203.1	70.3	1,062.7
(0.5)	-	(67.5)	(325.3)	(339.9)	(838.7)
(0.3)	-	-	(65.1)	(21.5)	(95.7)
(0.8)	-	(67.5)	(390.4)	(361.4)	(934.4)
מכשירים פיננסיים, נטו					
58.2	119.1	155.3	(187.3)	(291.1)	128.3
(17.5)	(75.7)	(194.8)	(350.1)	(162.8)	128.3
חשיפה כוללת לשינויים בשיעורי הריבית					
727.7	976.3	2,033.0	2,063.6	428.6	7,096.5
2.6	-	-	114.5	21.3	260.0
730.3	976.3	2,033.0	2,178.1	449.9	7,356.5
(293.1)	(1,343.4)	(1,646.3)	(1,624.7)	(1,115.4)	(7,226.2)
(0.3)	-	(1.0)	(115.1)	(21.5)	(257.2)
(293.4)	(1,343.4)	(1,647.3)	(1,739.8)	(1,136.9)	(7,483.4)
מכשירים פיננסיים, נטו					
436.9	(367.1)	385.7	438.3	(687.0)	(126.9)
79.9	(357.0)	10.1	(375.6)	(813.9)	(126.9)

(1) בטור "ללא תקופת פירעון" מוצגות יתרות מאזניות.
 (2) פעילות מקומית, לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.

הערות

- א. פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר לפי סעיפי המאזן השונים יימסרו לכל מבקש.
- ב. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מציגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעור הריבית שמנכים אותם אל השווי ההוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בביאור 21 בדוח הכספי, בעקביות להנחות שלפיהם חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי.

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

31 בדצמבר 2015			31 בדצמבר 2016				מעל 10 שנים עד 20 שנים	
משך חיים ממוצע	שיעור תשואה פנימי	סך הכל	משך חיים ממוצע	שיעור תשואה פנימי	סך הכל	ללא תקופת פירעון ⁽¹⁾	מעל 20 שנים	
שנים	%		שנים	%		מיליוני ש"ח		
0.91	3.31	8,582.5	0.86	3.82	8,881.7	10.5	21.7	92.4
0.48		158.7	0.50		142.4	-	-	-
0.90	3.31	8,741.2	0.85	3.82	9,024.1	10.5	21.7	92.4
0.37	0.42	(7,733.4)	0.42	0.55	(8,377.1)	-	-	(1.4)
0.09	-	(411.6)	0.09	-	(162.5)	-	-	-
0.35	0.42	(8,145.0)	0.42	0.55	(8,539.6)	-	-	(1.4)
0.55	2.89	596.2	0.44	3.27	484.5	10.5	21.7	91.0
		596.2			484.5	484.5	474.0	452.3
3.23	3.86	3,528.8	3.02	4.48	3,340.2	-	26.2	226.4
0.11		198.2			-	-	-	-
3.07	3.86	3,727.0	3.02	4.48	3,340.2	-	26.2	226.4
2.34	1.15	(3,711.8)	2.00	1.17	(3,302.4)	-	-	(0.9)
-		-			(50.0)	-	-	-
2.34	1.15	(3,711.8)	1.97	1.17	(3,352.4)	-	-	(0.9)
0.89	2.71	15.2	1.02	3.30	(12.2)	-	26.2	225.5
		15.2			(12.2)	(12.2)	(12.2)	(38.4)
1.44	2.67	1,774.6	1.19	2.80	1,504.1	-	15.2	7.9
0.09	-	267.1	0.21	-	257.1	-	1.1	-
1.26	2.67	2,041.7	1.04	2.80	1,761.2	-	16.3	7.9
0.20	0.37	(1,830.5)	0.24	0.55	(1,571.9)	-	-	-
0.38	-	(212.5)	0.28	-	(182.6)	-	-	-
0.22	0.37	(2,043.0)	0.24	0.55	(1,754.5)	-	-	-
1.04	2.30	(1.3)	0.80	2.25	6.7	-	16.3	7.9
		(1.3)			6.7	6.7	6.7	(9.6)
1.57	3.37	13,885.9	1.42	3.87	13,726.0	10.5	63.1	326.7
0.19		624.0	0.32		399.5	-	1.1	-
1.51	3.37	14,509.9	1.39	3.87	14,125.5	10.5	64.2	326.7
0.90	0.62	(13,275.7)	0.79	0.71	(13,251.4)	-	-	(2.3)
0.19		(624.1)	0.17		(395.1)	-	-	-
0.86	0.62	(13,899.8)	0.78	0.70	(13,646.5)	-	-	(2.3)
0.64	2.75	610.1	0.61	3.16	479.0	10.5	64.2	324.4
		610.1			479.0	479.0	468.5	404.3

ג. שיעור תשואה פנימי היינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בביאור 21 בדוח הכספי.
 ד. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן שיגרם כתוצאה משינוי קטן בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.

להלן משך החיים הממוצע (מח"מ) של הנכסים וההתחייבויות (בשנים):

ליום 31 בדצמבר 2015			ליום 31 בדצמבר 2016			
מט"ח וצמוד	צמוד	לא צמוד	מט"ח וצמוד	צמוד	לא צמוד	
1.26	3.07	0.90	1.04	3.02	0.85	מח"מ הנכסים ⁽¹⁾
0.22	2.34	0.35	0.24	1.97	0.42	מח"מ התחייבויות ⁽¹⁾
1.04	0.72	0.55	0.80	1.05	0.44	פער המח"מ בשנים
2.30	2.71	2.89	2.25	3.30	3.27	הפרש שת"פ (%)

(1) כולל עסקאות עתידיות ואופציות ובהסתמכות על נתוני שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים.

בסך כל הנכסים וההתחייבויות פער המח"מ הינו 0.61 שנים והשת"פ הינו 3.16%.

סיכון שער חליפין וסיכון אינפלציה

החשיפה לסיכון הבסיסי, המתבטאת בהפסד שעלול להתרחש, משינויים במדד המחירים ובשער החליפין. המדיניות של הבנק לנהל את הסיכונים מחשיפת הבסיס באופן מבוקר ובהתאם להתפתחויות בשווקים הפיננסיים.

במסגרת ניהול סיכוני השוק, הבנק מנהל באופן שוטף את הפוזיציות במגזרי ההצמדה השונים באמצעות מגוון הכלים הפיננסיים שלרשותו, זאת תוך התחשבות בשינויים החלים בנתונים כלכליים רלוונטיים ובקרה שוטפת על הסיכונים הנובעים מחשיפה זו. המגבלות נקבעו תוך שמירה על גמישות הבנק ויכולתו לשנות את הפוזיציות השונות בתקופה קצרה בהתאם לתחזיות הכלכליות. כדי להגביל את החשיפה לסיכון זה, קבע דירקטוריון הבנק את שיעוריה המרביים של החשיפה בכל מגזר הצמדה.

להלן המגבלות על שיעורי החשיפה בכל מגזר הצמדה כפי שקבע הדירקטוריון (שאיננה בהכרח החשיפה המשפיעה על חשבון רווח והפסד). המגבלות הינן על סכומי העודף (הגרעון) של הנכסים על ההתחייבויות בכל מגזר:

ליום 31 בדצמבר 2016				
חשיפה בפועל	המגבלה המאושרת		המגבלה המאושרת ⁽¹⁾	
	במיליוני ש"ח		באחוזים מההון הפיננסי ⁽²⁾	
	מינימלית	מקסימלית	מינימלית	מקסימלית
לא צמוד	528	322	50%	125%
הצמדה למדד	⁽³⁾ 105	(161)	(25%)	⁽³⁾ 50%
במט"ח ובהצמדה למט"ח	11	(38)	(5.9%)	5.9%

(1) המגבלות המרביות לפי אישור דירקטוריון הבנק. המגבלות עודכנו על-ידי הדירקטוריון בחודש דצמבר 2015.

(2) ההון הפיננסי הינו ההון העצמי בניכוי נכסים לא כספיים במאוחד.

(3) לא כולל תוכניות חסכון עם רצפה שקלית בסכום של 490 מיליוני ש"ח (המגבלה המאושרת כוללת תוכניות חסכון עם רצפה שקלית הינה 100%, 644 מיליוני ש"ח, והחשיפה בפועל הינה 595 מיליוני ש"ח)

הבנק מודד את הפוזיציות שלו בבסיסי ההצמדה השונים באופן שוטף. מידע זה מדווח ליחידות האחראיות על ניהול הפוזיציה והתאמתה למגבלות החלות עליה. המידע בדבר גובה הפוזיציות מדווח באופן שוטף בישיבות של הועדה לניהול נכסים והתחייבויות, ובישיבות של פורומים אחרים הפעילים בניהול סיכונים.

להלן נתונים אודות רגישות השווי ההוגן של הבנק לשינויים במדד המחירים לצרכן (במיליוני ש"ח)*:

תרחיש	ליום 31 בדצמבר 2016	מקסימום שנת 2016	מינימום שנת 2016
עלייה של 5% במדד	2.1	15.4	(6.3)

* השינוי הינו בשווי הכלכלי התאורטי

הבנק מנהל באופן שוטף את הפוזיציה במטבע חוץ. דירקטוריון הבנק קבע מגבלות על סכומי העודף (גרעון) של הנכסים על ההתחייבויות. הבנק פועל רק במטבעות מרכזיים ובהיקפים מידתיים ביחס להון הפיננסי. חישוב העודף (גרעון) כולל השפעה של נגזרים.

להלן נתונים אודות רגישות הון הבנק לשינויים בשערי מטבע במיליוני ש"ח (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש, כאשר תרחיש התחזקות פירושו התחזקות המטבע הנדון כנגד השקל):

תרחיש	ליום 31 בדצמבר 2016		מקסימום שנת 2016		מינימום שנת 2016	
	דולר ארה"ב	אחר	דולר ארה"ב	אחר	דולר ארה"ב	אחר
התחזקות של 10%	0.3	0.5	1.2	0.7	(1.8)	0.5
התחזקות של 5%	0.1	0.3	0.6	0.3	(0.9)	0.3
החלשות של 10%	(0.3)	(0.5)	1.8	0.5	(1.2)	(0.7)
החלשות של 5%	(0.1)	(0.3)	0.9	0.3	(0.6)	(0.3)

כחלק מהאסטרטגיה הכוללת של הבנק לניהול רמת החשיפה לסיכוני שוק, מבצע הבנק בין היתר עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים כדי להקטין את החשיפה שלו לסיכונים אלו. פעילות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים הינה כמתווך, סוחר או כמשתמש סופי. לבנק מכשירים פיננסיים נגזרים כגון עסקאות עתידיות להחלפה בין מטבעות (Swap) וחוזים עתידיים להגנה על שערי מטבע (Forward).

העסקאות במכשירים הפיננסיים הנגזרים נרשמות לפי שווי הוגן ושינויים בשווי ההוגן נרשמים באופן שוטף בדוח רווח והפסד. כמו כן, הבנק מתקשר בחוזים שבכפי עצמם אינם מכשירים נגזרים אך הם מכילים נגזרים משובצים. מדיניות הבנק היא להימנע ככל האפשר מחשיפה לסיכוני שער החליפין בין מטבעות החוץ השונים. החשיפה הבין-מטבעית מנוהלת במסגרת מצומצמת ובגבולות שאושרו על-ידי דירקטוריון הבנק.

[לפרטים נוספים ראה ביאור 31 בדוחות הכספיים.](#)

סיכון מחיר מניות

במסגרת מדיניות הסיכונים הפיננסיים (סיכוני שוק), דירקטוריון הבנק קבע מסגרת מצומצמת של 40 מיליוני ש"ח להשקעה בתעודות סל ומניות בתיק למסחר ובתיק הזמין למכירה (אין מסגרת לרכישת מניות בתיק הבנקאי). יתרת ההשקעה במניות ובתעודות סל ליום 31 בדצמבר 2016 (בתיק למסחר ובתיק הזמין) הסתכמה ב-6.1 מיליוני ש"ח בהשוואה ל-8.5 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015.

3.3 סיכון נזילות ומימון

סיכון הנזילות

סקירת הסיכון ואופן ניהולו

נזילות מוגדרת כיכולתו של התאגיד לממן גידול בנכסים ולעמוד בפירעון התחייבויותיו. סיכון הנזילות הינו הסיכון לפגיעה בהון וביציבותו הנובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו בשל אי-וודאות לגבי זמינות המקורות והיכולת לגייסם, באופן בלתי צפוי בתוך פרק זמן קצר מבלי שיגרם הפסד מהותי. והיכולת לממש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. החשיפה נובעת ממתן הלוואות לזמן ארוך (אף אם ניתנו בריבית משתנה) הממומנות על-ידי מקורות לטווח קצר.

הבנק חשוף לסיכונים נזילות ולחשש מפני האטה ביכולת הגיוס של חוב סחיר או ממוסדיים עקב שינויים בשוק, שינויי חקיקה ו/או שינויים בטעמי המפקידים. במטרה להתמודד עם סיכון זה מפעיל הבנק מזה שנים מדיניות של הרחבת בסיס המפקידים והקטנת ההישענות על מפקידים גדולים, ובפרט התמקדות בגיוס פיקדונות ממשקי בית. בנוסף לכך מושם דגש על שמירה של רמת נזילות גבוהה, כפי שהיא באה לידי ביטוי בהיקף נכסים נזילים זמינים, ובפערי תזרים קטנים בין פירעון הנכסים להתחייבויות. לאופי האשראי והמפקידים, לשיעורי הפירעונות המוקדמים במגזרי ההצמדה השונים וכן למידת המחזור של הפיקדונות קצרי המועד יש השפעה מהותית על אומדן החשיפה לסיכון זה.

[לפרטים אודות פקדונות הציבור ראה ביאור 19 לדוח הכספי.](#)

יחס נזילות מזערי

הבנק בוחן את מצב הנזילות שלו מידי יום באמצעות מודל יחס נזילות המזערי שהינו היחס בין כרית הנזילות לבין התזרים הפוטנציאלי היוצא נטו בתרחיש קיצון. לצורך המודל אסף הבנק נתונים על שיעור הפירעונות המוקדמים, על עיתוים ועל שיעור המחזור של הפיקדונות והחסכונות. יחס הנזילות המזערי נבחן בארבעה תרחישים: תרחיש עסקים רגיל, תרחיש "לחץ" ספציפי לבנק, תרחיש "לחץ" מערכתי ותרחיש משולב ספציפי לבנק ולחץ מערכתי. התרחישים השונים נבדלים זה מזה בעיקר בשיעור המחזור של הפיקדונות וביכולת המימוש של הנכסים הנזילים. תוצאות יחס הנזילות המזערי נבדלים מתוצאות יחס כיסוי הנזילות בעיקר כתוצאה מהנחות מחזור פקדונות מלקוחות פרטיים שמרניות באופן מהותי מההנחות שיש לקחת על פי נוהל בנקאי תקין 221 ביחס כיסוי הנזילות. יחס נזילות המזערי המינימאלי על פי התרחישים הנ"ל עמד ביום 31 בדצמבר 2016 על 150%.

יחס כיסוי נזילות (LCR)

ביום 28 בספטמבר 2014, במסגרת ההיערכות ליישום באזל III, פירסם הפיקוח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין 221 בנושא יחס כיסוי הנזילות (Liquidity Coverage Ratio - LCR).

יחס כיסוי הנזילות מכיל שני מרכיבים:

שווי מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (High Quality Liquid Assets - HQLA) בתנאי קיצון (מונה).

סך תזרים מזומנים יוצא נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים (מכנה).

על פי ההוראה, למעט מצב של לחץ פיננסי (financial stress), ערכו של היחס לא יפחת מ-100%. דהיינו, מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ישתווה לכל הפחות לסך תזרים המזומנים היוצא נטו על בסיס שוטף.

תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס כאמור החל מיום 1 בינואר 2017, אולם תאגיד בנקאי אשר עומד בדרישה ליחס כאמור במועד תחולת ההוראה, ה-1 לאפריל 2015, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה.

הבנק עומד ביחס הנזילות הקבוע בהוראה.

יחס כיסוי הנזילות ליום 31.12.2016 עומד על 458% לעומת 403% אשתקד במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח.

להערכת הבנק, בהתחשב בשיעורי מיחזור הפיקדונות בשנים האחרונות, החשיפה לסיכון האמור אינה גבוהה, בין היתר, משום שהבנק מגוון את מקורות המימון שלו, מקפיד להרחיב את בסיס המפקידים ולצמצם את מידת ההישענות על מפקידים גדולים. כמו כן הבנק מקפיד לשמר כרית נזילות מספקת הבאה לידי ביטוי בכך שיחס הנכסים הנזילים גבוה מהיחס הנדרש.

נכון למועד הדוח יתרת סך פיקדונות הציבור של שלושת קבוצת המפקידים הגדולות עומד על כ-528 מיליוני ש"ח (המהווים כ 5% מסך הפקדונות בבנק) בהשוואה ל 543 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015.

[לפרטים נוספים ראה דוח על הסיכונים המוצג באתר אינטרנט של הבנק.](#)

יחס מימון יציב (NSFR)

בנוסף הבנק עוקב אחר נזילות ארוכת הטווח באמצעות מודל יחס מימון יציב בהתאם לעקרונות מודל ה-NSFR (Stable Funding Ratio) בהוראות באזל III בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 342. יחס המימון היציב עמד ביום 31 בדצמבר 2016 על 112%.

יחס קצר ארוך

מבנה המאזן של הבנק כולל שימושים ארוכים יחסית. כ- 70% מתיק האשראי הינו אשראי לדיר המאופיין בתקופות לפדיון ארוכות. מנגד, התקופה לפירעון של המקורות קצרה יותר. ליום הדוח פער המח"מ בין הנכסים וההתחייבויות הכספיות על פי לוחות הסילוקין הינו כ-3 שנים. אולם, פער זה אינו לוקח בחשבון מרכיבים התנהגותיים כגון פירעונות מוקדמים ומח"מ אפקטיבי של המקורות והשימושים, אשר מקטינים באופן מהותי את הסיכון.

בנוסף, מדיניות הבנק שמה דגש על גיוס מקורות יציבים ממשקי בית. כ-77% מפקדונות הציבור של הבנק הינם של אנשים פרטיים. וכ-77% מפקדונות הציבור הינם בסכום של עד 5 מיליוני ש"ח.

הבנק מנהל את פער המח"מ בין הנכסים והתחייבויות שלו באופן שוטף, על-ידי מודלים ייעודיים לכימות היקף החשיפה. לצורך ניהול סיכון קצר ארוך קבע דירקטוריון הבנק מספר מגבלות, ביניהן:

תקרה להיקפי גיוס שנתיים נדרשים בחמש השנים הקרובות, מגבלה על ההפסד המרבי בתרחיש של עליית מחיר הפיקדונות, רצפה ליחס פיקדונות ממשקי בית מסך הפקדונות וכו'.

סיכון המימון

הבנק קבע לעצמו מדיניות ארוכת טווח של הרחבת גיוס המקורות, תוך הגדלת משקל המקורות ממשקי בית מסה"כ פיקדונות הציבור, ושמירה על יכולת גיוס המקורות מלקוחות מוסדיים. גיוס פיקדונות לזמן ארוך נעשה בהתייחס להיקף ביצועי אשראי חדש לזמן ארוך. בנוסף, הבנק, באמצעות החברה הבת ירושלים מימון והנפקות, מגייס פיקדונות על פי צרכי הגיוס של הבנק וכתבי התחייבות נדחים על פי צרכי ההון שלו.

הבנק פועל להשגת היעדים באמצעות גיוון סל המוצרים והתאמתו לצרכי הלקוחות והתנאים המשתנים בשוק. בנוסף, עורך הבנק מבצעים לציבור המפקידים באמצעות פרסום באמצעי התקשורת השונים ודיוור ישיר ללקוחות קיימים ופוטנציאליים. הבנק גם מציע שירות בנקאות במערכת סגורה המאפשר גיוס כספים מלקוחות כל הבנקים כמפורט להלן. לבנק יכולת לקבל הלוואה Overnight מבנק ישראל כנגד שיעבוד ניירות ערך במקרי חירום. כמו כן הבנק יכול דרך עסקאות SWAP להעביר נזילות ממט"ח לשקלים ולהיפך.

הבנק מעריך באופן שוטף את יכולת ההישענות שלו על כל מקור מימון ופועל בהתאם להערכות אלו. בחינה מעמיקה של זמינות מקורות המימון תיערך אחת לשנה במסגרת ההכנה לדיון במדיניות ניהול הסיכונים.

להלן פרטים אודות שיעבוד מזומנים וניירות ערך:

31 בדצמבר 2016			
לא משועבד	משועבד כבטוחה	ערך במאזן	
במיליוני שקלים			
2,502.9	19.1	2,522.0	מזומנים ופיקדונות בבנקים
1,121.1	313.4	1,434.5	ניירות ערך
31 בדצמבר 2015			
לא משועבד	משועבד כבטוחה	ערך במאזן	
במיליוני שקלים			
2,041.7	30.2	2,071.9	מזומנים ופיקדונות בבנקים
1,372.9	406.6	1,799.5	ניירות ערך

[לפירוט אודות השיעבודים ראה ביאור 27 לדוחות הכספיים.](#)

[לפרטים נוספים ראה דוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.](#)

3.4 סיכון תפעולי

תיאור הסיכון, מדדים כמותיים לחשיפה לסיכון וסקירה של אופן ניהולו

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות, או אירועים חיצוניים. הגדרת הסיכון כוללת סיכונים משפטיים אך היא איננה כוללת סיכונים אסטרטגיים או סיכונים מוניטין. הסיכונים התפעוליים גלומים בכל הפעילויות הבנקאיות השונות ומובנים בכל תהליכי העבודה בבנק. הבנק פועל במגוון פעילויות פיננסיות וחשוף לסיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים טכנולוגיים המידע, המשכיות עסקית ואבטחת מידע. הסיכון התפעולי יוצר השלכות גם על סיכונים אחרים כגון סיכונים אשראי וסיכונים שוק.

לתיאור נרחב של מסגרת העבודה לניהול ובקרת סיכון התפעולי [ראה את דו"ח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים](#).

מוקדי הסיכון התפעולי

הסיכונים התפעוליים המהותיים עימם מתמודד הבנק הם סיכונים המצויים בכל גוף פיננסי. בשנים האחרונות התרבו הסיכונים מבחוח, בעיקר בהיבט סיכונים סייבר והבנק משקיע משאבים רבים להגנת משאבי הבנק מפני גורמים עוינים ופועל עפ"י הנחיות בנק ישראל תוך סיוע של יועצים חיצוניים. להלן מוקדי הסיכון העיקריים:

- סיכונים סייבר ואבטחת מידע.
- המשכיות עסקית והתאוששות מאסון.
- כשל מערכות.
- מעילות והונאות.

הפחתת הסיכון התפעולי

הבנק מקיים מסגרת מקיפה של תהליכים ושיטות על מנת להקטין את החשיפה להפסדים הנובעים מסיכונים תפעוליים. מסגרת זו כוללת, בין היתר, את האמצעים הבאים:

- כל הפעילויות המבוצעות בסניפים ובהנהלה מעוגנות בנהלים המבוססים על הוראות בנק ישראל, הניסיון המצטבר בבנק ובסיוע יועצים/מומחים חיצוניים. זאת על מנת לשפר ולייעל את שיטות העבודה, תהליכי הבקרה הפנימיים ולמנוע טעויות אנוש.
  - הקטנת החשיפה התפעולית באמצעות נקיטת אמצעי בקרה מתמשכים ודרישה לביצוע בקרה כפולה בכל תהליך בו קיים סיכון תפעולי מהותי.
  - ביצוע בקרות רוחביות על תחומי פעילות שונים בהתאם לסיכון הטמון בתהליך, תוך דגש על תהליכים בהם לא מתקיימת בקרה כפולה בתהליך.
  - ביצוע סקרי סיכונים תפעוליים וסקר מעילות והונאות וגיבוש תוכניות להפחתת הסיכונים שזוהו בסקר.
  - הטמעת תרבות ארגונית לניהול הסיכון התפעולי והגברת המודעות אליו בקרב העובדים.
  - יישום תהליך אישור טרם הפעלת כל מוצר/פעילות/תהליך חדש - המחייב ביצוע סקר סיכונים מקיף, בניית תוכנית הפחתה מותאמת לרמת הסיכון, ואישור כל מוצר חדש מהותי בפורום ניהול סיכונים בראשות המנכ"ל ובוועדת ניהול סיכונים הדירקטוריונית.
  - איסוף מידע על אירועי הפסד או כמעט הפסד וביצוע הפקות לקחים - הבנק אוסף נתונים על אירועי כשל תפעולי שאירעו וגרמו לנזק תפעולי בפועל או שהיה בהם פוטנציאל להפסד תפעולי. באירועים מהותיים או רוחביים מבוצע תחקיר והפקת לקחים של כל הגורמים המעורבים. הנהלת הבנק והדירקטוריון מקבלים דיווח על אירועים תפעוליים בהם נגרם הפסד ואירועים בהם היה פוטנציאל להפסד.
  - מפת הסיכונים התפעוליים, תוכנית הפחתה של הסיכונים ודיווח אירועי הפסד וכמעט הפסד - מנהלים במערכת ייעודית לניהול הסיכונים התפעוליים.
  - מינוי רפרנטים חטיבתיים לניהול סיכונים תפעוליים - לשם שיפור והטמעה של ניהול הסיכון התפעולי בכל יחידות הבנק.
- מדי רבעון מדווח להנהלה ולדירקטוריון מסמך סיכונים עבור סיכונים תפעוליים במסגרתו דיווח על אירועי הכשל שאירעו בתקופת הדוח, מוקדי הסיכון הקיימים, כולל סיכונים IT, סייבר ואבטחת מידע, המשכיות עסקית ומצב ההתקדמות בישום תכנית הפחתה.

על מנת להפחית את הסיכונים התפעוליים להם הבנק חשוף, רוכש הבנק מידי שנה ביטוח אחריות מקצועית וכן ביטוח נכסים. החל משנת 2015 רוכש הבנק גם ביטוח סייבר אשר מקנה כיסוי ביטוחי מורחב לנזקים בגין פשעי מחשב ולכשלים בתחום הטכנולוגי.

סיכוני IT, הגנת הסייבר ואבטחת מידע

טכנולוגיית המידע הינה מרכיב מרכזי בתפעול ובניהול תקין של הבנק. סיכוני טכנולוגיית המידע נובעים מפעילותן השוטפת של מערכות המידע של הבנק, תהליכי טכנולוגיית המידע רוחביים ופיתוח פעילויות חדשות (פרוייקטים ומערכות). סיכוני טכנולוגיית המידע כוללים גם סיכוני סייבר ואבטחת מידע וסיכוני בנקאות בתקשורת, אשר עלולים להשפיע על תהליכים עסקיים ו/או תפעוליים בבנק. מנהל חטיבת המשאבים אחראי על ניהול סיכוני טכנולוגיית המידע בבנק.

הגנת הסייבר ואבטחת מידע:

הבנק, כמו יתר הבנקים במערכת הבנקאית בישראל חשופים להתקפות סייבר ותקריות קיברנטיות. זהו אחד הסיכונים הלא פיננסיים המהותיים אליהם חשופים הבנקים בשל אפשרות תקיפת הסייבר על מערכות IT של הבנק ואתרי הבנק, אשר עשויה לגרום לפגיעה ביכולת להמשיך לספק שירות או לגרום עיכוב במתן שירות, גניבת נתוני הלקוחות ופגיעה במוניטין הבנק.

הבנק הרחיב בשנתיים האחרונות את יחידת הגנת הסייבר ואבטחת מידע ומשפר באופן תמידי את תחום אבטחת מידע כולל הערכתו ליישום הוראת בנק ישראל נב"ת 361 להגנת הסייבר. קימת הפרדת אנשי אבטחת מידע מאנשי התשתיות. הבנק פועל באופן תמידי להפחתת סיכוני סייבר ומשקיע משאבים רבים בתחום של הגנת הסייבר ואבטחת המידע החל מהטמעה של מוצרי אבטחת מידע, ביצוע בקרות, ביצוע סקרי סיכונים, סקרי אבטחה וחדירות ועוד. כל מוצר חדש או שינוי בתהליך/פעילות/מוצר קיים עובר בדיקות מקיפות של אבטחת מידע.

בשנתיים האחרונות נקנו והוטמעו בבנק כלים חדשים להתגוננות בפני התקפות קיברנטיות ונגנקטים אמצעי ההגנה בפני דלף מידע ושמירת נתוני הלקוחות. בנוסף, לבנק קיימים שני עותקי שמירה של נתונים ואתר מחשב חלופי, אשר נועדו לאפשר לבנק את המשכיות העסקית וחזרה לפעילות תקינה תוך זמן קצר. כמו כן, הבנק נוקט הסדרי ביטוח בפני נזקים אפשריים בגין תקריות קיברנטיות. [לפרטים בדבר ארוע סייבר שהתרחש בשנת 2016 ראה ביאור 35 לדוחות הכספיים.](#)

סיכוני טכנולוגיית המידע:

הבנק פועל באופן תמידי לפיתוח ושיפור מערכות המידע שלוומנהל בצורה מתודולוגית את סיכוני טכנולוגיית המידע. קיים סט נהלים ומתודולוגיית עבודה המהווים תשתית טובה למעקב ובקרה על סיכוני טכנולוגיית המידע. הבנק מחזיק מפת סיכוני טכנולוגיית המידע וקיימת תוכנית עבודה רב שנתית של ריענון הסקרים לזיהוי והערכת סיכוני IT. בכל הפרוייקטים המרכזיים שבפיתוח מתנהל תהליך סדור של ניהול סיכונים על פי מתודולוגיה אחידה. לכל פרויקט מתקיימות ישיבות סיכוני פרויקט אחת לחודש בשיתוף אנשי מערכות מידע, הגורמים העסקיים, ומנהלת סיכונים תפעוליים. מתנהל מעקב סדיר אחר כלל הסיכונים המזוהים של טכנולוגיות המידע. הבנק מתחזק באופן קבוע אתר מחשב משני המהווה אתר גיבוי, אתר חליפי, במקרה של כשל באתר המחשב המרכזי של הבנק.

ניטור ובקרה - הניטור והבקרה על זמינות המערכות מהווים נדבך חשוב באיתור תקלות לפני התרחשותן וביצוע פעולות למניעת הכשל. בבנק קיימת מערכת שליטה ובקרה המאפשרת איתור וזיהוי מהיר של תקלה לפני או בעת התרחשותה ויכולת לבצע דיאגנוסטיקה מהירה, הבנת מהות התקלה ותיקונה בזמן קצר.

מדדים לחשיפה לסיכון תפעולי

הבנק הגדיר את תאבון (סובלנות) הסיכון עבור סיכונים תפעוליים. ההגדרה כוללת מגבלה על שיעור סיכון גבוה מתוך כלל הסיכונים (כלומר כמה סיכונים גבוהים הבנק מוכן להכיל), מגבלה על הפסד כספי שנתי בגין סיכונים תפעוליים, מגבלה על הנזק בגין תרחיש קיצון תפעולי. ברמה פרטנית הוגדרה מגבלה על תלונות ציבור, ומגבלה על זמינות המערכות המשפיעות על השירות ללקוח.

מבוצע מעקב שוטף אחר העמידה במגבלות אלה והבנק עומד בהן.

[לפרטים נוספים ראה דוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.](#)

3.5 סיכונים אחרים

המשכיות עסקית

במטרה לשמור על הרציפות העסקית, השרידות והמשכיות הפעילות של הבנק לאחר ארוע של אסון או תקלה, ובהתאם להוראת בנק ישראל 355 בנושא ניהול המשכיות עסקית, הבנק מנהל תכנית רציפה להיערכות לחירום והמשכיות עסקית לרבות היבטי החשיפה וניהול הסיכונים. מערך המחשוב של הבנק מושתת על שני אתרי מחשוב - אתר ראשי במטה הבנק בקרית שדה תעופה, ואתר חלופי באמצעות HOSTING בבניין IBM בנתניה.

נושא המשכיות העסקית מנוהל תחת יחידת תכנון בקרה ו-OCIO בחטיבת המשאבים ובהתאם להוראות בנק ישראל בנב"ת 355 בנושא המשכיות עסקית.

סיכונים משפטיים

הגדרת הסיכון המשפטי הינה - סיכון הנובע מהפוטנציאל להפסד כתוצאה מהפרה של חוקים, תקנות, או הוראות גולציה, או כתוצאה מזכויות או חובות של הבנק שאינן מבוססות כנדרש; הסיכון חל גם כאשר ישנם חוזים ללא יכולת אכיפה, תביעות משפטיות, או שיקול דעת מוטעה, אשר עלולים להקשות על מימוש או לפגוע בזכויות הבנק.

הסיכון המשפטי עלול לנבוע מתשתית משפטית לקויה או שגויה אשר בהסתמך עליה נתן הבנק שירות ללקוח, קיבל שירות מספק ו/או קיבל בטוחה מלקוח או מצד שלישי כגון: התקשרות שאינה מגובה בהסכם נאות, בטוחה שאינה ניתנת למימוש כתוצאה מפגם ביצירתה או ברישומה, או מכיוון שהבטוחה נגנבה או איבדה את ערכה וכד'.

בנוסף, עלול להיווצר לבנק סיכון משפטי כתוצאה מגורמים חיצוניים אשר אינם תלויים בבנק, כגון: שינוי הוראות חוק, תקנות או הוראות פיקוח שונות (הוראות המפקח על הבנקים, הוראות רשות ניירות ערך, הרשות לאיסור הלבנת הון וכד'), או פסיקה חדשנית של בית המשפט לפיה נדרש הבנק לפעול בנושא מסוים באופן שונה מהאופן בו נהג לפעול עד למתן אותה פסיקה.

הסיכונים המשפטיים הינם חלק ממכלול הסיכונים התפעוליים אליהם חשוף הבנק. עו"ד שרית ויסטוך, סמנכ"ל והיועצת המשפטית, היא הממונה על ניהול הסיכונים המשפטיים של הבנק, ונעזרת לשם כך בעובדי המחלקה המשפטית של הבנק. הסיכון המשפטי והרגולטורי מנוהל בבנק בצורה מוסדרת ומובנית, המעוגנת בנהלים ומדיניות כתובים במטרה למזער עד למינימום האפשרי את התממשותם של סיכונים אלו ולמזער את הנזקים הנגרמים לבנק במקרה וסיכון כזה אכן יתממש בפועל.

לפי מדיניות הבנק ונהליו כל סוגיה משפטית העולה במסגרת ניהול עסקי הבנק מועברת לטיפול המחלקה המשפטית (כל אחד בתחום אחריותו). כל תביעה, הליך משפטי, או איום בתביעה המגיעים אל מי מעובדי הבנק מועברים לטיפול המחלקה המשפטית, כל פניה של לקוח לעובד בנק בשאלה משפטית מופנית למתן מענה על-ידי המחלקה המשפטית או בסיועה. נכון ליום 31 בדצמבר 2016, לבנק אין חשיפה מהותית בגין תביעות שהוגשו נגדו אשר ההסתברות להתממשותן אינה קלושה למעט האמור בסעיף 6 בביאור 26 לדוחות הכספיים בדבר תובענה שאושרה כיצוגית כנגד כלל בטוחה.

[לפרטים נוספים אודות התממשות הסיכונים המשפטיים ראה ביאור 26 לדוחות כספיים.](#)

סיכון מוניטין

סיכון המוניטין הוא סיכון להפסד הנובע מפגיעה בשמו הטוב של הבנק או פגיעה בהערכה חיצונית של יכולותיו הבנקאיות או של איתנותו הפיננסית. סיכון כזה עלול להיגרם כתוצאה מגורמים בתוך הבנק כגון: כשל תפעולי של מערכות בבנק, כשלים במניעת אירועים הקשורים להלבנת הון, מעילה והוואגה של עובדים וכד', או כתוצאה מגורמים שהינם חיצוניים לבנק כגון: משבר כלכלי בארץ או בעולם, כשלים בבנקים אחרים, תובענה ייצוגית וכד'.

סיכון המוניטין מתאפיין בשני גורמי סיכון עיקריים - סיכון מדרגה ראשונה וסיכון מדרגה שנייה. סיכון מדרגה ראשונה הינו סיכון מוניטין טהור הנובע מהתממשות סיכון המנוהל בבנק ופוגע ברווחי הבנק. למשל, סיכון האשראי, שהינו סיכון מדרגה ראשונה, יכול לגרום להפסד מעצם התממשות תרחיש לפיו לווים מסוימים לא יפרעו את חובם לבנק. סיכון מדרגה שנייה הינו סיכון הנובע מהתממשות סיכונים אחרים. למשל, התממשות סיכון תפעולי של גניבה בהיקף גדול יכול להוביל לירידה במוניטין (וזאת ללא קשר להפסד מהגניבה עצמה) המתבטאת בירידה ברווחי הבנק.

בין גורמי הסיכון, נכללים גם מספר סיכונים נוספים כגון הסיכון התפעולי, סיכון הציות והסיכון האסטרטגי.

ניהול סיכון המוניטין מתחלק לשניים: מניעת הסיכון, וניהול הסיכון לאחר התממשות אירוע או אינדיקציות להתממשות אירוע.

ברמת מניעת הסיכון תופס סיכון המוניטין מקום מרכזי בהתנהלות הבנק. התיאבון לסיכון, הנהלים, המגבלות, ותחומי הפעילות מכוונים באופן ברור לצמצום החשיפה לסיכון המוניטין. הבנק מבצע ניטור לסיכון מוניטין באמצעות מעקב אחר נושאים מרכזיים המשקפים את המוניטין שלו, כגון פרסומים במדיה הכתובה והאלקטרונית, תלונות ציבור, תביעות לקוחות ועוד.

מדיניות הבנק בניהול הסיכונים מגדירה שלושה סוגי אירועים שעשויים להיות אירועי סיכון:

1. אירועים צפויים שניתן להיערך אליהם מראש.
  2. אירועים "מתגלגלים" שמתפתחים בהדרגה ועשויים להיפך לאירוע סיכון מוניטין.
  3. אירועים לא צפויים מראש המתרחשים בפתאומיות.
- הטיפול בכל אירוע סיכון מנוהל ומרכז על-ידי דוברות הבנק בשיתוף עם מנהלת מטה מנכ"ל אסטרטגיה ושיווק כאשר ביחס לכל אחד מסוגי האירועים האמורים, הוגדרו דרכי פעולה וזהות הגורמים הרלוונטיים הנוספים שיעבדו מולם.

סיכוני הציות

סיכון הציות הינו הסיכון שעל תאגיד תוטל סנקציה חוקית או רגולטורית, הפסד פיננסי מהותי או פגיעה במוניטין כתוצאה מכישלון שלו לציית

למכלול הוראות החקיקה והרגולציה החלות על הבנק.

התחולה הרחבה של אחריות קצין הציות הינה בתוקף החל מיום 1 בינואר 2016, בהתאם לתיקון להוראת ניהול בנקאי תקין בנושא זה (הוראה מס' 308), אשר שינה את תפיסת ניהול סיכון הציות בבנק באופן משמעותי ויצר אתגרי ניהול, בקרה ושליטה מורכבים החל מרמת ההנהלה והדירקטוריון ועד למנהלי המוצרים והגורמים העיסוקיים, תוך שהוא מטיל חובת בקרה ופיקוח על ההנהלה והדירקטוריון. בשנים האחרונות בנקים בעולם ספגו עיצומים משמעותיים בגין אי ציות להוראות רגולציה שונות וניהול סיכון הציות הפך מורכב יותר מבעבר. הבנק התאים את התנהלותו לאמור בתיקון להוראה. במסגרת האכיפה הפנימית, מנוהל סיכון ה-FATCA.

על פי הוראות תקנות ה-FATCA, הבנק מינה Responsible Officer (RO) אשר אחראי על הטמעת התקנות בבנק, להוות איש הקשר מול רשויות המס ולתת הצהרות שונות בשם הבנק. דירקטוריון הבנק קבע כי ה-CRO של הבנק ישמש גם כ-RO לעניין ה-FATCA.

דיווח של המוסדות הפיננסיים בישראל לרשות המיסים בוצע ביום 20 לספטמבר 2016 בגין יתרות סוף שנה של החשבונות ברי דיווח לשנים 2014 ו-2015. הבנק העביר את המידע לרשויות המיסים בישראל בהתאם להוראות החוק והתקנות...

במרץ 2015 הוציא המפקח על הבנקים חוזר בנושא "ניהול סיכונים הנובעים מפעילות חוצת גבולות של לקוחות" CROSS BORDER. חוזר זה טומן בחובו חובות המוטלות על התאגיד הבנקאי בכל הנוגע לחביות המס של לקוחותיו. האחריות לניהול סיכוני ה-CROSS BORDER מוטלת על מנהל הסיכונים הראשי, כחלק מיישום ההוראה הוקם בבנק מרום לניהול סיכון חוצה גבולות בראשות מנהל הסיכונים הראשי, נבנתה מדיניות לניהול סיכון חוצה גבולות, נקבעו כללים לזיהוי לקוחות בעלי סיכון גבוה ונבנתה תכנית עבודה.

בעקבות פרסום חוק ייעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, אומץ בבנק ירושלים מנגנון אכיפה מנהלית, אשר חוסה תחת דיני ניירות ערך ואומץ גם בתחומים נוספים כגון שוק ההון (ביטוח), דיני עבודה, הגבלים עסקיים, הגנת הפרטיות, סיכונים סביבתיים ושימוש עובדים ברשתות חברתיות.

בהתאם לעקרונות שהותוו על-ידי רשות ניירות ערך, גיבש הבנק תוכנית אכיפה פנימית מקיפה אשר נועדה למזער את חשיפת הבנק לסיכון כי יוטלו על הבנק סנקציות כספיות או אחרות בגין אי ציות של הבנק ו/או עובדיו להוראות הדינים החלים עליו.

ניהול סיכוני הציות בבנק מתבצע ע"י קצין הציות, הכמוף ישירות למנהלת חטיבת הסיכונים, שהינו חבר הנהלת הבנק (החל מיום 9 בפברואר 2017 הוכפף קצין הציות למנהלת האגף ליעוץ משפטי ציות ואכיפה, שהינה חברה בהנהלת הבנק).

סיכוני הלבנת הון ומימון טרור

סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן: "הלבנת הון") הינם הסיכונים להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרום

התממשות של סיכון מוניטין. במסגרת פעילותו חשוף הבנק לסיכויי הלבנת הון ומימון טרור. חשיפתו זו מתמקדת הן בשלב פתיחת החשבון והן במהלך ניהול החשבון. הבנק עשוי להיחשף לגורמים המעוניינים "לנצל" לצורך הלבנת כספים שמקורם בעבירות שהוגדרו "כעבירות מקור" בחוק איסור הלבנת הון והן לצורך מימון טרור באמצעותו.

על הבנק חלות הוראות שונות במסגרת מניעת הלבנת הון ומימון טרור הכוללות, בין היתר, החוק לאיסור הלבנת הון, החוק לאיסור מימון טרור, צו איסור הלבנת הון, תקנות איסור מימון טרור, הוראת ניהול בנקאי תקין 411, חוזרים שונים ועוד.

תיקון מס' 14 לחוק איסור הלבנת הון- ביום 7 באפריל 2016 פורסם תיקון מס' 14 לחוק איסור הלבנת הון, אשר קובע כי עבירות מס חמורות יוכרו כעבירות מקור לפי חוק איסור הלבנת הון ויחולו עליהן הסנקציות הקבועות בחוק זה, ובכלל זה ענישה מחמירה יותר (עד עשר שנות מאסר) ואפשרות לחילוט רכוש. עוד נקבע בתיקון לחוק כי סמכויות החקירה של רשות במיסים יורחבו, וניתן יהיה להעביר מידע ישירות מהרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור לרשות המיסים. הבנק פועל בהתאם להוראות התיקון.

ניהול הסיכון בבנק מתבצע ע"י קצין הציות, הדירקטוריון והנהלת הבנק קבעו נהלים ומדיניות בנושא של איסור הלבנת הון ומימון טרור. הנחיות קצין הציות הינן בהתאמה ובכפוף להוראות החוק. תפקידיו כוללים, בין היתר, ביצוע בקרות אחר דיווחים על פי סוג וגודל הפעולה ודיווחם לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, העברת דיווחים על פעולות בלתי רגילות לרשות לאיסור הלבנת הון, ביצוע בקרות שונות על פעילות בחשבונות שונים על פי הפרופיל שלהם, מתן ייעוץ שוטף לסניפים בתחום זה ובביצוע הדרכות המותאמות לעובדים השונים בבנק, על פי תפקידיהם.

לשם יישום החוק והטמעה דווקנית של הוראותיו, מינה הבנק נאמני ציות המשמשים גם כנאמני איסור הלבנת הון בסניפים ובמטה (להלן: "הנאמן"), אשר מהווים כתובת מקצועית ראשונה לעובדי הסניף או היחידה בהם הם עובדים בנושא מניעת הלבנת הון ומימון טרור, ומשמשים כגורם.

השפעת גורמי הסיכון על עסקי התאגיד הבנקאי

הבנק נדרש, כמו יתר התאגידים הבנקאיים, לכלול טבלת גורמי סיכון בכל אחת מהקטגוריות המפורטות להלן, ולהעריך את השפעתו של כל גורם סיכון על עסקיו. במסגרת הערכות אלו יש לאמוד הן את פוטנציאל החשיפה או הנזק כתוצאה מהתרחשות של אירוע מסוים והן את ההסתברות שאותו אירוע אכן יקרה. כמו כן, להלימות הבקרה לסביבת הסיכון, כמו ליתר הפעולות שעושה הבנק לצורך ניהול הסיכון, יש השפעה על רמת החשיפה לסיכון. לפיכך, הערכת הסיכונים המפורטת בטבלה להלן הינה הערכה סובייקטיבית של הבנק את השפעת הסיכון השיורי על עסקיו.

הבנק מבצע הערכת סיכון הן איכותית והן כמותית במסגרת תהליך ה-ICAAP. במסגרת זו הסיכונים מכומתים ונקבעות הקצאות הון (הן לנדבך 1 והן לנדבך 2) לסיכונים השונים. הקצאות הון מבטאות הפסד פוטנציאלי בהתממשות תרחיש קיצון ובכך מאפשרות הערכת סיכון איכותית המתבססת על הערכה כמותית. להלן ריכוז השפעת גורמי הסיכון על עסקי התאגיד הבנקאי

גורם הסיכון	השפעת הסיכון
1	<p>השפעה כוללת של סיכונים אשראי</p> <p>סיכון הנובע מכך שהלווה לא יעמוד בהתחייבויותיו לבנק על פי הסכם. הרעה ביציבותם של הלווים השונים ו/או ביכולתם לפרוע את האשראי עלולה להשפיע לרעה על שווי נכסי הבנק ועל רווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות מדיניות האשראי בבנק ומגבלות חשיפה לגבי סוגי לוויים שונים במגזרי הפעילות השונים.</p>
1.1	<p>סיכון בגין איכות לוויים וביטחונות</p> <p>סיכון הנובע מהרעה באיכות הלוויים ו/או בשווי הביטחונות שהועמדו כבטוחה לאשראי לבנק, העלולים להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי, ולפיכך על שווי נכסי הבנק ורווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות הגדרה ברורה של מדיניות האשראי, הקפדה על תהליך חיתום, והגבלת פעילות לסוגי לוויים ספציפיים במגזרי הפעילות והמוצרים השונים.</p>
1.2	<p>סיכון בגין ריכוזיות ענפית</p> <p>סיכון הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללוויים המשותיכים לענף משק מסוים ביחס לתיק האשראי. הרעה בתוצאות הפעילות העסקית של אותו ענף משק, יכולה להביא לפגיעה ביכולת ההחזר ו/או בשווי הביטחונות שניתנו על-ידי חלק מהלוויים המשותיכים לענף זה וכתוצאה מכך להשפיע לרעה על שווי נכסי הבנק ורווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות המגבלות של בנק ישראל לעניין זה ואלו של הדירקטוריון באשר להיקף חשיפה מקסימאלי לענפי המשק השונים. הבנק אינו חורג מהמגבלות האמורות.</p>
1.3	<p>סיכון בגין ריכוזיות לוויים/קבוצת לוויים</p> <p>סיכון הנובע מהרעה במצבו של לווי גדול או של קבוצת לוויים גדולה (יחסית לתיק האשראי) שכתוצאה מכך עלולה להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי, ועל שווי נכסי הבנק ורווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות המגבלות של בנק ישראל ושל הדירקטוריון על היקף חשיפה מקסימאלי ללווי ולקבוצת לוויים. כן מתקיימת בקרה שוטפת על עמידה במגבלות אלו. הבנק אינו חורג מהמגבלות האמורות.</p>
2	<p>השפעה כוללת של סיכונים שוק</p> <p>סיכון הנובע משינויים של מחירים או שערים בשווקים הפיננסיים או של פרמטרים כלכליים אחרים, המשפיעים על שווי הנכסים או ההתחייבויות של הבנק, ועלולים להביא לשחיקת הון שלו או לפגוע ברווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע לגבי כל סיכון בנפרד כמפורט להלן, וכן במרוכז באמצעות מודל ה-VaR.</p>

השפעת הסיכון	גורם הסיכון
נמוכה	<p>2.1 סיכון ריבית</p> <p>סיכון הנובע מההבדל שבין רגישות שווי הנכסים לשינויים לא צפויים בשיעורי הריבית לבין רגישות זו של ההתחייבויות - שינויים העלולים להביא לשחיקת ההון של הבנק. כתוצאה מהחשיפה לריבית בבסיסי ההצמדה השונים עלולה להיגרם ירידה עתידית (לאורך חיי הנכסים או ההתחייבויות) בהכנסות המימון.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, בהתאם להערכות לגבי משתני השוק ובכפוף למגבלות על רגישות מהתזרים הפיננסי הנקי המהוון של הבנק לתרחיש של שינוי בעקומי הריבית השקלית והריבית הצמודה למדד. מגבלות החשיפה מבוקרות באופן שוטף.</p>
נמוכה	<p>2.2 סיכון אינפלציה</p> <p>סיכון הנובע משינויים בקצב האינפלציה העלולים לגרום להפסד בשווי של ההפרש הכלכלי בין הנכסים לבין ההתחייבויות (ההון הפיננסי הפעיל) במגזר הצמוד למדד.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, בכפוף למגבלות על גובה ההון הפיננסי הפעיל, תוך התחשבות בשינויים החלים בנתונים כלכליים רלוונטיים בהתאם לתנאי השוק. מגבלות החשיפה מבוקרות באופן שוטף.</p>
נמוכה	<p>2.3 סיכון שערי חליפין</p> <p>סיכון הנובע משינויים בקצב האינפלציה העלולים לגרום להפסד בשווי של ההפרש הכלכלי בין הנכסים לבין ההתחייבויות (ההון הפיננסי הפעיל) במגזרי המט"ח והצמוד למט"ח.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, בכפוף למגבלות על גובה ההון הפיננסי הפעיל, תוך התחשבות בשינויים החלים בנתונים כלכליים רלוונטיים בהתאם לתנאי השוק. מדיניות הבנק היא להימנע ככל האפשר מחשיפה לסיכונים שער החליפין בין מטבעות החוץ השונים. מגבלות החשיפה מבוקרות באופן שוטף.</p>
נמוכה	<p>2.4 סיכון מחירי מניות ואג"ח</p> <p>סיכון הנובע מירידת ערך של המניות והאג"ח שהבנק מחזיק.</p> <p>לבנק תיק ניירות ערך שמרביתו אג"ח ממשלתי ומיעוטו אג"ח קונצרני. מדיניות הבנק אינה מאפשרת פעילות משמעותית במניות (בין לצרכי מסחר לבין צרכי השקעה). שיעור ההחזקה (לרבות החזקה עקיפה) של הבנק במניות ובמדדי מניות הינו זניח.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע באמצעות מגבלות על סכום ההשקעות, אופיין, סחירותן, מח"מ התיק וגובה ההפסד הצפוי מהשקעות אלו. המגבלות מתנהלות הן באמצעות מודל ה-VaR והן באמצעות תרחישי קיצון.</p>
נמוכה	<p>3 סיכון נזילות</p> <p>סיכון הנובע מאי-הוודאות לגבי זמינות המקורות והיכולת לגייסם (כלי להשפיע השפעה חריגה על המחירים) ולגבי היכולת לממש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. במצבי ביקוש והיצע חריגים בשווקים הפיננסיים עלולה להיווצר עלות בלתי מתוכננת של גיוס המקורות העלולה להשפיע על הכנסות המימון.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות הרחבת בסיס המפקידים והקטנת הישענות על מפקידים גדולים, הארכת מח"מ המקורות ושמירה על רמת נזילות גבוהה. לבנק מערכת בקרה המבוססת על מודל פנימי הבוחן מספר תרחישים. כמו כן בוחן הבנק, לאורך זמן, את התנהגות לקוחותיו אשר עשוי להיות לה השפעה על החשיפה לסיכון זה.</p>

השפעת הסיכון	גורם הסיכון
בינונית	<p>4 סיכון תפעולי</p> <p>סיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות, או אירועים חיצוניים. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות סקר סיכונים תפעוליים, כתיבת נהלים, יישום בקרות והטמעת מערכות בנושאים להם השפעה על החשיפה לסיכון כגון משאבי אנוש, אבטחת מידע, תהליכים וכדומה. בבנק קיים תהליך סדור לאישור טרם הפעלת כל מוצר/פעילות/תהליך חדשים, הכולל בחינת הסיכונים ויישום בקרות הולמות. הבנק מקיים מעקב אחר אירועי הפסד וכמעט הפסד תפעוליים לצורך הפקת לקחים ושיפור הבקרה.</p>
בינונית	<p>5 סיכונים טכנולוגית המידע</p> <p>סיכון הנובע מכשל בפעילותם השוטפת של מערכות המידע של הבנק המורכבות מתהליכי העבודה המתבצעים ביחידות המחשוב השונות או מפעילות שוטפת של מערכת ו/ או רכיב תשתית של חומרה או תוכנה. לרבות, סיכונים אבטחת מידע וסיכונים בנקאות בתקשורת, אשר עלולים להשפיע על תהליכים עסקיים ו/או תפעוליים בבנק.</p>
בינונית	<p>6 סיכונים אבטחת מידע וסייבר</p> <p>סיכון לפגיעה בנכס מהותי של הבנק באמצעות התקפה דרך מרחב הסייבר, כולל חשיפת מידע (זליגה), זמינות המידע (השביתה), מהימנות ושלימות המידע (שיבוש). ניהול סיכונים אבטחת מידע בבנק תומך במענה לאיומים ולסיכונים ובשמירה על נכסי המידע ומערכות טכנולוגיות המידע של הבנק.</p>
נמוכה	<p>7 סיכון משפטי</p> <p>סיכון הנובע מאירועים בלתי צפויים כגון תביעות משפטיות, לרבות תביעות ייצוגיות, חוסר יכולת לאכוף חוזים, או פסיקות של ערכאות משפטיות לרעת הבנק העלולים לגרום לפגיעה ברווחיות הבנק. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות בקרות משפטיות ומערך ייעוץ משפטי פנימי וחיצוני. ניסיון העבר מלמד שאירועים כאמור לא חשפו את הבנק להפסדים משמעותיים.</p>
נמוכה	<p>8 סיכון רגולטורי</p> <p>סיכון רגולטורי הינו סיכון קיים או עתידי להכנסות והון הבנק העלול להיווצר משינויים ברגולציה או בחקיקה שיש בהם להשפיע באופן מהותי על פעילות הבנק והחובות המוטלות עליו. הבנק, כתאגיד בנקאי וכחברה ציבורית כפוף להוראות רגולטוריות רבות הבאות לידי ביטוי בחקיקה, חקיקת משנה, ומדיניות והוראות ביצוע של רשויות וגופי פיקוח שונים.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות קיום מעקב שוטף אחר הצעות ותזכירי חוק, הוראות חוק, וטיוטות והוראות של הרגולטורים השונים (הפיקוח על הבנקים, רשות ני"ע, הרשות לאיסור הלבנת הון, הרשות למידע וטכנולוגיה במשרד המשפטים, וכד'). כמו כן, מתבצע מעקב אחר פסיקה חדשה של ערכאות המשפט השונות בישראל. בכדי לוודא שלמות ההוראות לגביהן מבוצע המעקב, מנויה המחלקה המשפטית על פרסומים מקצועיים שוטפים של מספר משרדי עו"ד מובילים בישראל בתחומי הבנקאות, שוק ההון, מקרקעין, דיני עבודה, וכד'.</p>
בינונית	<p>9 סיכון מוניטין</p> <p>סיכון הנובע מפגיעה בדימוי הבנק כמוסד פיננסי יציב ואמין בעקבות פרסומים, נכונים או שגויים, בעיני לקוחותיו, משקיעים, וגופי רגולציה שונים. הפגיעה במוניטין עלולה להביא להסטה של פעילות הלקוחות לספקי שירותים פיננסיים אחרים, תוך הרעה בפעילות וברווחיות הבנק.</p> <p>ניהול החשיפה מתחלק לשניים: מניעת הסיכון, וניהול הסיכון לאחר התממשות אירוע או אינדיקציות להתממשות אירוע.</p>

השפעת הסיכון	גורם הסיכון
בינונית	<p>10 סיכון אסטרטגיה</p> <p>סיכון האסטרטגיה נובע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. הסיכון נובע גם בין היתר, מכניסה לתחומים חדשים, הרחבת שירותים קיימים והגדלת השקעות בתשתיות לשם מימוש האסטרטגיה העסקית. סיכון זה הינו פונקציה של התאמה בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, התכניות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות בניית תהליך אסטרטגי סדור, קבלת ייעוץ חיצוני ממומחים בתחום ופעולות נוספות להפחתת הסיכון.</p>
בינונית	<p>11 סיכון ציות</p> <p>סיכון הציות נובע מכישלון הבנק לציית להוראות צרכניות, הוראות חוק, הוראות המפקח על הבנקים והוראות רגולציה רלוונטיות אחרות. החובות החלות על הבנק הינן חוצות ארגון הנוגעות למגוון רחב של פעילויות, תהליכים ומוצרים.</p>
בינונית	<p>12 סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור</p> <p>סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור הינו סיכון להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרום התממשות של סיכון המוניטין.</p> <p>תיקון מס' 14 לחוק איסור הלבנת הון, קובע כי עבירות מס חמורות יוכרו כעבירות מקור לפי חוק איסור הלבנת הון ויחולו עליהן הסנקציות הקבועות בחוק זה, ובכלל זה ענישה מחמירה יותר (עד עשר שנות מאסר) ואפשרות לחילוט רכוש.</p>
נמוכה	<p>13 סיכון אכיפה מנהלית</p> <p>סיכון אכיפה מנהלית הינו סיכון להטלת עיצומים כספיים משמעותיים ו/או עיצומים על הגבלת עיסוק על מי מבין עובדי הבנק, בגין חוסר ציות לדיני ניירות ערך.</p> <p>הבנק נערך להקטנת הסיכון דרך מינוי מנהל חטיבת הסיכונים לתפקיד הממונה על האכיפה הפנימית בבנק ובחברות הבנות, הקמת מחלקת אכיפה פנימית בחטיבת הסיכונים, גיבוש תכנית אכיפה פנימית על פי העקרונות שנקבעו על ידי רשות ניירות ערך, עריכת סקר למיפוי פערים בתחום וטיפול בהשלמת הפערים, ביצוע פעילות הדרכה והטמעה, וטיפול שוטף באירועים העלולים להיחשב כהפרות לרבות הפקת לקחים מתאימה. בנוסף, לבנק ועדת אכיפה עליונה וועדת משמעת.</p>

[לפרטים אודות המידע המפורט האיכותי והכמותי על סיכוני אשראי הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים ראה דוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.](#)

פרק 4 - מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים

4.1 מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים

הפרשה להפסדי אשראי

הבנק קובע את ההפרשות להפסדי אשראי בהלוואות בשעבוד דירת מגורים על פי נוסחת עומק פיגור כפי שנקבעה בהוראה מס' 314 להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים. בנוסף, בהתאם להנחיית הפיקוח על הבנקים, מחושבת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בגין יתרת הלוואות לדויר שלא תפחת משיעור של 0.35% מיתרת הלוואות לדויר שלא מוחזקת בגין הפרשה לפי עומק הפיגור או הפרשה פרטנית.

ביתר האשראי הקמעונאי וכן באשראי העסקי, הבנק קובע הפרשותיו בהתאם לחוזר המפקח על הבנקים בנושא: "המדידה והגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" שפורסם ביום 31 בדצמבר 2007.

[לפרטים נוספים אודות המדיניות החשבונאית ראה ביאור 621, ביאור 13 וביאור 30 לדוחות הכספיים.](#)

מיסים נדחים

המיסים הנדחים מחושבים עבור הפרשים זמניים בין ערכם של נכסים והתחייבויות בדוחות הכספיים לבין הסכומים שיובאו בחשבון לצרכי מס. חישוב המיסים הנדחים נעשה על פי שיעורי המס הצפויים לחול כאשר מיסים אלה ייזקפו לרווח והפסד כפי שהם ידועים סמוך לתאריך אישור הדוחות הכספיים. המיסים הנדחים מחושבים לפי שיעורי המס הצפויים לחול בעת ניצול העתודה או מימוש הטבת המס, בהתבסס על חוקי המס אשר היו בתוקף בתאריך המאזן.

בעת רישום מיסים נדחים לקבל הבנק מבצע הערכות ואומדנים לגבי אפשרות מימושם בעתיד.

[לפרטים נוספים ראה ביאור 8 בדוחות הכספיים.](#)

מכשירים נגזרים

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, המכשירים הנגזרים בבנק מוצגים במאזן על פי שווי ההוגן. השווי ההוגן של הנגזרים נקבע על פי מחירי שוק מצוטטים בשווקים פעילים או על אומדן השווי ההוגן שנקבע על פי מחירים של נכסים דומים, או התחייבויות דומות (Mark to model). שיטות ההערכה כוללות שימוש בפרמטרים שונים כגון: עקומי ריבית, שיעורי מטבעות וסטיות תקן. ההערכה כוללת התחשבות בהנחות אודות גורמים שונים כגון סיכונים אשראי של הצד הנגדי לעסקה ונזילותו. לא קיימים מקרים בהם שערך הנגזרים והשווי ההוגן לא נקבע על סמך מודל אלא על סמך ציטוטי מחירים המתקבלים מצדדים שלישיים.

[לפרטים נוספים ראה ביאור 1421, וביאור 28 לדוחות הכספיים.](#)

מידות שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

ביום 31 בדצמבר 2009 פרסם המפקח על הבנקים חוזר המחיל על המערכת הבנקאית את תקן ASC 820-10 (FAS 157) בנושא מדידת שווי הוגן. במסגרת יישום התקן, הבנק עושה שימוש בטכניקות הערכת שווי המביאות למקסימום את השימוש בנתונים נצפים רלוונטיים ולמינימום את השימוש בנתונים לא נצפים. מדידת שווי הוגן מתבססת על ההנחה שהעסקה מתבצעת בשוק העיקרי (principal market) של הנכס או ההתחייבות, או בהיעדר שוק עיקרי, בשוק המועיל ביותר.

הבנק מסווג מדידות שווי הוגן תוך שימוש במדרג שווי הוגן שמשקף את המשמעותיות של הנתונים ששימשו בביצוע המדידות.

[לפרטים נוספים ראה ביאור 1521, וביאור 33 לדוחות הכספיים.](#)

ירידת ערך ניירות ערך שאינה בעלת אופי זמני

הבנק בוחן מידי תקופה האם ירידה שחלה בשווי הוגן של ניירות ערך הממוינים לתיק הזמין למכירה או לתיק המוחזק לפדיון מתחת לעלותם (עלותם המופחתת) היא בעלת אופי אחר מזמני. לצורך כך נבחנים סימנים איכותיים וכמותיים. בנוסף, בהתקיים שני המצבים הבאים במצטבר, מכיר הבנק בירידת ערך שאינה זמנית:

- ירידה של 40% בערך נייר הערך לעומת עלות מופחתת.
- ירידה לתקופה רציפה של תשעה חודשים.

במידה והירידה בשווי ההוגן נחשבת כבעלת אופי אחר מזמני, העלות (העלות המופחתת) של נייר הערך תופחת לשווי ההוגן באופן בו סכומי הפסד שנצברו להון בסעיף רווח כולל אחר יסווגו במועד ירידת הערך לדוח רווח והפסד. שווי זה ישמש כבסיס עלות חדש ולא יתוקן גם אם בתקופות דיווח עוקבות למועד ירידת הערך תירשם עליה בשווי ההוגן.
[לפרטים נוספים אודות המדיניות החשבונאית ראה ביאור 4ב1 לדוחות הכספיים.](#)

התחייבויות תלויות

הבנק הינו צד בהליכים משפטיים אשר ננקטו כלפיו על-ידי לקוחות הבנק, לקוחות לשעבר וצדדים שלישיים שונים שראו עצמם נפגעים או ניזוקים מפעילות הבנק. לצורך הערכת הסיכונים בהליכים המשפטיים מתבססת הנהלת הבנק על חוות דעתם של עורכי הדין הפנימיים של הבנק, או על חוות דעתם של יועצים משפטיים חיצוניים, הנבדקות על-ידי עורכי הדין הפנימיים של הבנק. הערכות אלו מתבססות על מיטב שיפוטם של היועצים המשפטיים, בהתחשב בשלב בו מצויים ההליכים וכן על ניסיון משפטי שנצבר בנושאים השונים בארץ.

הערכת הסיכויים בתובענות ייצוגיות כרוכה בקושי רב יותר בשל מיעוט ניסיון משפטי נצבר באשר לאופן התממשותן של תובענות כאלה בישראל. כמו כן ישנן תביעות ייצוגיות שלא ניתן להעריך את סיכוייהן בשל השלב בו הן נמצאות. יש להביא בחשבון כי תוצאות ההליך עלולות להיות שונות מההערכה שנקבעה לגבי תביעה בשל העובדה שבתחום המשפטי אין אפשרות לתת הערכה ודאית.

לפירוט נוסף אודות ההתחייבויות התלויות - [ראה ביאור 26 בדוחות הכספיים.](#)

עתודות לכיסוי זכויות עובדים

שיעור ההיוון להטבות לעובדים מחושב על בסיס תשואת איגרות החוב הממשלתיות בישראל בתוספת מרווח ממוצע של איגרות חוב קונצרניות בדירוג AA (בינלאומי) ומעלה במועד הדיווח. משיקולים פרקטיים, המרווח נקבע לפי ההפרש בין שיעורי התשואה לפדיון, לפי תקופות פירעון, על איגרות חוב קונצרניות בדירוג AA ומעלה בארה"ב, לבין שיעורי התשואה לפדיון, לאותן תקופות לפירעון, על איגרות חוב של ממשלת ארה"ב, והכל במועד הדיווח.

השפעת יישום הוראות המפקח בבנק ירושלים אינה מהותית.

[לפרטים נוספים ראה ביאור 16ב1, וביאור 23 לדוחות הכספיים.](#)

4.2 אומדנים חשבונאיים קריטיים

הכנת הדוחות הכספיים המאוחדים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים דורשת מהנהלה שימוש באומדנים והערכות המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים, התחייבויות וכן על סכומי הכנסות והוצאות. התוצאות בפועל של אומדנים אלו עלולות להיות שונות מהאומדנים ו/או ההערכות. האומדנים וההערכות מתבססים בדרך כלל על תחזיות כלכליות, הערכות לגבי השווקים השונים וניסיון העבר תוך הפעלת שיקול דעת ואשר ההנהלה מאמינה כי הינם סבירים בעת החתימה על הדוחות הכספיים.

4.3 בקורות ונהלים

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל והחשבונאי הראשי של התאגיד הבנקאי, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של התאגיד הבנקאי. על בסיס הערכה זו, מנכ"ל התאגיד הבנקאי והחשבונאי הראשי הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של התאגיד הבנקאי הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהתאגיד הבנקאי נדרש לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בקה פנימית על דיווח כספי

ביום 5 בדצמבר 2005 פרסם המפקח על הבנקים חוזר המפרט הוראות ליישום דרישות סעיפים 302 ו-404 של ה-SOX Act. בסעיף 404 נקבעו על-ידי ה-SEC וה-PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board) הוראות באשר לאחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי.

הוראות המפקח בחוזר הנ"ל קובעות:

- תאגידים בנקאיים יישמו את דרישות סעיפים 302 ו-404 וכן את הוראות ה-SEC שפורסמו מכוחו.
- בקרה פנימית נאותה מחייבת קיום מערך בקרה על פי מסגרת מוגדרת ומוכרת, ומודל ה-COSO1992 עונה על הדרישות ומשמש לצורך הערכת הבקרה הפנימית.
- יישום דרישות ההוראה מחייב שדרוג ו/או הקמה של מערכת תשתית של בקורות פנימיות בבנק והליך פיתוחן של מערכות אלה מחייב את הבנק להיערך ולקבוע שלבים ויעדי ביניים עד ליישומן המלא.
- במסגרת יישום ההוראה, ביצע הבנק בשיתוף עם משרד רואי חשבון חיצוני, זיהוי של חשבונות ותהליכים עסקיים הקשורים לדיווח כספי ולגילוי נאות. בתהליכים אלו בוצע תיעוד והערכת סיכונים ובקורות תוך מיפוי הסיכונים והבקורות הפנימיות הקיימות ברמת התהליכים והעסקאות.
- כמו כן, סיים הבנק את הערכת אפקטיביות הבקורות תוך תיעוד בדיקות של אפקטיביות הבקורות וניתוח פערים קיימים אל מול מודל הבקרה הפנימית. הבנק מיישם באופן שוטף את ההוראה.
- הנהלת הבנק בביקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2016, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO 1992). בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה כי ליום 31 בדצמבר 2016, הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי הינה אפקטיבית.
- האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2016 בוקרה על-ידי רואי החשבון המבקרים של הבנק "קוסט פורר גבאי את קסירר", כפי שצויין בדוח שלהם בעמוד 155 לדוח השנתי אשר בו נכללה חוות דעת בלתי מסויגת בדבר האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2016.

פרק 5 - מידע נוסף

5.1 קוד אתי

לבנק קוד אתי אשר אושר על-ידי ההנהלה בשנת 2009 שמטרתו לתת ביטוי למדיניות הבנק בתחום האתיקה המקצועית של עובדיו ולקבוע את אמות המידה האתיות לפיהן נדרשים עובדיו לפעול. הבנק מקפיד על קיום החוק והוראות הרשויות השונות, ואלו מעוגנים בנהליו. הקוד האתי של הבנק נועד להוסיף תשתית ערכית לנהליו על מנת להבטיח סביבת עבודה ערכית ואיכותית לעובדיו. בבסיס הקוד האתי עומדים מספר עקרונות: יושר אישי, הגינות, אמינות, מקצועיות, אחריות, נאמנות לבנק וללקוחותיו.

5.2 תרומות ופעילות קהילתית

הבנק תורם מזה שנים רבות למטרות חברתיות שונות במסגרת תקציב הבנק המאושר מראש ובהתאם להחלטות ועדת תרומות של הנהלת הבנק ונוהל עבודת הוועדה. בתקופת הדוח לא ניתנו תרומות מעל 50 אלפי ש"ח לגוף יחיד. תרומות הבנק מתמקדות בעיקר בעמותות הפועלות לסיוע, תמיכה ועזרה לאוכלוסיות מוחלשות ונזקקות, כלכלית ופיזית. בין העמותות הללו ניתן למנות עמותות הפועלות לסיוע לילדים ונוער במצוקה, נזקקים כלכלית, בעלי מוגבלויות ועוד. חלק מעמותות אלה, בנוסף לסיוע הישיר הניתן על ידן לאוכלוסיות הללו, פועלות גם לסייע לאותם אנשים ולחלץ אותם ממעגל המצוקה בו הם נמצאים. בשנים האחרונות, נטלו עובדי סניפי הבנק חלק בפעילויות התנדבויות שונות בתחום העיר בה נמצא הסניף. הבנק מעודד פעילויות אלה בסיוע ובתרומות. בנוסף, רוכש הבנק מתנות מבתי עסק או עמותות המעסיקות אוכלוסיות מוגבלות ונזקקות ומעניק אותן כמתנות לעובדי ומנהלי הבנק ולקוחותיו או תורם אותן לאוכלוסיות נזקקות. דירקטוריון הבנק מביע את הערכתו ותודתו לעובדים ולמנהלים של הבנק, על עבודתם המסורה ותרומתם לקידום עסקיו.

גיל טופז
מנהל כללי

זאב נהרי
יו"ר הדירקטוריון

28 בפברואר 2017